

# **Muuramen kunnan vuoden 2019 talousarvio ja vuosien 2020-2021 taloussuunnitelma**

## Muuramen kunta 2018

Muuramen kunta sijaitsee Pohjois-Päijänteen länsipuolella ja sitä ympäröivät kunnista Jyväskylä ja Toivakka. Muuramesta tuli itsenäinen kunta 1921, jolloin se irtosi Korpilahdesta. Vuonna 1924 Säynätsalo puolestaan irtosi Muuramesta. Nykyisin sekä Säynätsalo että Korpilahti ovat osa Jyväskylän kaupunkia.

Muuramen päätaajama, kirkonkylä, sijaitsee Päijänteen ja Muuratjärven välisellä kannaksella. Kunnan toinen taajama, Kinkomaa, on Säynätsalosta Jyväskylään johtavan tien varrella. Muuramen läpi kulkee valtatiet 9 ja E 63 sekä Tampereen - Jyväskylän välinen junarata. Kunnan taajama-aste on viimeisimmissä tilastoissa 87,4 %, kun se koko maassa on ollut keskimäärin 85,1 %.

Kunnan pinta-ala on 194,1 km<sup>2</sup>, josta maapinta-alaa on 144,1 km<sup>2</sup> ja vesialueita 50,0 km<sup>2</sup>. Rantaviivaa on noin 186 km. Luonnonmaantieteellisesti Muurame sijoittuu Järvi-Suomeen, Kymijoen vesistöön ja Pohjois-Päijänteen vesistöalueeseen. Muurame sijoittuu Jyväskylän seutukuntaan ja työssäkäyntialueelle.

Jyväskylän seutukunnalla toteutetaan EU:n alue- ja rakennepolitiikassa tavoite 2-ohjelmaa.

Muuramen ystävyyskunnat: Vinje (Norja)

Muuramelaisia oli vuoden 2018 alussa 10 097 henkilöä.

Kunnan tuloveroprosentti on 19,5 %. Kiinteistöveroprosentit ovat seuraavat:

- vakituiset asuinrakennukset 0,50 %
- muut asuinrakennukset 1,20 %
- yleishyödylliset yhteisöt 1,10 %
- yleinen kiinteistövero 1,10 %
- rakentamaton rakennuspaikka 4,00 %



Kunnan työpaikkaomavaraisuus on 65,1 % (Tilastokeskus 2016).

1	TALOUSARVION SUUNNITELMAPERUSTEET .....	5
1.1	Talousarvion laadinnan lähtökohdat .....	5
1.2	Kuntastrategia .....	7
2	YLEINEN TALOUDELLINEN KEHITYS .....	8
2.1	Kuntatalous .....	8
2.2	Toimintaympäristön kehitys .....	10
2.3	Väestörakenteen kehitys .....	11
2.2.2	Alueellinen kehitys: Asuntojen rakentamistarve, suunnittelukauden kehittämishankkeet, elinkeinotoiminnan kehitys .....	14
2.2.3	Työvoima, työllisyys .....	15
2.2.4	Hallinto ja henkilöstö .....	16
3	VUODEN 2019 TALOUSARVIO .....	17
3.1	Käyttötalous .....	17
3.2	Investoinnit .....	18
3.3	Tuloslaskelma .....	19
3.4	Rahoituslaskelma .....	20
4	TOIMINTOJEN RAHOITUS .....	22
4.1	Verotulot .....	22
4.2	Valtionosuudet .....	22
4.3	Myyntituotot .....	23
4.4	Maksutuotot .....	23
4.5	Tuet ja avustukset .....	23
4.6	Muut toimintatuotot .....	23
5	TALOUSARVION SITOVUUS .....	23
6	KÄYTTÖTALOUSOSA .....	26
6.1	Keskusvaalilautakunta .....	26
6.2	Tarkastuslautakunta .....	29
6.2.1	Tarkastuslautakunta .....	29
6.3	Kunnanhallitus/tukipalvelut .....	30
6.3.1	Hallinto ja henkilöstö .....	30
6.3.2	Kiinteistötoimi .....	34
6.3.3	Keskuskeittiö .....	35
6.3.4	Sisäiset palvelut .....	37
6.3.5	Seutu- ja alueyhteistyö .....	38
6.3.6	Muu toiminta .....	40
6.4	Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta .....	42
6.4.1	Hallinto .....	42
6.4.2	Varhaiskasvatuspalvelut .....	45
6.4.3	Perusopetus .....	49
6.4.4	Toiseen asteen koulutus .....	52
6.4.5	Liikkuva Muurame .....	54

6.4.6 Joukkoliikenne.....	56
6.4.7 Kulttuuri- ja nuorisopalvelut .....	58
6.5 Kunnan avustus liikelaitokselle .....	67
6.6 Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta .....	69
6.6.1 Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta.....	72
6.6.2 Infra ja mittaus .....	72
6.6.3 Luvat ja valvonta .....	76
6.6.4 Maankäyttö ja elinkeinot .....	78
6.6.5 Muut .....	84
7 TULOSLASKELMA 2019–2021 .....	86
8 RAHOITUSLASKELMA 2019–2021 .....	87
9 ALIJÄÄMÄN KATTAMINEN.....	88
10 INVESTOINTIOSA.....	89
10.1 Kunnanhallitus .....	89
10.2 Tukipalvelut.....	89
10.3 Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta .....	94
10.4 Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta .....	102
10.4.1 Liikenneväylät .....	102
10.4.2 Tievalaistus.....	105
10.4.3 Mittaus .....	105
10.4.4 Kaluston hankinta .....	106
11 KONSERNI .....	110
11.1.1 Kiinteistö Oy Hakamuurame .....	110
11.1.2 Muuramen Lämpö Oy.....	113
11.1.3 Kiinteistö Oy Muuramen Elämänkaari .....	115
11.1.4 Kiinteistö Oy Muuramen Kettula .....	117
11.1.5 Kiinteistö Oy Muuramen Virastotie .....	119
11.1.6 Muuramen Vuokra-asunnot Oy.....	121
12 ERIYTETTY VESIHUOLTO .....	123
13 TULOSLASKELMAVERTAILU KUNTA, VESIHUOLTO, MUURAMEN HYVINVOINTI-LIIKELAITOS .....	129

## 1 TALOUSARVION SUUNNITELMAPERUSTEET

Muuramen kunnan talousarviota on laadittu toimialakohtaisesti ja kunnanhallituksen antama valmisteluohje antoi toimialoille hiukan erilaiset prosenttimääräiset tavoitteet maksimikasvulle. Suurimmat kasvupaineet ovat kohdistuneet ostopalveluihin, mutta nyt kasvua on odotettavissa väestön ikääntyessä myös Muuramessa ja sairastavuus tulee nousemaan lähemmäksi maakunnan keskitasoa. Eniten kasvupaineita yksittäisen palvelun kannalta on lähitulevaisuudessa vanhushpalveluissa.

Taloussuunnitelman tehtävät

Kunnan taloussuunnittelussa toiminnalla ja taloudella on kiinteä yhteys. Talousarvion ja -suunnitelman tehtävänä on osoittaa riittävät resurssit asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osoittaa, miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan. Suunnitelmien tulee turvata kunnan tehtävien hoitaminen.

Talousarvion – ja suunnitelman kolme päätehtävää ovat:

- 1) Asetetaan tavoitteet palvelutoiminnalle ja investointihankkeille
- 2) Budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot eri tehtäville ja hankkeille
- 3) Osoitetaan miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan

Käyttötalous – ja investointiosassa esitetään palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet ja niiden edellyttämien menojen ja tulojen budjetointi. Tuloslaskelmaosassa ja rahoituslaskelmassa osoitetaan toiminnan ja investointien pääomarahoitusta ja siihen liittyvät korvaukset. (Kuntaliitto 2011.)

### 1.1 Talousarvion laadinnan lähtökohdat

Talousarvion laadinnan lähtökohtana oli mitoittaa menokehitys maltilliseen kasvuun. Tulot riittävät kattamaan maltillisen kasvun ilman verojen korotuksia. Menokehykseksi sovittiin keväällä kunnanhallituksen talousarviovalmistelussa kokonaisuuden osalta kokonaisuutena 3,2 % kasvu sisältäen henkilöstömenot (sopimuskorotukset 2,34 %).

Lautakunnittain talousarvio laadittiin seuraavaan tavoitetasoon:

Keskusvaalilautakunta	40 000 euroa
Tarkastuslautakunta	27 000 euroa
Kunnanhallitus	+3,0 %
Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta	+3,3 % (ml MuHy)
Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta	+3,0 %
Investoinnit yhteensä	3,3 M€

Talousarvio-ohjeen antohetkellä arvioitiin, että vuoden 2019 verotulokertymä olisi noin 1,2 miljoonaa euroa vuoden 2018 kertymää suurempi ja kaikkiaan noin 41,5 miljoonaa euroa. Prosentuaalisesti kasvu olisi noin 3,1 %. Valtionosuuksien arveltiin laskevan vuodesta 2018 puolella miljoonalla eurolla.

Suomen Kuntaliiton verotuloennustekehikon (9/2018) mukaan Muurame saa 3,9 prosenttia enemmän henkilöverotuloja 2019 kuin vuonna 2018. Tämä merkitsee noin 1,4 miljoonan euron kunnallisverotulonlisäystä. Yhteisöverojen tuoton arvioidaan puolestaan kasvavan 9 % vuodelle 2019. Kasvu johtuu siitä, että yhteisöveron tuotto laskee 2018 noin 8 % eli yhteisöveron tuotto käytännössä olisi vastaava kuin 2017, noin 2,3 miljoonaa euroa. Kiinteistöveron tuotto kasvaa ja tuotto on 2,3 miljoonaa euroa. Kokonaisuudessaan verotulot nousevat merkittävästi TA2018 verrattuna, lukuina nousu on 6,4 % = 2,5 miljoonaa euroa.

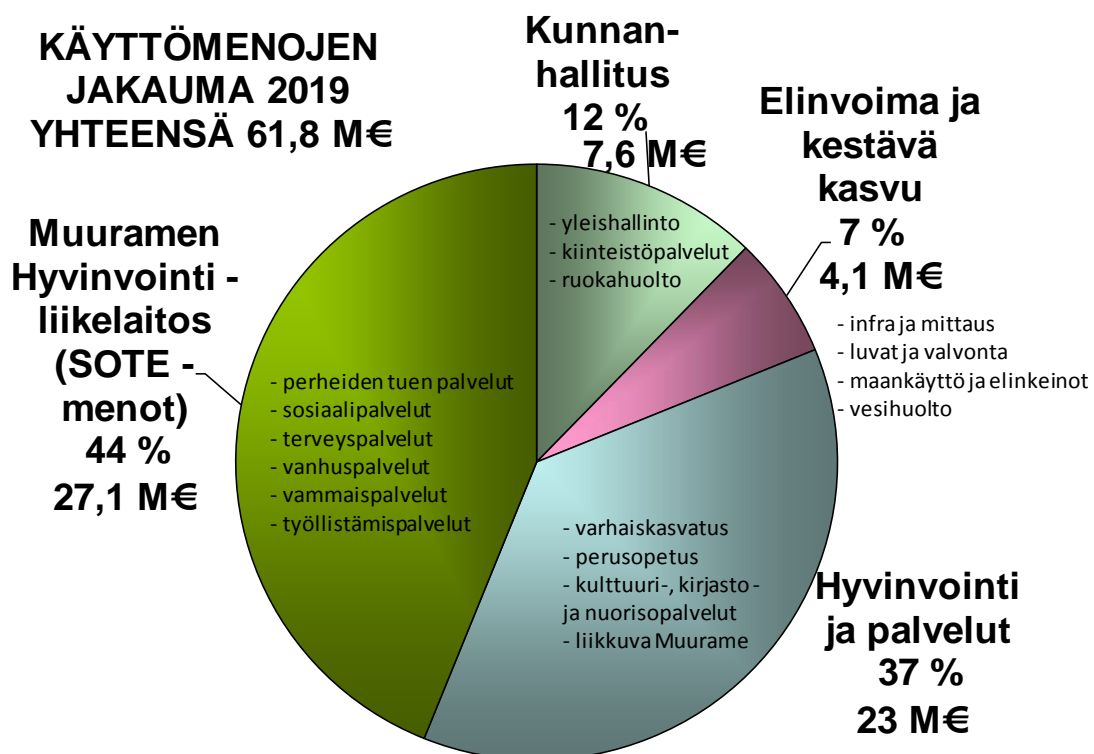
Valtionosuuden osalta 2019 laskua vuoteen 2018 verrattuna on noin 90 000 euroa. Talousarvion laadinnassa kunnan omissa toiminnoissa päästiin tavoitteen mukaiseen lopputulokseen Kunnan-

hallituksen ja Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunnassa. Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta ylittää annetun 3,3 % raamin, mutta tätä selittää perusopetuksen erityisen tuen kasvaneet kustannukset. Myöskään Hyvinvointi –liikelaitos ei annetulla avustuksella saavuta nollatuloista. Kasvua on Sosiaali- ja Perhekeskuksen palveluissa, jotka ovat jo osin toteutuneet 2018 aikana. Suun terveydenhuollon kasvu on myös suurempaa, mutta se on kuitenkin euromääräisesti vaatimaton. Ulkopuolisena palveluna ostettavien palveluiden kustannukset niin ympärivuorokautisen asumispalvelun kuin erikoissairaanhoidon osalta ylittävät ennakoitua kasvupaineita.

Talousarvioehdotus on investointien osalta noussut laadintaohjetta korkeammalle tasolle, mutta toisaalta kaikki investointisuunnitelmassa jo TA2018 olleet investoinnit ovat nyt toteutettavissa mm. Hautalahden uuden asuinalueen ensimmäinen osa. Talonrakennusinvestointeja ja lisätilan tarpeita ei ollut alun perin investoinneissa lainkaan, mutta käyttötalouspuolelle on tullut lisäyksenä Mäkelänmäen koulun vanhaa osaa korvaavalle uudisrakennukselle suunnittelurahaa ja uuden perhekeskuksen tilakustannukset.

Investointien suunnitelmallisuutta on parannettu ja tulevien investointien suunnittelun pohjaksi on tilattu 2018 aikana palvelutarvekartoitus varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tulevista tarpeista.

Taloussuunnitelmassa korkotaso ei vielä kukaan kasvata korkomenoja. Lyhytaikainen korko on edelleen miinusmerkkinen ja kattaa osin pitkäaikaisen lainan koron.



\*Käyttömenerot ilman kunnan avustusta Muuramen Hyvinvointi –liikelaitokselle ja ilman laskennallisia eriä.

## 1.2 Kuntastrategia

Valtuusto hyväksyi elokuussa 2016 uuden kuntastrategian vuosille 2016–2021. Kuntastrategia on nimeltään Mahdollisuuksien Muurame – elinvoimainen edelläkävijä. Kuntastrategia jakautuu kahteen keskeiseen painopisteeseen, jotka ovat elinvoima ja kestävä kasvu sekä hyvinvointi ja palvelut. Lisäksi kaiken toiminnan pohjaksi on valittu viisi läpileikkaavaa teemaa, jotka näkyvät kunnan kaikessa toiminnassa.

Kuntaorganisaatio on muutettu strategian mukaiseksi valtuustokauden 2017–2021 alusta lukien, jolloin myös toimielinten tavoitteet asetetaan nykyistä tarkemmin strategian mukaiseksi. Tulevat lainsäädännön muutokset haastavat kunnan hakemaan uudenlaista roolia asukkaidensa arjessa. Sosiaali- ja terveystalvet siirtyvät nykyisten suunnitelmien mukaan 2021 alkaen maakunnille ja kunnissa keskitytään jatkossa huomattavan paljon kapeampaan palvelutuotannon kokonaisuuteen. Lisäksi painotus siirtyy vahvasti elinvoiman vahvistamiseen, jossa kunnan vahva elinkeinopoliittinen historia ja toimintatapa ovat suuressa roolissa. Kunta toimii edellytysten luojana ja tukena yritysten/yrittäjien hoitaessa oman osuutensa liiketoiminnan kehittämisessä.

Kunnan sisäistä toimintaa kehitetään etenkin henkilöstöjohtamista parantamalla ja uutta tekniikkaa hyväksikäyttäen. Voimavarojen kohdentaminen tapahtuu tehtävien uudelleenjärjestelyjen ja henkilöstökoulutuksen avulla. Keskeisimmät kehityskohteet ovat uuden HR -järjestelmän käyttöönotto ja jatkokehittäminen sekä palveluiden siirtämisessä lainsäädännön ohjaamana verkkopalveluiden (kansallinen palvelutietovaranto) suuntaan.

Vuoden 2019 kehittämiskohteena on organisaatiouudistuksen läpiviennin jatkaminen osaksi toimintakulttuuria. Kunnassa seurataan ja osallistutaan valtakunnallisiin sekä alueellisiin uudistuksiin. Kuitenkin niin, että niiden vaikutuksia peilataan aina kuntapalveluihin ja tarvepohjaisesti päätetään osallistuminen. Tavoitteena on tulevaisuuden Muurame, jonka palvelut, rakenne ja toimintakulttuuri vastaavat 2020-luvun haasteisiin ja keskiössä on kuntalainen.

Kunnan eri osa-alueiden toiminnalliset tavoitteet ja palvelusuunnitelmat on esitetty kunkin palvelualueen osana.

## 2 YLEINEN TALOUDELLINEN KEHITYS

Valtiovarainministeriön talouskatsaus syyskuulta 2018 kertoo, että maailmantalouden korkea-suhdanne jatkuu, mutta nopein kasvuvaihe on taittumassa. Talouskasvua ylläpitävät erityisesti Kiina ja Intia. Maailmantalous kasvaa ennusteen mukaan 4,8 % kuluvana vuonna. Kasvu jatkuu 4,6 prosentilla ensi vuonna 2019 ja pysyy vielä 4,4 prosentin tasolla 2020. Euroalueella kasvu pyörii kahden prosentin molemmin puolin, joten lähialueillamme kasvu on maltillisempaa.

Suomessa talouden odotetaan edelleen kasvavan vahvasti 2018. Tuotanto kasvaa, kun työttömyys vähenee koko suunnitelmakauden ajan. Tämän jälkeen työpanos alkaa supistua, kun työkäisten määrä jatkaa laskuaan.

Laaja-alaisesta kasvupohjasta johtuen koko talouden arvonlisäys kasvaa Suomessa 2018 edelleen noin kolme prosenttia. Kasvuvauhti tasaantuu seuraavina vuosina, mutta kasvu on odotettavissa 1,7 % 2019, 1,6 % 2020 ja vielä 1,1 % 2021.

Julkisen talouden tilanne on parantunut myönteisen talouskasvun myötä ja julkinen velka suhteessa BKT:hen laskee alle 60 prosentin jo 2018. Myönteinen kasvu peittää kuitenkin alleen julkisen talouden rakenteellisia ongelmia. Väestön ikääntyminen näkyy jo kasvuna hoito- ja hoivamenoina. Julkisen talouden tulisi olla reilusti ylijäämäinen, jotta haasteisiin voidaan vastata 2020 eteenpäin. Näitä ongelmia ratkaisemaan on SOTE –uudistusta laadittu jo pitkään. Toistaiseksi mitkään laskelmat, suunnitelmat tai edes positiivisimmatkaan ennusteet, pysty osoittamaan todellisia säästöjä uudistuksen tämän hetkiselä toteuttamismallilla.

### 2.1 Kuntatalous

Kuntatalouden rahoitustilanne parantui hyvien verotulojen ansiota 2017, kuitenkin osa tästä vaikutuksesta on vain kertaluonteista. Nyt 2018 kuntatalouden alijäämän ennustetaan jo kasvavan, vaikka osalla kunnista verotulot kehittyvät edelleen positiivisesti. Moni kunta on nostanut tuloveroprosenttiaan viimeksi kuluneiden vuosien aikana ja nostoja tulee myös 2019. Kuntien väestö ikääntyy ja kuntien hoito- ja hoivamenot kasvavat. Kunnat joutuvat varautumaan näihin menoihin suunnitelmakaudella, kun SOTE –uudistus siirtyy jälleen muutamalla vuodelle eteenpäin. Kuntien on myös huomioitava se, että osa kuluja supistavan kilpailukykysojimuksen toimenpiteistä päättyy 2019.

Muuramen kunnan tilanne on edelleen ollut poikkeuksellisen hyvä ja ylijäämää taseessa on yli 9 milj. euroa. Talous on mitoitettu tulopohjan kasvuun. Suunnitelmavuosina ei ylijäämää enää kerry lisää jos kasvu menoissa ylittää 3 % vuosivauhdin. Muuramen asukasluku osoittaa yhä kasvua 2018.

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu pääosin kahdesta osasta: valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen (OKM) rahoituksesta annetun lain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Muuramen kunnan peruspalveluja valtionosuuksien kehitys.

	2017	2018	2019
Peruspalveluiden osuus:	10,5 M€	10,8 M€	10,8 M€
Verotulon tasaus	+157 k€	+210 k€	- 8 k€
Kelalle toimeentulotuen siirto 2017	- 240 k€		
Opetus- ja kulttuuritoimen vähennys:	- 758 k€	-725 k€	-763 k€
Yhteensä valtion osuus:	9,7 M€	10,1 M€	10,1 M€



Valtionosuusjärjestelmään sisältyvä valtionosuusprosentti kuvaa valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden valtionosuusprosentti:

2015	25,42
2016	25,52
2017	25,24
2018	25,34
2019	25,37

Valtion rahoitusosuus peruspalveluihin nousee 0,03 prosenttiyksikköä, mikä tarkoittaa Muuramelle 3 000 euron nousua valtionosuuden perusosaan. Vuonna 2019 Muuramen kunta saa peruspalveluiden valtionosuutta 10,8 miljoonaa euroa. Verotulontasaus on negatiivien eli Muurame maksaa 2019 verotulontasausena 8 000 euroa. Vähennettävää on vielä OKM-valtionosuus 760 000 euroa. Vähennys on hiukan suurempi kuin 2018. Jäljelle jäävä valtionosuus Muuramesa vuodelle 2019 on 10,1 miljoonaa euroa = määränä sama kuin 2018, mutta asukaslukumme kasvaessa valtionosuus/asukas laskee.

Taloukasvu tarkoittaa kuitenkin verotulon kasvua koko suunnitelmakauden ajan ja sitä kuntamme tarvitsee edelleen seuraavan vuosikymmenen investointiohjelman läpivientiin. SOTE – laki läpi mennessään merkitsee kuitenkin yhä sitä, että tuloja vähenee enemmän kuin mitä menoja siirtyy kunnalta pois. Poissiirtyvissä menoissa on eniten kasvupaineita. Muistettava on myös, että SOTE -uudistus kokonaisuudessaan vaikuttaa kuntamme kykyyn kantaa investointeja, kun verotuloista leikataan kolmannes.

## 2.2 Toimintaympäristön kehitys

Kuntien kannalta toimintaympäristön talouden kehitys on keskeinen menestystekijä. Siihen liittyy paitsi yleinen taloudellinen kehitys maailman talouden ja kansantalouden osalta, mutta myös erittäin oleellisena osana alueellinen talouskehitys. Työllisyyskehitys on Suomessa ollut positiivista. Näin on ollut myös Muuramen lähiympäristön kuntien ja yritysten talouskehitys. Talous kasvaa tällä hetkellä edelleen Suomessa vauhdikkaammin kuin jopa muualla EU:n alueella, mikä heijastuu etenkin työllisyyteen. Kokonaistuotanto kasvaa, kun työllisten määrä on huippulukemissa.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan työttömyysprosentti Suomessa oli syyskuussa 2018 julkaisussa 8,8 % (1,7 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin, 10,5 % 2017).

Keski-Suomen työttömyystilanne 10,3 % on maakunnista neljänneksi huonoin.

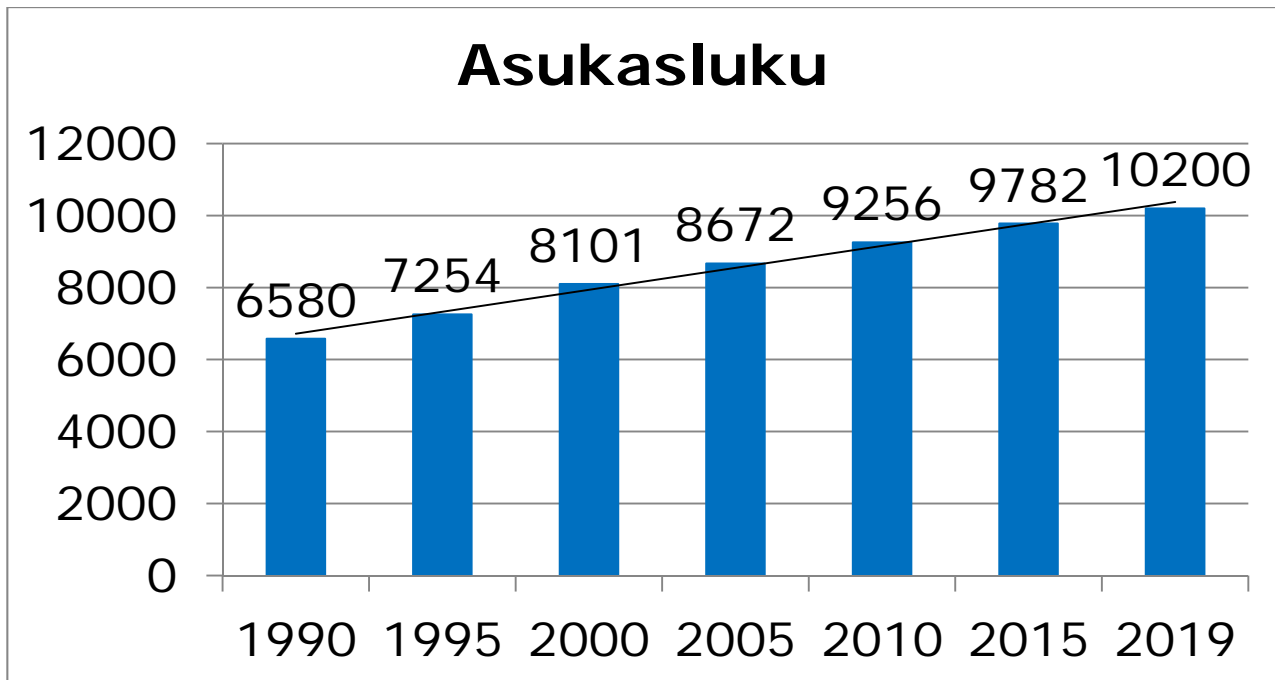
Keski-Suomen työllisyyskatsaus syyskuu 2018 (julkaisija Keski-Suomen ELY-keskus) työttömyysprosentti Muuramessa oli syyskuun lopussa 6,4 % (8,5 % vastaavana aikana 2017) eli työttömyys on edelleen alentunut vuodenvaihteesta ja on Keski-Suomen alhaisin. Maakuntamme takana tilastossa oli Lappi 10,7 %, Kaakkois-Suomi 10,8 % ja Pohjois-Karjala 12,4 %.

Uusi organisaatio mahdollistaa elinkeinopolitiikan resurssien koordinoitun suuntaamisen Muuramen elinvoiman kehittämiseksi. Tämä on mahdollistanut siihen erikseen keskittyvän ja ”nyrkiksi” nimetyn toiminnan, joka on edelleen parantanut elinkeinopolitiikan tulosta. Yritysräjapintaan suunnattu yrityskoordinaattoritoiminta saa hyvää palautetta yrittäjiltä. Toiminta on myös kokonaisuutena palkittu näyttävästi, kun Muurame sai vastaanottaa elinkeinopolitiikastaan palkinnon keväällä 2018. Erityisen arvokkaaksi palkinnosta tekee se, että palkinnon myöntävät yrittäjät itse.

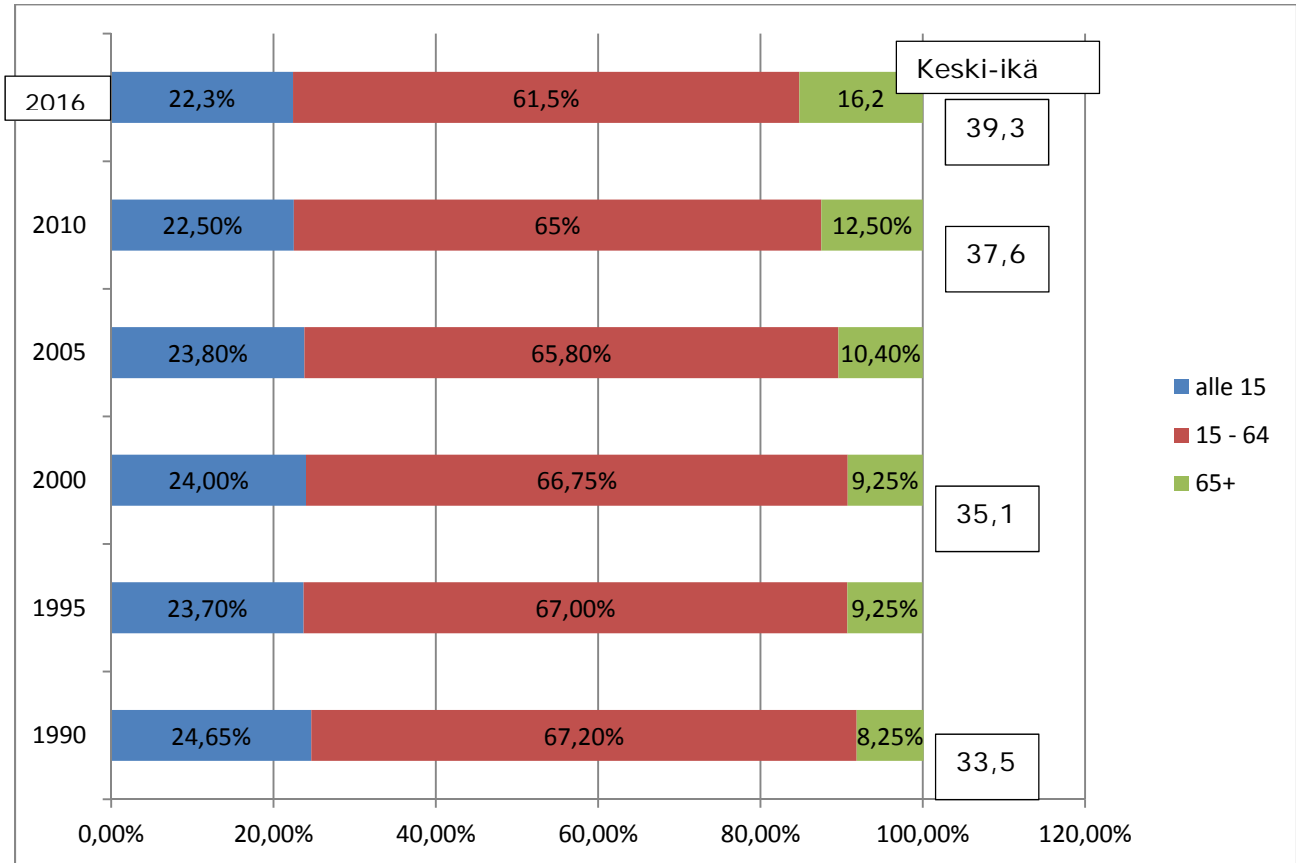
Tavoitteena ollut työpaikkaomavaraisuuden kasvattaminen on onnistunut. Vuoden 2014 tilastoissa Muurame oli lukemallaan 62,4 % työpaikkaomavaraisuuden suhteen kolmanneksi viimeisenä Keski-Suomessa. Seuraavana vuonna (viimeisin tilastokeskuksen tilastoima vuosi 2015) Muuramen lukema on jo 65,1 %. Vuoden 2016 lukemat tulevat olemaan entistäkin paremmat.

## 2.3 Väestörakenteen kehitys

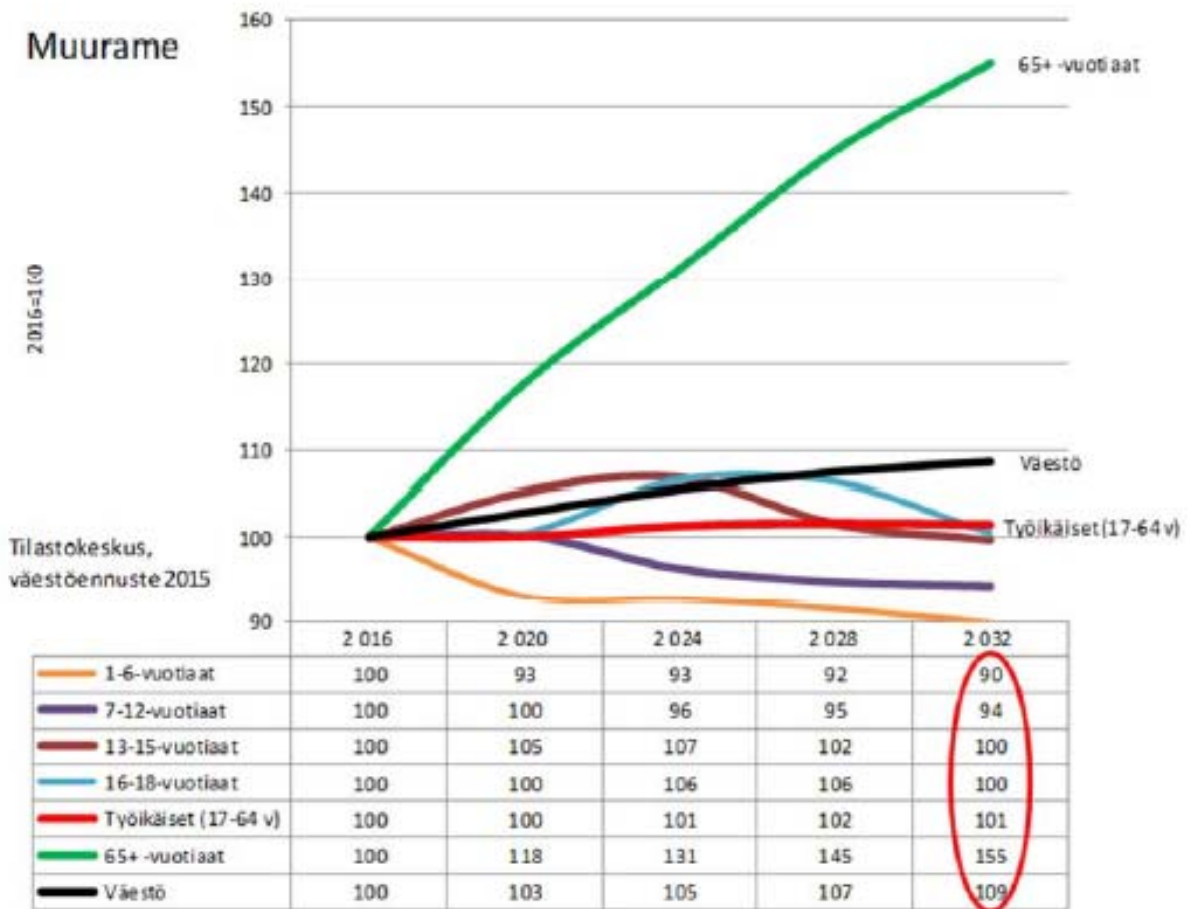
Kunnan väestönkasvu on ollut viime vuosina jatkuvasti tasaisen positiivista. Vuoden 2014 hyvän väestönkasvun jälkeen oli kasvu 2015 merkittävästi hitaampaa, mutta vilkastui taas 2016 aikana. Sama hyvä kehitys jatkui 2017. Nyt 2018 kasvu näyttää taas (ainakin kesken vuoden tarkasteltuna) hitaammalta. Tavoiteasukasluku 2019 lopussa on kuitenkin 10 200 asukasta.



Väestön ikärakenteessa on tapahtunut merkittävää vanhentumista. Suurten ikäluokkien vanheneminen muokkaa kunnan väestörakennetta ja syntyvyys samalla laskee. Vaikka muutos on ollut koko ajan merkittävää, niin erityisen voimakkaaksi muutos muuttuu 2020 -luvulla.



Muutoksen rajuus näkyy ikäryhmittäin tästä alla olevasta ikäryhmäkohtaisesta ennusteesta.



Muurame	2 016	2 020	2 024	2 028	2 032
1-6-vuotiaat	873	813	810	800	786
7-12-vuotiaat	940	943	906	892	887
13-15-vuotiaat	445	468	475	452	444
16-18-vuotiaat	402	404	428	427	404
Työikäiset (17-64 v)	5 845	5 848	5 919	5 936	5 927
65+ -vuotiaat	1 612	1 896	2 114	2 337	2 501
Kaikki	9 941	10 216	10 487	10 676	10 795

*Kuva 2. Muuramen kunnan ikäryhmittäisen väestöennusteet vuosille 2016-2032 (Tilastokeskus 2015)*

Suurimmat muutokset väestömäärissä tapahtuvat alle kouluikäisten ja yli 65 –vuotiaiden määrissä.

Alle kouluikäisten määrä laskee jo suunnitelmakaudella vuoden 2016 tasosta useita prosentteja ja vuoteen 2032 mennessä laskua on kokonaiset 10 prosenttia.

Vastaavasti yli 65 –vuotiaiden määrän ennustetaan kasvavan lähes 20 prosenttia 2016 vuoden tasosta jo suunnitelmakaudella ja vuoteen 2032 mennessä kasvua on 55 prosenttia.

Vuoden 2018 osalta väestön kasvu on ollut hidasta, vain 22 henkeä, ennakkoväkiluku syyskuulta 2018 on 10 119 asukasta.

<b>Väestö</b>	
Väkiluku 31.12.2017	10 097
Väkiluvun muutos, % 2016–2017	1,6
0–14-vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2017	21,9
15–64-vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2017	61,4
65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä, % 31.12.2017	16,6
Ruotsinkielisten osuus väestöstä, % 31.12.2017	0,1
Ulkomaisten kansalaisten osuus väestöstä, % 31.12.2017	0,9
Kuntien välinen muuttovoitto/-tappio, henkilöä 2016	108
Syntyneiden enemmitys, henkilöä 2017	16
Perheiden lukumäärä 31.12.2017	2 897
Valtionveronalaiset tulot, euroa/tulonsaaja 2015	31 582

### 2.2.2 Alueellinen kehitys: Asuntojen rakentamistarve, suunnittelukauden kehittämishankkeet, elinkeinotoiminnan kehitys

Alueellinen kehitys on keskittynyt asuntorakentamisen osalta erityisesti keskustaaajaman ja Kinokomaan alueille. Omakotitaloalueita avataan tasaiseen tahtiin, ja tällä pyritään vastaamaan vahaan kysyntään tulevaisuudessakin.

Vuokra-asuntojen lisärakentamiselle tulee tarvetta määrällisesti vasta myöhemmässä vaiheessa, kun nykyinen vuokra-asuntokanta joko saavuttaa peruskorjauksiensa tai vapautuu säätelyn piiristä. Ongelmana ovat vanhojen vuokra-asuntojen ylläpidon kustannukset, vanhojen rakennusten ylläpito on huomattavasti kalliimpaa kuin uusien nykyaikaisten rakennusten.

Kerrostaloja valmistuu suunnitelmakaudella joka toinen vuosi, tämä monipuolistaa asuntokantaa ja edesauttaa asuinalueiden uudistumista.

Lisäalueiden kaavoitus teollisuudelle ja palveluilla sekä maanhankinta tätä varten on yksi tärkeistä elinkeinopoliittisista tavoitteista suunnittelukaudelle.

Vaikka palvelutuotanto onkin kasvavin ala, on myös perinteisemmän teollisuuden roolista ja tärkeydestä syytä pitää huolta. Nämä tarjoavat mitä moninaisimpia alihankintaketjuja ja luovat yhteyteensä tarvitsemiaan palvelu- ja toimitusketjuja. Kerrannaisvaikutuksena nämä tukevat erinomaisesti elinkeinoelämää ja mahdollistavat yritystoiminnan muodostumista ympärilleen.

### 2.2.3 Työvoima, työllisyys

Viimeisempien tilastokeskuksen tilastojen valossa (vuosi 2016) kunnan työvoima on ollut 4795 henkilöä, joista työssä olevia on 4308 ja työttömiä 487 (11,3 %). Työssä olevien osuus koko väestöstä on 48 %.

Syyskuussa 2017 työttömiä oli työttömyystilaston (ELY-keskus) mukaan muuramelaisista 6,4 %. Työllisyystilanne kehittyi edelleen suotuisasti 2019, mutta kehitys on hitaampaa.

#### Työssä toimivan väestön lukumäärät ja prosenttiset osuudet toimialoittain 31.12.2000, 2010, 2013 ja 2015

Toimiala	2000	%	2010	%	2013	%	2015	%
Maa- ja metsätalous	83	2,3	69	1,7	68	1,6	55	1,5
Teollisuus	904	25,4	831	19,9	710	16,9	690	16,0
Rakennustoiminta	278	7,8	315	7,6	310	7,4	397	9,2
Kauppa	434	12,2	416	10,0	451	10,8	412	9,5
Liikenne	178	5,0	153	3,7	155	3,7	153	3,6
Palvelut	1617	45,4	2332	56,0	2463	58,8	2559	59,4
Elinkeino tuntematon	64	1,8	51	1,1	34	0,8	43	1,0
<b>Yhteensä</b>	<b>3558</b>	<b>100,0</b>	<b>4167</b>	<b>100,0</b>	<b>4191</b>	<b>100,0</b>	<b>4308</b>	<b>100,0</b>

Merkittävimmät muutokset elinkeinorakenteessa viime vuosina ovat teollisuudessa toimivien osuuden lasku sekä palveluelinkeinoissa toimivien määrän nousu. Myös hoiva-alan työpaikkojen määrä on kasvanut Muuramen kunnan alueella etenkin Vitapolis-alueella.

Muuramen kunnan tavoitteissa on jatkuva uusien työpaikkojen syntyminen kunnan alueelle ja niihin liittyen kunnassa on pidettävä jatkuvasti riittävää varantoa työpaikka-alueista. Tällä hetkellä keskeiset painopistealueet ovat Muuramen keskustan, ystien risteysalueen, Punasillan alueen sekä Vitapolis-alueen kehittämisessä. Samanaikaisesti teollisuusalueen laajentaminen eteläisen Muuramen alueella edistyy. Edelleenkin osa jo toimivista yrityksistä myös kasvaa ja synnyttää uusia työpaikkoja.

Kunnan työpaikkarakenteen muutokset 2010-luvulla merkitsevät lähinnä seuraavaa:

Tasaantumista on maa- ja metsätalouden aloilla, nousua kaupan ja palvelujen työpaikkojen määrissä. Uuden suunnittelukauden aikana ennustetaan palvelualueiden yhä kehittyvän selvästi eniten. Palvelut saavat uutta kasvuvoimaa kaupasta ja lisääntyneestä yksityisestä kulutuksesta. Matkailun osuus ei ole noussut Muuramessa merkittäväksi tekijäksi. Riihivuoren Masterplan valmistuu 2018, se luo pitkän tähtäimen vision ympärivuotisen houkuttelevan matkailukohteen luomiseksi Muurameen. Kesäajaksi 2019 teatteritoiminta on turvattu ja sen myötä valtakunnallinen näkyvyys jatkuu ainakin ensi vuoden. Työpaikkasuunnitelma on tavoitteellinen. Vuonna 2015 työpaikkaomavaraisuus oli 65 %. Tavoitteena on, että suunnittelukauden keskimääräinen työpaikkojen lisäys olisi vuosittain noin 100–150 ja että työpaikkaomavaraisuus kehittyisi väestönkasvun kanssa tasaiseen tahtiin.

#### 2.2.4 Hallinto ja henkilöstö

Kunnassa on toteutettu organisaatiouudistus uuden strategian mukaisena. Muutos on tehty vasta organisaatiossa, nyt tämä muutos on saatava myös toimintakulttuuriin.

Henkilöstön määrässä tapahtui merkittävä kasvu 2017, kun perusterveydenhuollon palvelut palautettiin kunnan liikelaitoksen toiminnaksi. Arvioitu henkilöstömäärän kasvu, kaikki palvelualat huomioiden, oli yli 70 henkeä, joista kaikki ovat vakinaista henkilöstöä.

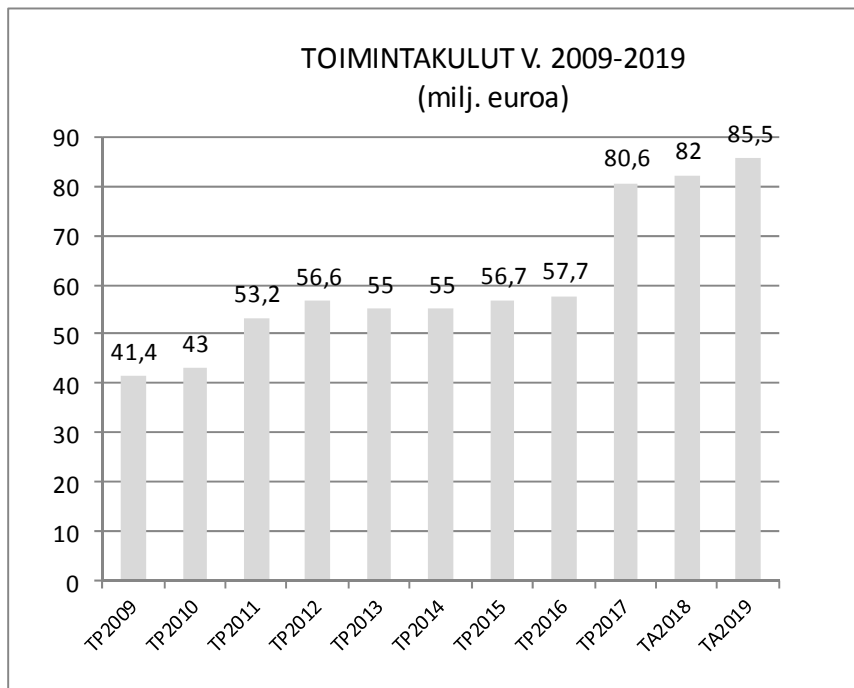
Muutos oli merkittävä ja lisää vaatimuksia henkilöstöhallinnon järjestämiseen. Tämän vaatimukseen pyritään vastaamaan 2018 alusta uuden HR- järjestelmän avulla. Järjestelmän myötä niin työntekijät kuin esimiehet saavat ajantasaiset työkalut henkilöstöhallinnon asioihin. Vuodelle 2018 arvioitu henkilöstön kasvu on vain muutamia henkilöitä, samanlainen hallittu maltillinen kasvu jatkuu suunnittelukaudella.



### 3 VUODEN 2019 TALOUSARVIO

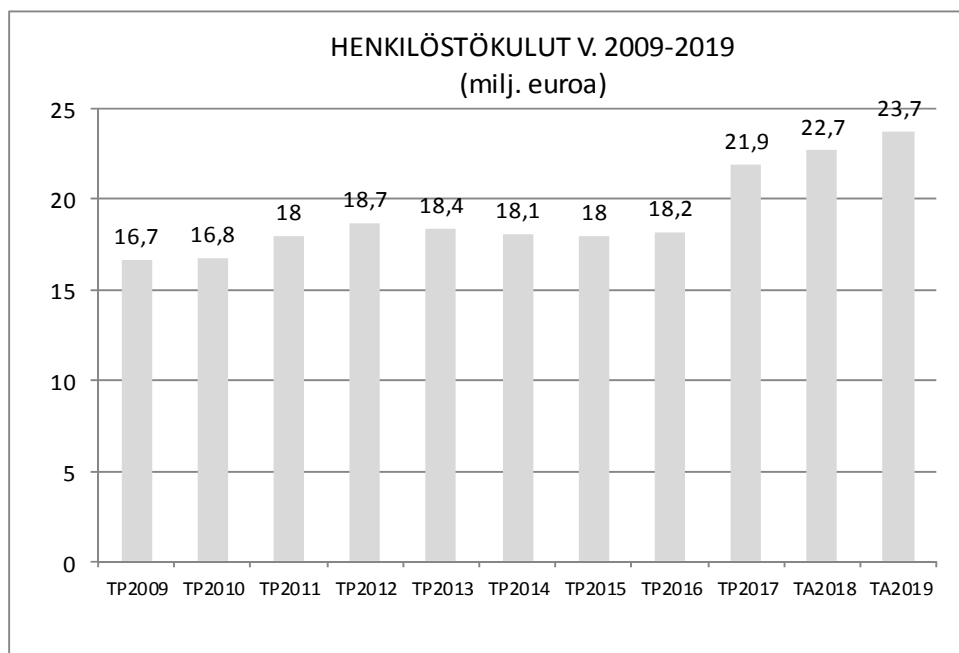
#### 3.1 Käyttötalous

Käyttötalouden menot ilman kustannuslaskennallisia eriä ovat 85.509.660 euroa, tulot 38.068.170 euroa ja valmistus omaan käyttöön 294.890 euroa. Käyttötalouden menot kasvavat 4,3 % vuoden 2018 muuetusta talousarviosta. Käyttötalouden tulot kasvavat 4,2 % vuoden 2018 muuetusta talousarviosta. Käyttötalouden toimintakate on -47.146.600 euroa. Se kasvaa 4,2 % vuoden 2018 muuetusta talousarviosta.

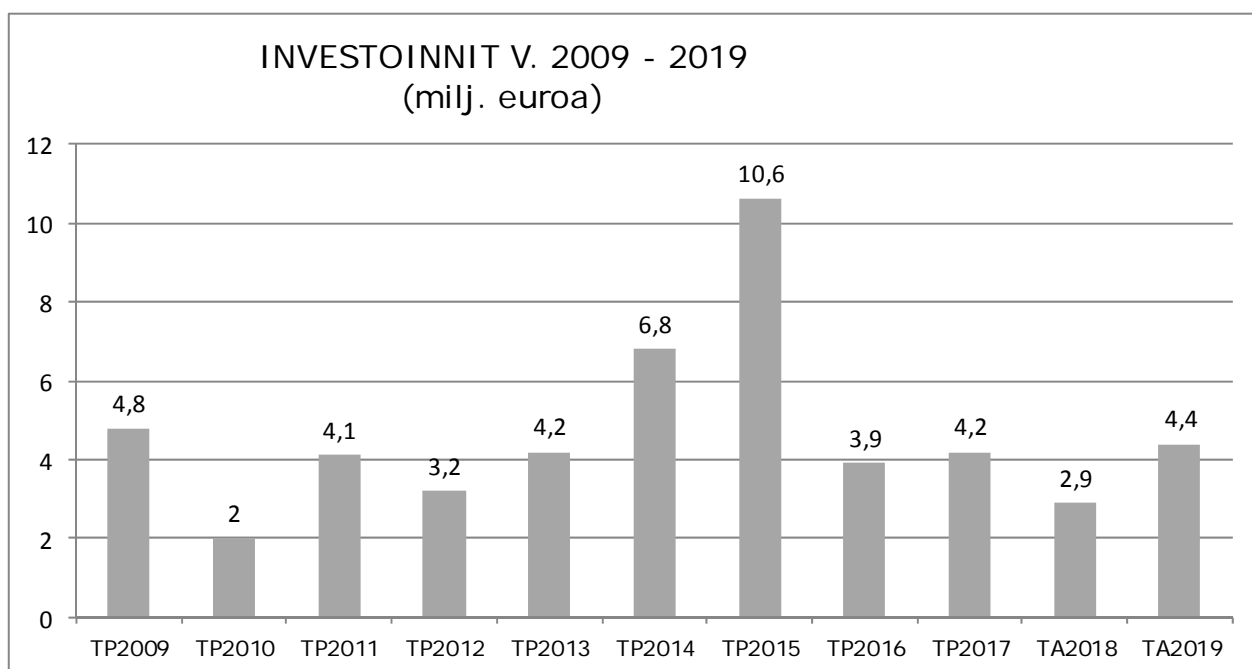


\* Muuramen hyvinvointi – liikelaitos näkyy taulukossa nousuna 2017 eteenpäin

Henkilöstömenot ovat 23.723.720 euroa. Nousua vuoden 2018 talousarviosta on 979.890 euroa (4,3 %). Palkat ovat 19.189.160 euroa ja nousua vuoden 2018 talousarvioon on 944.830 euroa (5,18 %).



### 3.2 Investoinnit



Investointien menot ovat 4.375.000 euroa ja tulot 80.000 euroa. Menot nousevat 52,8 % vuoden 2018 talousarviosta. Nettoinvestoinnit ovat 4.154.900 euroa.

### 3.3 Tuloslaskelma

Toimintakate on -47,1 milj. euroa. Rahoitustulot ja -menot +19.800. Vuosikate on 4.120.180 euroa. Se kasvaa vuoden 2018 talousarvioon verrattuna 1.912.120 euroa. Vuosikate asukasta kohden on 404 euroa.

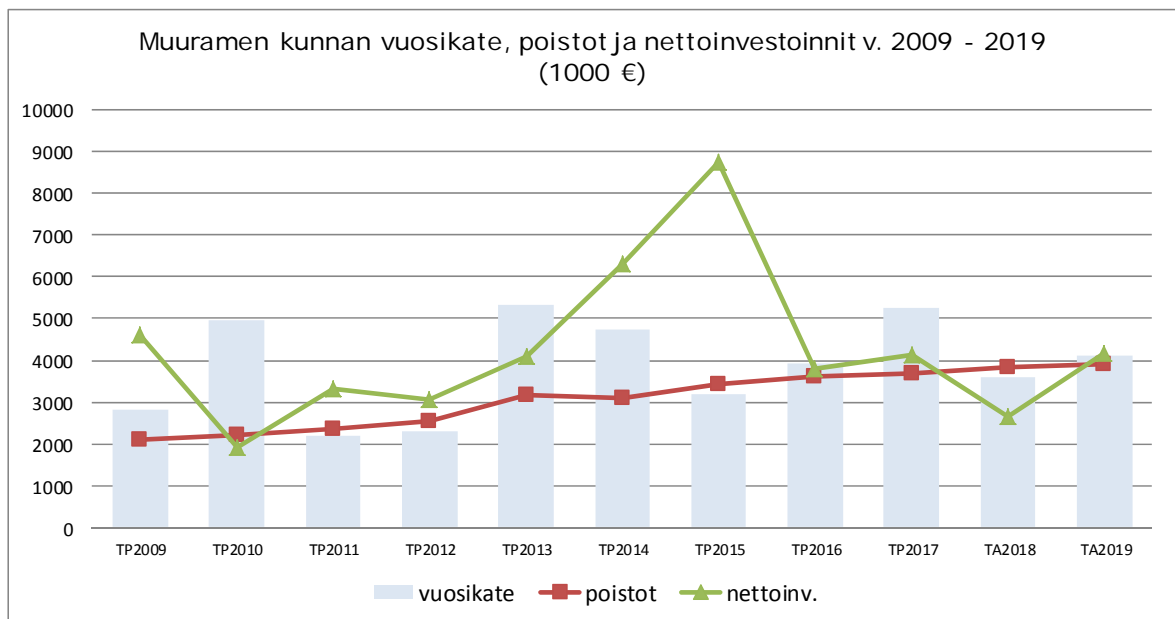
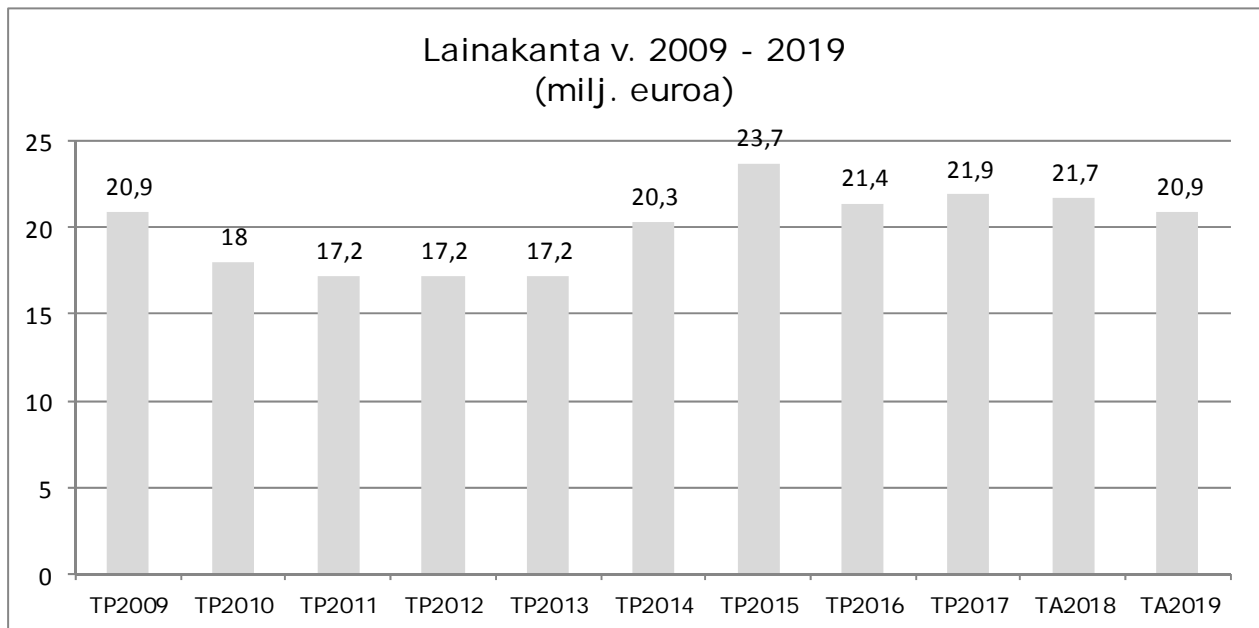
Suunnitelman mukaiset poistot ovat 3,9 milj. euroa. Ylijäämää syntyy 0,2 milj. euroa.

	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos-% 2018-19
<b>TULOSLASKELMA</b>				
<b>TOIMINTATULOT</b>				
* Myyntitulot	4.163.760	3.838.110	4.249.580	10,72
* Maksutulot	2.323.507	2.168.780	2.198.830	1,39
* Tuet ja avustukset	23.335.194	23.358.300	24.182.110	3,53
* Muut toimintatulot	7.049.596	7.167.540	7.437.650	3,77
** TOIMINTATULOT YHTEENSÄ	36.872.056	36.532.730	38.068.170	4,20
** VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	313.360	237.710	294.890	24,05
<b>TOIMINTAMENOT</b>				
* Henkilöstömenot	21.918.774-	22.743.830-	23.723.720-	4,31
* Palvelujen ostot	22.785.258-	22.960.420-	24.282.270-	5,76
* Aineet, tarvikkeet ja tavara	3.220.577-	3.134.340-	3.203.610-	2,21
* Avustukset	26.153.210-	26.542.400-	27.381.820-	3,16
* Muut toimintamenot	6.542.134-	6.623.930-	6.918.240-	4,44
** TOIMINTAMENOT YHTEENSÄ	80.619.953-	82.004.920-	85.509.660-	4,27
<b>TOIMINTAKATE</b>	43.434.537-	45.234.480-	47.146.600-	4,23
* Verotulot	38.654.781	38.754.000	41.217.000	6,36
* Valtionosuudet	9.969.844	10.121.000	10.029.980	0,90-
<b>Rahoitustulot ja -menot</b>				
* Korkotulot	11.689	0	0	0,00
* Muut rahoitustulot	179.645	113.140	161.740	42,96
* Korkomenot	78.927-	98.000-	88.000-	10,20-
* Muut rahoitusmenot	53.721-	53.440-	53.940-	0,94
<b>VUOSIKATE</b>	5.248.774	3.602.220	4.120.180	14,38
* Poistot ja arvonalentumiset				
Suunn.mukaiset poistot	3.675.605-	3.850.700-	3.921.230-	1,83
<b>Satunnaiset erät</b>				
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	1.573.169	248.480-	198.950	180,07-
* Varausten lis.(-)tai väh.(+)	1.100.000-	0	0	0,00
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)</b>	473.169	248.480-	198.950	180,07-
<b>TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT:</b>				
Veroprosentti	TP2017	TA 2018	TA 2019	
	19,5	19,5	19,5	
Verotulot, €/asukas	3829	3837	4041	
Toimintatuotot/toimintakulut %	45,9	44,7	44,7	
Vuosikate/Poistot %	110,6	93,5	105	
Vuosikate €/asukas	519,9	356,7	409,3	
Yli-/ alijäämä €/asukas	46,9	-24,6	19,5	
Asukasluku vuoden lopussa	10095	10100	10200	

### 3.4 Rahoituslaskelma

Toiminnan ja investointien rahavirta on -36.720 euroa. Negatiivinen välisumma osoittaa määrän, joka on rahoitettava pääomarahoituksella. Myyntituloja maan myynnistä arvioidaan kertyvän 80 000 euroa. Lainoja lyhennetään 1,5 milj. euroa ja uutta pitkäaikaista lainaa otetaan 1,4 milj. euroa. Lainamäärä vähenee 2017 tilinpäätöksestä. Lainaa arvioidaan vuoden 2019 lopussa olevan 20,9 milj. euroa, mikä on asukasta kohden 2045 euroa.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	
<b>RAHOITUSLASKELMA</b>					
Toiminnan rahavirta					
**	Vuosikate	5.248.774	3.602.220	4.120.180	14,4
**	Tulorahoituksen korjauserät	704.819-	1.000.000-	1.000.000-	0,0
Investointien rahavirta					
*	Investointimenot	4.223.403-	2.861.150-	4.375.000-	52,9
*	Rah.osuudet invest. menoihin	56.000	94.000	138.100	46,9
*	Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	758.358	1.100.000	1.080.000	1,8-
***	Toiminnan ja invest. rahavirta	1.134.910	935.070	36.720-	103,9-
Rahoituksen rahavirta					
Antolainojen muutokset					
*	Antolainojen lisäykset	72.229-	0	0	0,0
*	Antolainojen vähennykset	36.364	36.360	72.000	98,0
Lainakannan muutokset					
*	Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5.000.000	1.211.390	1.429.000	18,0
*	Pitkäaikaisten lainojen vähenn	2.181.410-	2.182.820-	1.464.280-	32,9-
*	Lyhytaikaisten lainojen muutos	2.400.000-	0	0	0,0
Muut maksuvalmiuden muutokset					
*	Toimeksiant.var. ja po:n muut.	114	0	0	0,0
*	Saamisten muutos	936.715-	0	0	0,0
*	Korottomien velkojen muutos	192.316	0	0	0,0
***	Rahoituksen rahavirta	361.561-	935.070-	36.720	103,9-
*****	RAHAVAROJEN MUUTOS	773.349	0	0	0,0
*	RAHAVAROJEN MUUTOS	773.349-	0	0	0,0
<b>TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT:</b>					
		TP 2017	TA 2018	TA 2019	
	Lainakanta, Milj. €	21,9	21,7	20,9	
	Lainakanta, €/asukas	2166	2149	2045	
	Asukasluku vuoden lopussa	10095	10100	10200	



## 4 TOIMINTOJEN RAHOITUS

### 4.1 Verotulot

Muuramen kunnan vuoden 2019 tuloveroprosentti on 19,50.

	TP 2017	ARVIO 2018	TA 2019	MUUTOS % 18/19
kunnallisvero	34 204 569	34 295 000	36 678 000	6,95 %
yhteisövero	2 316 333	2 343 000	2 324 000	-0,8 %
kiinteistövero	2 133 879	2 151 000	2 215 000	3 %
<b>YHTEENSÄ</b>	<b>38 654 781</b>	<b>38 789 000</b>	<b>41 217 000</b>	<b>6,26 %</b>

### Kiinteistöveron tuotot eri verotusryhmissä (2019)

KIINTEISTÖVERO	VERO -%	VEROTUSARVO	LASKENNALLINEN TUOTTO
vakituiset asuinrakennukset	0,50	229 800 000 €	1 149 000 €
muut asuinrakennukset	1,20	9 161 000 €	110 000 €
yleishyödylliset yhteisöt	1,10	1 644 000 €	18 000 €
yleinen kiinteistövero	1,10	86 912 000 €	956 000 €
rakentamaton rakennuspaikka	4,00	447 000 €	18 000 €
<b>yhteensä</b>		<b>627 965 000 €</b>	<b>2 251 000 €</b>

### 4.2 Valtionosuudet

Valtio maksaa kunnille peruspalveluiden järjestämistä varten valtionosuutta. Kunnan saamien valtionosuuksien perusteena ovat kaikki kunnan lakisääteiset tehtävät ja muut yleiset tehtävät. Valtionosuuteen vaikuttavat mm. kunnan ikärakenne, sairastavuus, työttömyys, verotulot yms. kunnan rakennetta kuvaavat tekijät.

Valtionosuuslaskurin avulla tehdyn arvion mukaan Muuramen valtionosuudeksi muodostuu 10 milj. euroa.

### 4.3 Myyntituotot

Myyntituottoja arvioidaan kertyvän 4,2 milj. euroa. Ne lisääntyvät 10,7 % vuodesta 2018. Myyntituotoista vesi- ja jätevesimaksujen osuus on 1,6 milj. euroa, työpajan myynti-tuottojen 0,1 milj. euroa ja ruokahuollon sisäinen ateriamyynti 1,1 milj. euroa.

### 4.4 Maksutuotot

Maksutuottoja arvioidaan kertyvän 2,2 milj. Maksutuotot kasvavat 1,4 % vuodesta 2018. Päivähoidon osuus on 0,5 milj.euroa, sosiaalitoimen 0,6 milj.euroa ja terveystoimen osuus on 0,8 milj. euroa.

### 4.5 Tuet ja avustukset

Vuoden 2019 talousarvion käyttötalousosaan arvioidaan tukia ja avustuksia kertyvän yhteensä 24 milj. euroa, josta sisäistä avustusta Muuramen Hyvinvointi – liikelaitokselle on 23,7 milj. euroa. Työllistämistukea saadaan 0,2 milj. euroa ja työterveydenhuoltoon Kansaneläkelaitoksen tukea 0,09 milj. euroa.

### 4.6 Muut toimintatuotot

Muita tuottoja arvioidaan kertyvän 7,4 milj. euroa, josta sisäisiä vuokratuottoja 5,3 milj. euroa, ulkoisia vuokratuottoja 1,1 milj. euroa ja käyttöomaisuuden myyntivoittoja 1 milj. euroa.

## 5 TALOUSARVION SITOVUUS

Käyttötalousosassa valtuustoon nähden sitova määräraha on talousarvion määrärahakohdassa oleva kokonaismääräraha. Kokonaismäärärahaa ei saa ylittää ilman kunnanvaltuuston lupaa eikä käyttää muuhun kuin nimikkeen mukaiseen tarkoitukseen.

Valtuustoon nähden sitovia kokonaisuuksia ovat hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta, kunnan avustus liikelaitokselle, elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta sekä kunnanhallitus/tukipalvelut. Lisäksi sitovuustaso koskee vaalien ja tarkastuslautakunnan toimintaa. Toimielimille myönnetty kokonaismääräraha on käytettävissä näiden kokonaisuuksien sisällä.

Toimielinten tulee esittää sitovuustason muutoksesta huolimatta talousarviossa määrärahat tehtävittäin.

Kunnan tuloarviot ovat paitsi tavoitteellisia myös velvoittavia.

(1000 euroa)	Sitovuus 1)	Määrärahat 2)	Tuloarviot
<b>KÄYTTÖTALOUSOSA</b>			
<b>Keskusvaalilautakunta</b>			
Vaalit	B	26	30
<b>Tarkastuslautakunta</b>			
Tarkastuslautakunta	B	34	0
<b>Kunnanhallitus/tukipalvelut</b>			
Hallinto ja henkilöstö		2333	193
Sisäiset palvelut		132	0
Seutu- ja alueyhteistyö		2	0
Muu toiminta		23	0
Kiinteistötoimi	2	3626	5642
Keskuskeittiö		1363	1162
<b>Kunnanhallitus/tukipalvelut yht.</b>	B	<b>7479</b>	<b>6997</b>
<b>Hyvinvoinnin ja palv.ltk</b>			
Hyvinvoinnin ja palv.ltk		39	0
Hallinto (hyvinv. ja palv.ltk)		535	2
Varhaiskasvatuspalvelut		6724	517
Perusopetus		11241	332
Toisen asteen koulutus		1416	80
Liikkuva Muurame		1616	242
Joukkoliikenne		357	0
Kulttuuri ja nuorisopalvelut		1107	80
<b>Hyvinvoinnin ja palv.ltk yht.</b>	B	<b>23035</b>	<b>1253</b>
<b>Kunnan avustus liikelaitokselle</b>	B	<b>23677</b>	
<b>Elinvoiman ja kestävän kasvun ltk</b>			
Elinvoiman ja kest.kasvun ltk		113	0
Infra ja mittaus	2	1156	133
Vesihuolto	2, 3	942	1696
Luvat ja valvonta		372	101
Maankäyttö ja elinkeinot		410	1165
Muut	3	824	0
<b>Yhteensä</b>	B	<b>3817</b>	<b>3095</b>
<b>Käyttötalous yhteensä</b>	B	<b>58068</b>	<b>11375</b>
<b>TULOSLASKELMAOSA</b>			
Verotulot	B		<b>41217</b>
Valtionosuudet	B		<b>10029</b>
Korkotulot	B		<b>0</b>
Muut rahoitustulot	B		<b>162</b>
Korkomenot	B	<b>88</b>	
Muut rahoitusmenot	B	<b>54</b>	



<b>INVESTOINTIOSA</b>			
<b>Kunnanhallitus</b>	B	<b>400</b>	<b>80</b>
<b>Tukipalveluiden invest.</b>	B	<b>634</b>	
<b>Hyvinvoinnin ja palv.ltk</b>	B	<b>463</b>	<b>49</b>
<b>Elinvoiman ja kest. Kasvun ltk</b>	B	<b>1953</b>	<b>89</b>
<b>Vesihuollon inv.</b>	B	<b>913</b>	
<b>Investointiosa yht</b>	<b>B</b>	<b>4363</b>	<b>218</b>
<b>RAHOITUSOSA</b>			
Antolainojen muutokset			
Antolainasaamisten vähennykset	B		<b>72</b>
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B		<b>1429</b>
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	<b>1464</b>	
Lyhytaikaisten lainojen muutos			
Vaikutus maksuvalmiuteen		465	
<b>TALOUSARVION LOPPUSUMMA</b>		<b>64502</b>	<b>64502</b>
1) N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio			
B = bruttomääräraha/-tuloarvio			
2) Määrärahat = Toimintamenot - Valmistus omaan käyttöön			
3) kohderahoitteiset tehtävät merkitty ilman laskennallisia eriä			

## 6 KÄYTTÖTALOUSOSA

### 6.1 Keskusvaalilautakunta

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on huolehtia yhdessä kunnanhallituksen kanssa valtiollisten ja kunnallisten vaalien ja äänestysten lainmukaisesta läpiviennistä Muuramen kunnan alueella. Lisäksi keskusvaalilautakunta aktivoi kuntalaisia käyttämään äänioikeuttaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan vaaleissa ja edistää näin ollen kuntalaisten osallisuutta. Lisäksi keskusvaalilautakunta vastaa ennakoäänestyksen ja koti- sekä laitosaäänestyksen järjestämisestä Muuramen kunnan alueella.

#### Palvelusuunnitelma

Vuonna 2019 järjestetään varmuudella eduskuntavaalit, joiden varsinainen vaalipäivä on sunnuntaina 14.4.2019 ja vaalien ennakoäänestys järjestetään 3.-9.4.2019. Lisäksi vuoden 2019 toimitetaan europarlamenttivaalit kaikissa jäsenvaltioissa vaalijaksolla 23.-26.5.2019. Suomessa vaalipäivä on sunnuntai 26.5.2019 ja vaalin ennakoäänestys järjestetään 15.-21.5.2019. Lisäksi on mahdollista, että ensimmäiset maakuntavaalit järjestään erillisenä vaalina vuoden 2019 aikana, mikäli siihen liittyvä lainsäädäntö valmistuu ajoissa. Kunnat järjestävät vuoden 2019 vaalit toimeksiantotehtävänä, jolloin niiden järjestämisestä saa korvausta valtiolta. Korvaus perustuu äänioikeutettujen määrään kunnassa. Vuonna 2019 otetaan Muuramen kunnassa käyttöön uudet äänestysaluejaot, joiden mukaisesti Muuramessa on aiemman viiden äänestyspaikan sijaan ainoastaan kolme äänestyspaikkaa. Vanhoilta äänestyspaikoilta järjestetään kuljetus uusille äänestyspaikoille varsinaisena vaalipäivänä. Lisäksi kotiaäänestysmahdollisuudesta ilmoitetaan tehokkaasti niille, joilla on oikeus osallistua kotiaäänestykseen.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet  Äänestysaktiivisuuden säilyttäminen tai parantaminen edellisistä vastaavista vaaleista  Pohjautuu strategiassa asetettuun tavoitteeseen <i>Vastuullinen, aktiivinen ja osallistuva kuntalainen</i>	Äänestysaktiivisuus verrattuna edelliseen vastaavaan vaaliin. Äänestysaktiivisuuden tulisi olla vähintään sama (-1%) kuin edellisissä vastaavissa vaaleissa.	Tiedottaminen Muuramelaisessa ja kunnan internet-sivuilla ja some-kanavissa, puolueille mahdollisuus ilmoitteluun kunnan alueella?

Kunnanhallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Äänestysaluejaon muutoksen arviointi	Äänestysalueiden määrä suhteessa aiemmin käytössä olleeseen viiteen äänestysalueeseen	Arvioidaan äänestysaluejaon muutoksen vaikutukset vaalien järjestämisen ja kuntalaisten äänestysmahdollisuuksien osalta -> valmistelu valtuustolle uudesta jaotuksesta
Tuotantotavoitteet Sähköisen äänioikeusrekisterin ja tulosohjelman käyttöönotto varsinaisen vaalipäivän äänestyksessä	Sähköisen äänioikeusrekisterin ja tulosohjelman määrän käyttöönoton aloittaminen kaikilla äänestysalueilla	Tasavallan presidentin vaalissa otettiin käyttöön sähköinen äänioikeusrekisteri yhdellä äänestysalueella (002) ja sen käyttö laajennetaan vuoden 2019 vaaleissa kaikille äänestysalueelle

### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2020
Äänioikeutettujen määrä	Ei vaaleja	7 350	7 400	7 450	7 500

### TALOUSARVION PERUSTELUT

Vuoden 2019 keväällä järjestetään peräti kahdet vaalit eli eduskuntavaalit ja europarlamenttivaalit. Lisäksi on mahdollista, että vuoden aikana tulee järjestettäväksi myös maakuntavaalit. Talousarvio on laadittu varmuudella tiedossa olevien vaalien eli eduskunta- ja europarlamenttivaalien pohjalle. Mahdolliset maakuntavaalit aiheuttavat suunnilleen samankaltaiset kustannukset/vaali, kun kyse on valtiollisten tai maakunnallisten vaalien järjestämistehtävästä, jotka kunta hoitaa ns. toimeksiantotehtävänä.

Vaalien järjestämistehtävän osalta on tehty kehittämistoimenpiteitä, joiden toteuttamista on suunniteltu ja kokeiltu vuoden 2018 aikana. Talousarviovuonna otetaan käyttöön sähköinen äänioikeusjärjestelmä kaikilla äänestysalueilla varsinaisen vaalipäivän äänestyksiin. Oikeusministeriö on linjannut, että järjestelmä voidaan ottaa käyttöön vaiheittain siten, että ensimmäisessä vaiheessa se otetaan käyttöön yhdellä äänestysalueella.

Talousarviovuodelle osuu varsin merkittävä vaalikeskittymä, kun vuonna 2019 järjestetään sekä eduskuntavaalit että europarlamenttivaalit sekä lisäksi mahdollisesti maakuntavaalit. Vaarana on, että tavoitteeksi asetettu vaaliaktiivisuuden säilyttäminen voi vaarantua monien vaalien myötä. Toisaalta on huomioitava, että tämän jälkeen seuraavat vaalit järjestetään vasta vuonna 2021, jolloin pidetään kuntavaalit. Näiden jälkeen ainakin nykyisen vaalilain tuntemia vaaleja pidetään vuonna 2023 (eduskuntavaalit), 2024 (tasavallan presidentin vaali ja europarlamenttivaalit) ja 2025 (kuntavaalit).

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
100	VAALIT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	0	15	30	49,3	30	30
***	Toimintamenot	21-	7-	26-	74,6	27-	27-
****	Toimintakate (Netto)	21-	8	4	136,5-	3	3
	Laskennalliset erät						
*****	Kokonaiskustannukset	21-	8	4	136,5-	3	3

## 6.2 Tarkastuslautakunta

### 6.2.1 Tarkastuslautakunta

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja vastaavat kunnan hallinnon ja talouden ulkoisesta valvonnasta. Tarkastuslautakunta valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioi ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet. Tarkastuslautakunta sekä tilintarkastaja arvioivat myös tytäryhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutumista kuntalain edellyttämällä tavalla.

#### Palvelusuunnitelma

Tarkastuslautakunta toimii valtuuston alaisena lautakuntana hallinnon ja talouden tarkastusta koskevissa asioissa. Lautakunta tutustuu toiminnassaan eri toimialojen toimintaan ja tekee niihin liittyviä kehittämissesityksiä. Lautakunta tuottaa myös edellistä tilikautta koskevan arviointikertomuksen osana kunnan tilinpäätösprosessia.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet		
Keskeisten toimialojen mahdollisimman laaja läpikäynti	Läpikäydyt toimialat	Kutsutaan viranhaltijoita ja toimialojen luottamushenkilöitä kuultavaksi
Tuotantotavoitteet		

#### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Kokousten lukumäärä		8	8	8	8

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Talousarviossa tarkastuslautakunnan talousarviota on nostettu aiemmasta tarkastuspäivien lisääntymisen johdosta. Tarkastuspäiviä on tarvittu lisää, koska kunnan toiminta on etenkin liikelaitoksen mukaan tulon myötä laajentunut. Toiminnan painopisteet on määritelty tarkastussuunnitelmassa.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
-----						
	/1000€					
-----						
1	KÄYTTÖTALOUS					
110	TARKASTUSLAUTAKUNTA					
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€					
***	26-	26-	34-	23,6	35-	36-
****	26-	26-	34-	23,6	35-	36-
	Laskennalliset erät					
*****	26-	26-	34-	23,6	35-	36-

## 6.3 Kunnanhallitus/tukipalvelut

### 6.3.1 Hallinto ja henkilöstö

TUKIPALVELUKESKUS  
Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Tukipalvelukeskus vastaa kunnassa talous-, atk- ja hallintopalveluiden tuottamisesta kunnan ulkoisille ja sisäisille asiakkaille. Lisäksi uutena toimintona organisaatiouudistukseen liittyen tukipalveluihin on yhdistetty vuonna 2017 kiinteistöhallinnon- ja hoidon, siivouksen ja ruokapalveluiden osuudet.

Hallintopalvelukeskuksen tehtävänä on tuottaa kirjanpidon, laskentatoimen, palkanlaskennan ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä vastata kunnan yleishallinnosta, kunnanhallituksen ja valtuuston asioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta sekä muista keskushallinnon tehtävistä. Lisäksi talous- ja hallintopalvelukeskus tulee vastaamaan Muuramen Hyvinvointi-liikelaitoksen tukipalveluiden tukemisesta. Lisäksi talous- ja hallintopalvelukeskus vastaa Muuramelainen-lehden julkaisemisesta. Tukipalveluiden osalta kiinteistötoimi ylläpitää ja kehittää kunnan palvelutuotannon tarvitsemia kiinteistöjä. Siivoustoimi huolehtii pääosin kunnan kiinteistöjen siivoustoimesta ja ruokapalvelut pääsääntöisesti koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokapalveluiden hoitamisesta.

#### Palvelusuunnitelma

Talous- ja hallintopalvelukeskus vastaa asiakaspalvelun sujuvuudesta ja hallinnollisten palveluiden toimivuudesta. Keskushallinnon tavoitteena on luoda puitteet toimivalle ja tehokkaalle luottamushenkilötyöskentelylle ja varmistaa eri hallintokuntien välisen yhteistyön toimivuus asioiden valmistelussa. Erityisesti keskushallinto tukee toiminnallaan kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen päätöksentekoa ja päätösten toimeenpanoa. Keskushallinto vastaa myös tiedotustoiminnan järjestämisestä kuntalaisille muun muassa tiedotuslehti Muuramelaista julkaisemalla.

Kunnan laskentatoimesta huolehditaan siten, että kirjanpito on oikein ja ajan tasalla. Maksuliikenteestä ja rahoituksen riittävytydestä huolehditaan siten, että maksatus ja perintä ovat tehokkaita ja ajan tasalla sekä rahavarojen hoito tehokasta ja tuottavaa. Rahoituksen osalta jatketaan edelleen erilaisten instrumenttien kehittämistä, joilla rahoitustarpeen ennakointia kyetään parantamaan nykyisestä.

Palkanlaskenta ja siihen liittyvät työnantajatililykset ja -ilmoitukset hoidetaan oikein ja oikea-aikaisesti. Kunnan henkilöstöhallinnon osalta määritellään pitkäjänteisesti vastuut, joiden mukaisesti kunnan henkilöstöhallinnon toimintaa kehitetään. Vuoden 2019 aikana otetaan kaikilta osin käyttöön vuonna 2018 hankittu palkka- ja henkilöstöhallinnon ohjelmisto.

ATK-ohjelmia ja laitteita hyödynnetään riittäväällä koulutuksella korkean käytettävyyssasteen saavuttamiseksi. Lisäksi tehtävänä on ATK-tuen tarjoaminen käyttäjille sisältäen työasemien, laitteiden, ohjelmistojen ja tietoturvan ylläpidon. Tavoitteena on järjestelmien kehittäminen siten, että päämääränä ovat helppokäyttöisyys, korkea käyttötehokkuus ja sekä nykyistä pienemmät kustannukset.

Seudullisten tietojärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen on osa Muuramen kunnan ATK-toimintaa. Eri palveluissa lisätään kunnan strategian mukaisesti uuden teknologian ja sähköisten toimintatapojen edistämistä.

Kiinteistötoimientehtävä on hoitaa ja ylläpitää sekä rakennuttaa kunnan palveluiden tarvitsemia rakennuksia ja muita tiloja. Siivoustoimi huolehtii näiden kohteiden siivoamisesta pääosin omalla toimintana.

Ruokapalvelut tuottavat ruokaa koulun ja varhaiskasvatuksen tarpeisiin. Hyvinvointiliikelaitoksen tarvitsemat ruokapalvelut tuotetaan ostopalveluina.

Muuramen Hyvinvointi Oy:n osalta tukipalvelukeskus on keskeisessä roolissa liikelaitoksen toimintaa tukevien palveluiden tuottamisessa.

Kunnanhallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet  Oikeusvarman hallinnon järjestäminen	Hallintotuomioistuimissa muutettujen päätösten määrä, tavoitetaso 0 valitusten kautta muutunutta ratkaisua  Valvontaviranomaisen antamien huomautusten määrä – tavoitetaso 0	Koulutetaan ja konsultoidaan kunnan eri toimialoja hyvän hallinnon periaatteiden ja vallitsevan lainsäädännön mukaiseen asioiden hoitoon
Tuotantotavoitteet  Sähköisten asiointipalveluiden lisääminen	Lisätään sekä ulkoisten että sisäisten palveluiden käyttömahdollisuuksia nykyisestä – seurataan vuosittain käyttöönotettujen sähköisten asiointitapojen lisääntymistä	Otetaan käyttöön eri järjestelmien sähköisiä ominaisuuksia parantamaan ohjelmien käytettävyyttä ja helpottamaan palveluiden käyttöä

### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Henkilöstön määrä					
- Talous- ja henkilöstöpalvelut	17	15	16	15	15
- Tukipalvelut hallinto	5	5	5	5	5
- Kiinteistötoimi	5	5	5,5	5	5
- Siivoustoimi	16	16	16	16	16
- Ruokapalvelut	23	23	23	23	23
Hallintotuomioistuimissa tai valvontaviranomaisissa muuttuneet ratkaisut	0	0	0	0	0

### TALOUSARVION PERUSTELUT

Vuoden 2018 aikana talous- ja hallintopalvelukeskuksessa otettiin käyttöön uusi henkilöstö- ja palkkaohjelmisto, jossa hyödynnetään strategian mukaisesti uuden teknologian tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä mm. sähköisen asiointin osalta. Käyttöönottoprojekti on aloitettu talousarvion mukaisesti vuonna 2017 ja palkanlaskenta aloitettiin uudessa järjestelmässä

1.1.2018. Toisena käyttövuonna ohjelman raportointimahdollisuuksia lähdetään hyödyntämään nykyistä tehokkaammin. Lisäksi muiltakin osin lisätään sähköisten palveluiden käyttöönottoa niin sisäisten kuin ulkoisten palveluiden kohdalla. Tietopohjan lisääminen osana ennakoitua ja kuntajohtamista on edelleen keskeinen tavoite sekä kunnan viranhaltijoiden että luottamushenkilöiden työskentelyn tueksi.

Tiedottamisen osalta Muuramelainen-lehti jatkaa toimintaansa entisellä tavalla toteutettuna, joskin ilmestymispäiviin tehdään postin toiminnasta johtuvia muutoksia. Vuonna 2019 Muuramelainen-lehti ilmestyy Postin aikatauluista johtuen torstaisin. Lisäksi kunnan internet-sivut on uudistettu ulkoasultaan vastaamaan 2010-luvun vaatimuksia ja jatkossa painottuu etenkin sähköisen asioinnin ja kunnan intranet-ympäristön kehittäminen. Kunnan graafisen ulkoasun osalta tehdään muutoksia vuoden 2019 aikana.

Vuoden 2019 aikana viedään loppuun organisaation vaatimat muutokset, jotka liittyvät vuonna 2017 tehtyyn organisaatiomuutokseen ja siitä saatuihin kokemuksiin.

Kiinteistöomistusten osalta valmistellaan kuntakonsernin omistaman kiinteistökannan osalta tarvittavat muutokset, joissa läpikäydään kunnan tarpeet ja omistamisen sekä niiden hallinnoinnin perusteet. Lisäksi pyritään varmistamaan vanhojen kiinteistöjen käytettävyyttä ja kunto pitkällä tähtäimellä.

## AVUSTUKSET JA MUU YLEISHALLINTO

### **Toiminta-ajatus**

Muun yleishallinnon sisältämiä menoja ovat suhdetoiminnan, erilaisten jäsenmaksujen, vakuutuksien ja käyttövarausmaksujen menot. Osuudet Keski-Suomen liitolle ja Suomen kuntaliitolle sisältyvät näihin määrärahoihin. Jäsenmaksuilla tuetaan kansalaistoimintaa sekä mahdollistetaan osaltaan laadukkaiden ja monipuolisten palveluiden tuottaminen kuntalaisille.

### **Palvelusuunnitelma**

Jäsenmaksut:

Kopioisto

Teosto ry

Gramex ry

Päijänteen virkistysalueyhdistys ry

Muuramen Yrittäjät ry

Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry

Jyväskylän kesäliopisto ry

Kuntaosuus:

Jyväsrähi ry



Kunnanhallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet  Turvataan yhdistysten toimintaedellytyksiä avustusten muodossa	Annettujen avustusten määrä suhteessa edelliseen vuoteen	Kunta mahdollistaa osaltaan aktiivisen yhdistys- ja seuratoiminnan jakamalla avustuksia toimintaan.
Tuotantotavoitteet  Jakoperusteiden yhtenäistäminen ja tuen jakaminen uusien perusteiden mukaisesti	Tukea saavien yhdistysten ja toimijoiden määrän kehitys, tavoitteena lisätä tuettavien määrää	Otetaan käyttöön uudenlaiset tukimuodot, joilla tuetaan yhä useamman toimijan toimintaa

### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Tukea saavat yhdistykset ja muut toimijat	-	-	8	10	12

### TALOUSARVION PERUSTELUT

Talousarviovuonna jatketaan uudistettujen järjestö- yms. toiminnan avustusperiaatteiden sisärajajoa, joilla aktivoidaan strategian mukaisesti vastuullista, aktiivista ja osallistuvaa kuntalaisuutta. Tavoitteena on selkiyttää ja muuttaa läpinäkyviksi avustusperiaatteet sekä laajentaa avustusta saavien joukkoa perinteisten avustuksensaajien rinnalle kansalaistoiminnan avustuksen muodossa. Uutena jäsenmaksuna talousarvioon on sisällytetty Jyväskylän kesäyliopisto, jonka kanssa kunta tekee aktiivista yhteistyötä eri osa-alueilla.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€						
1 KÄYTTÖTALOUS						
150 KUNNANHALLITUS/TUKIPALVELUKES.						
120 HALLINTO JA HENKILÖSTÖ						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
*** Toimintatulot	2.785	196	193	1,8-	196	200
*** Toimintamenot	2.564-	2.433-	2.333-	4,3-	2.380-	2.427-
**** Toimintakate (Netto)	221	2.237-	2.140-	4,5-	2.183-	2.227-
Laskennalliset erät						
**** Poistot ja arvonalentumiset	66-	101-	95-	6,6-	117-	102-
**** Muut laskennalliset erät	965	1.036	1.010	2,6-	1.030	1.050
***** Kokonaiskustannukset	1.120	1.302-	1.225-	6,2-	1.270-	1.279-

### 6.3.2 Kiinteistötoimi

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Kiinteistö- ja siivoustoimen tavoitteena on ylläpitää ja tarvittaessa parantaa olemassa olevia kiinteistöjä sekä osallistua aktiivisesti uusien palvelutuotantoon tulevien rakennusten suunnitteluun, rakennuttamiseen ja ylläpitoon huolehtien sisäilmaston laadusta ja toimivuudesta.

#### Palvelusuunnitelma

Kiinteistö- ja siivoustoimi toimii asiantuntijatahona kiinteistöjen ylläpitoon ja kehittämiseen koko niiden elinkaaren ajan yhteistyössä palveluiden tuottajien kanssa varmistaen käyttökelpoiset ja terveet tilat kunnan palveluiden tuottamiseen.

Kunnanhallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet		
Kustannusten optimointi palvelu- ja laatu-taso säilyttäen	Laaturaportoinnin seuraaminen suhteessa aiempiin seurantoihin	Selvitetään kustannus-tehokkaimmat tavat tuottaa palvelut nykyisessä toimintaympäristössä
Tuotantotavoitteet		
Selvitetään ja toteutetaan kunnan kiinteistöomaisuuden hallinnan kokonaistarkastelu	Muutos verrattuna nykyiseen kiinteistötoimen toteuttamistapaan	Tuodaan päätöksentekoon koko konsernin tasoinen kunnan kiinteistöomaisuuden selvitys

#### TALOUSARVION PERUSTELUT

Vuonna 2019 ylläpidetään ja kehitetään olemassa olevia kiinteistöjä. Suurimmat ylläpitotehtävät kohdistuvat talousarviovuonna Nisulanmäen koulun energiatehokkuuden parantamiseen. Vuoden aikana aloitetaan Mäkelänmäen koulun uudisrakennuksen suunnittelu, jolla linjataan kunnan palveluita opetustoimen osalta pitkälle tulevaisuuteen. Lisäksi tehdään kokonaistarkastelu kunnan kiinteistöomaisuuden hallinnoinnista ja aloitetaan sen toteuttaminen viimeistään 2020 alusta lukien.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€						
1 KÄYTTÖTALOUS						
150 KUNNANHALLITUS/TUKIPALVELUKES.						
220 KIINTEISTÖTOIMI						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
*** Toimintatulot	2.983	5.348	5.642	5,2	5.733	5.847
*** Valmistus omaan käyttöön	43	28	28	0,5	28	29
*** Toimintamenot	3.161-	3.643-	3.654-	0,3	3.727-	3.802-
**** Toimintakate (Netto)	135-	1.732	2.016	14,1	2.034	2.075
Laskennalliset erät						
**** Poistot ja arvonalentumiset	1.780-	1.809-	1.896-	4,6	1.902-	1.770-
**** Muut laskennalliset erät	33-	41-	43-	4,1	43-	44-
***** Kokonaiskustannukset	1.947-	118-	77	252,7	88	261

### 6.3.3 Keskuskeittiö

Kohderahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Keskuskeittiö tuottaa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen tarvitsemat ateriat kustannustehokkaasti ja monipuolisesti kestävästä kehityksen periaatteita noudattaen.

#### Palvelusuunnitelma

Ruokapalvelut tuottavat laadukasta ja monipuolista ruokaa varhaiskasvatuksen ja opetustoimen asiakkaille ja henkilökunnalle sekä osallistuvat ruokakulttuurin ylläpitämiseen ja luomiseen. Ruokapalvelu noudattaa varhaiskasvatus- ja kouluruokasuosituksia. Lisäksi ruokapalvelu käyttää mahdollisuuksien mukaan lähiruokaa ja luomua.

Kunnanhallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet  Kouluruokailuun osallistuvien oppilaiden osuuden lisääminen	Päivittäin kouluruokailuun osallistuvien lasten ja nuorten %-osuuden kasvattaminen	Tuotetaan laadukasta ja hyvää ruokaa ja yhteistyössä koulun kanssa motivoidaan nuoret ymmärtämään monipuolisen ruokailun tärkeys
Tuotantotavoitteet  Tuotetaan ruokapalvelut kustannustehokkaasti	Ateriahinta/ruokailu suhteessa aiempiin vuosiin	Jatketaan hyväksi koettujen toimintamallien jalostamista sekä ylläpidetään henkilökunnan osaamista

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Vuonna 2019 ylläpidetään ja kehitetään olemassa olevaa toimintaa sekä osallistutaan tarvittaessa Mäkelänmäen koulun suunnitteluun keskuskeittiön tarpeista lähtien yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€							
1	KÄYTTÖTALOUS						
150	KUNNANHALLITUS/TUKIPALVELUKES.						
230	KESKUSKEITTIÖ						
1410	KESKUSKEITTIÖ						
	Tulosbudjetti						
	Toimintatulot						
*	Myyntitulot	1.127	1.172	1.162	0,8-	0	0
*	Muut tulot	6	0	0	0,0	0	0
*	Tuet ja avustukset	0	0	0	0,0	0	0
*		0	0	0	0,0	1.186	1.209
	Toimintamenot						
	Materiaalit ja palvelut						
*	Aineet, tarvikkeet, tavarat	359-	366-	377-	2,7	0	0
*	Palvelujen ostot	47-	48-	52-	7,8	0	0
*	Henkilöstömenot	705-	706-	806-	12,5	0	0
*	Muut menot	167-	156-	156-	0,3-	0	0
*		0	0	0	0,0	1.418-	1.447-
**	TOIMINTAKATE	145-	105-	228-	54,1	233-	237-
	Rahoitustulot ja -menot						
***	VUOSIKATE	145-	105-	228-	54,1	233-	237-
	Poistot ja arvonalentumiset						
*	Suunnitelman mukaiset poisto	18-	28-	28-	0,5-	24-	19-
****	TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	164-	133-	256-	48,2	257-	256-

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€							
1	KÄYTTÖTALOUS						
150	KUNNANHALLITUS/TUKIPALVELUKES.						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	6.901	6.715	6.997	4,0	7.115	7.257
***	Valmistus omaan käyttöön	43	28	28	0,5	28	29
***	Toimintamenot	7.138-	7.473-	7.507-	0,5	7.657-	7.810-
****	Toimintakate (Netto)	194-	730-	483-	51,2-	514-	524-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	1.864-	1.938-	2.018-	4,0	2.044-	1.891-
****	Muut laskennalliset erät	1.025	1.087	1.071	1,5-	1.093	1.115
*****	Kokonaiskustannukset	1.034-	1.581-	1.429-	10,6-	1.465-	1.301-

### 6.3.4 Sisäiset palvelut

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Sisäisten palveluiden avulla kunnan eri toimialat pystyvät tuottamaan palvelunsa kuntalaisille tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Kustannukset vyörytetään palveluihin yhteisesti sovitulla periaatteilla.

#### Palvelusuunnitelma

Määrärahaan sisältyy kopioinnin, puhelinkeskuksen, postituksen ja toimistotarvikkeiden kustannukset, joiden hankkimisen ja tuottamisen osalta tarkastellaan uusia tapoja tuottaa palveluita.

Kunnanhallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet		
Kustannusten minimoiminen palvelutaso säilyttäen	Sisäisten palveluiden kustannukset suhteessa nykyisiin kustannuksiin	Selvitetään kustannustehokkaimmat tavat tuottaa palvelut nykyisessä toimintaympäristössä
Tuotantotavoitteet		
Tarkastellaan uudenlaisia ja kustannustehokkaita tapoja tuottaa sisäiset palvelut	Uudistettujen palveluiden määrä	Selvitetään erilaiset tavat tuottaa sisäisten palveluiden tuottamista hyödyntäen uudenkaista teknologiaa

#### TALOUSARVION PERUSTELUT

Sisäiset palvelut tuotetaan hallintopalveluiden työnä. Talousarviovuoden aikana selvitetään mahdollisuuksia tuottaa palvelut tehokkaammin ja pienemmin tai vähemmän kasvavin kustannuksin kuin nykyään. Osana tarkastelua selvitetään edelleen puheliniikenteen ja puhelunvälityksen uudelleen organisoimista sekä nykyistä laajempaa sähköisen ympäristön hyödyntämistä postitoiminnan heikentyneen palvelutason osalta. Vuoden aikana kopioinnin osalta siirrytään GDPR:n vaatimusten mukaiseen kopiointiin.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€						
1 KÄYTTÖTALOUS						
150 KUNNANHALLITUS/TUKIPALVELUKES.						
140 SISÄISET PALVELUT						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
*** Toimintatulot	0	0	0	0,0	0	0
*** Toimintamenot	129-	121-	132-	8,3	135-	138-
**** Toimintakate (Netto)	129-	121-	132-	8,3	135-	138-
Laskennalliset erät						
**** Muut laskennalliset erät	129	121	132	8,3	135	138
***** Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	0	0

### 6.3.5 Seutu- ja alueyhteistyö

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Muuramen kunta osallistuu Jyväskylän seudulla toteuttaviin yhteisiin hankkeisiin sekä lakisääteisiin selvityksiin, joilla kuntien palveluita on pyritty ja edelleen pyritään yhteen sovittamaan eri sektoreiden nykylainsäädännön tavoitteita vastaaviksi. Lisäksi kunta on mukana seudullisissa yhtiöissä, jotka tuottavat palveluita alueen kunnille ja niiden kuntalaisille.

#### Palvelusuunnitelma

Muuramen kunta osallistuu aktiivisesti ja yhteistyöhaluisesti Jyväskylän seudun ja Keski-Suomen maakunnan kehittämiseen erilaisten kehittämishankkeiden kautta. Kunta harkitsee tapauskohtaisesti etenemistapansa seudullisissa ratkaisuisissa lainsäädännöllisten velvoitteiden täyttämiseksi ja yhteistyöhankkeiden tarkoituksenmukaisuuden Muuramen kunnan näkökulmasta.

Viime vuosien aikana toimintaympäristö seudullisessa toiminnassa on muuttunut, kun etenkin elinkeinoelämän kannalta keskeiset toimijat ovat lopettaneet toimintansa (Jykes Oy) tai muuttaneet merkittävässä määrin toimintamalliaan (Jykia Oy). Seudullinen yhteistyö on aiempaa enemmän korostunut palvelutuotannon osalla. Sote- ja maakuntauudistus on haastanut kunnallisen yhteistoiminnan uudella tavalla ja kunta osallistuu ja seuraa edelleen aktiivisesti maakuntavalmistelun toteuttamista.

Palveluiden järjestämisen osalta keskeisiä luottamus/hallituspaikkoja kunnan kannalta ovat:

Maakuntahallitus/maakuntavaltuuston puheenjohtajisto

Sairaanhoidopiirin hallitus/puheenjohtajisto

Pelastuslaitoksen johtokunnan jäsenyys

Koulutuskuntayhtymän hallitus/puheenjohtajisto

Sopimusten nojalla kunnalla on hallituspaikat Jyvässeudun jätelautakunnassa ja joukkoliikennejaostossa sekä yhtiöistä Jykia Oy:ssä, Ki Oy Vitapoliksessa, Jyväskylän seudun puhdistamossa sekä Mustankorkea Oy:ssä

Vuoden 2019 osalta seurataan edelleen kunnan edustusta maakunta- ja soteuudistuksen ohjaus-/työryhmissä

Kunnanhallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet  Aktiivinen rooli seutuyhteistyössä	Kunnan edustus merkittävässä seudullisissa toimielimissä -> jäsenyyksien määrään kehitys ylikunnallisissa toimielimissä	Aktiivinen osallistuminen kuntajohtajakokouksiin ja muihin maakunnallisiin toimieliimiin. Pyrkimys varmistaa muuramelaisten edustus keskeisissä seudullisissa toimielimissä.
Tuotantotavoitteet  Pyritään saamaan kunnan edustaja kunnan kannalta keskeisiin toimieliimiin	Valittujen edustajien määrä vähintään 50 % tavoitteeksi astetuista toimielimistä	Poliittisten ryhmien ja viranhaltijoiden aktiivinen rooli kunnan edunvalvojana

**Tunnusluvut**

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021 *
Edustus valituissa toimielimissä					
SHP	1/0	0	0	0	0/1
Keski-Suomen Liitto	1	1	1	1	1
Koulutuskuntayhtymä	0	0	0	0	0/1
Pelastuslaitos	0/1	1	1	1	1

\* Kuntavaalit 6/2021

**TALOUSARVION PERUSTELUT**

Vuoden 2018 piti olla seudullisessa toiminnassa merkittävä vuosi yhteisten toimintamallien luomiselle, koska tällöin piti tehdä pitkälti linjaukset siitä, millä malleilla Keski-Suomi ottaa vastaan tulevat maakunta- ja sote-uudistukset. Vuoden aikana on kuitenkin käynyt selväksi, että uudistus ei etene tavoitellussa aikataulussa. Tässä vaiheessa valmistelu etenee siten, että tavoitteena on saada valtakunnalliset uudistukset läpiviedyiksi vuoden 2021 alkuun mennessä. Vuoden 2019 osalta tavoitteeksi asetetaan uudistuksen seuranta ja siinä mahdollisesti tapahtuviin askelmerkkeihin reagoiminen, olivatpa ne sitten maakunnallisia tai valtakunnallisia edistysaskeleita. Strategiassa on linjattu, että kunnan organisaatio on muuntautumiskykyinen ja kokeileva. Tältä pohjalta kunnassa on jo vuonna 2017 valmisteltu organisaatorakenne sellaiseksi, että se olisi toimintakykyinen muuttuvassa ympäristössä, tulipa maakunnallinen hallinnon uudistus missä muodossa tahansa. Samanaikaisesti maakuntavalmistelun ohessa jatketaan alulle saatua Jyväskylän seudun kuntien yhteistoimintaa. Lisäksi kunta pysyy aktiivisessa roolissa keskuskaupunkien ympäristökunnille tarkoitetussa kehyskuntaverkostossa ja sen mukanaan tuomissa verkostoissa.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	<b>KÄYTTÖTALOUS</b>						
150	<b>KUNNANHALLITUS/TUKIPALVELUKES.</b>						
150	<b>SEUTU- JA ALUEYHTEISTYÖ</b>						
<b>Tuloarviot ja määrärahat/1000€</b>							
***	Toimintamenot	15-	5-	2-	150,0-	2-	2-
****	Toimintakate (Netto)	15-	5-	2-	150,0-	2-	2-
<b>Laskennalliset erät</b>							
*****	Kokonaiskustannukset	15-	5-	2-	150,0-	2-	2-

### 6.3.6 Muu toiminta

#### ASUNTOTOIMI

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Asuntotoimen tehtävänä on antaa neuvontaa ja ohjausta, toimia valvovana viranomaisena ja hoitaa arava- ja korkotukilainsäädännöstä kunnalle kuuluvia tehtäviä.

#### Palvelusuunnitelma

Asuntotoimi tukee ja edistää kuntalaisten asumistason kehittämisspyrkimyksiä ja tarjoaa asumiin liittyvää yleistietoutta ja valvontaa.

Kunta seuraa omistusasuntojen ja vuokra-asuntojen tarpeen kehitystä ja reagoi asuntomarkkinoihin siten, että sillä on hallussaan riittävät ja tarkoituksenmukaiset resurssit hoitaa erilaisen asumisen tarpeet kunnan alueella. Kunta pyrkii pääsemään eroon vanhimmasta vuokra-asuntokannastaan ja tarvittaessa rakentamaan niiden tilalle uusia vuokra-asuntoja.

#### Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Asuntotoimen tarkoituksena on: asuntotuotannon edistäminen, asumistarpeen tyydyttäminen, asumisturvasta vastaaminen. Asuntotoimella turvataan osalta kunnan strategiassa asetettuja kasvutavoitteita sekä muita strategiaan nähden oleellisia yhdyspintoja.

#### Tunnusluvut

	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Asuntohakemuksia kpl	180	200	200	200	200
Asunnon saaneita talouksia kpl	133	150	180	180	180
Valvonta					
Kunnan määräämisvallassa olevien as oy:n (MVA Oy) asuntojen lukumäärä (muut)	523 128	508 123	508 123	508 123	508 123
Palveluasunnot	43	43	43	43	43
Asumisoikeus- ja osanomistusasunnot	124	124	124	158	158

#### Talousarvion perustelut

Asuntorakentamista ja asuntokannan perusparantamista tuetaan nykyisin korkotukilainoilla ja investointiavustuksilla. Pyritään siihen, että arava/korkotukituotanto säilyy riittävällä tasolla. Vuosittainen tuotanto täsmennetään asuntomarkkinatilanteen mukaan. Asuntolainoituksen painopistettä suunnataan kysyntä-tarjonta -tilanne huomioon ottaen. Kunnan tulee vuosittain tehdä asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukseksi ja ympäristöministeriölle asuntomarkkinaselvitys.

Valtion varoista myönnettäviä avustuksia hyödynnetään, pääasiassa tuet kohdistuvat ikääntyvien- ja vammaisavustuksiin.



## ASUNTOJEN JA RAKENNUSTEN VÄLIVUOKRAUS

**Toiminta-ajatus**

Yksinäisten asunnottomien henkilöiden asuntojen hankinta yhteistyössä Y-Säätiön kanssa.

**Palvelusuunnitelma**

Mahdollisimman kohtuuhintaisten asuntojen aikaansaaminen järjestämällä niiden rahoitus siten, että vuokrat muodostuvat käyttäjäkunnan maksukykyä vastaaviksi.

**Tunnusluvut**

Välivuokratut asunnot	TP 17	TA 19
Asuntoja	45	45
Asukkaita	48	46

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
150	KUNNANHALLITUS/TUKIPALVELUKES.						
190	MUU TOIMINTA						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€							
***	Toimintamenot	27-	22-	23-	3,4	23-	24-
****	Toimintakate (Netto)	27-	22-	23-	3,4	23-	24-
Laskennalliset erät							
****	Muut laskennalliset erät	1-	1-	1-	138,2-	1-	1-
*****	Kokonaiskustannukset	27-	23-	23-	0,0	24-	24-

## 6.4 Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta

Budjettirahoitteinen

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
200	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
250	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€							
***	Toimintamenot	27-	39-	39-	0,1-	40-	41-
****	Toimintakate (Netto)	27-	39-	39-	0,1-	40-	41-
Laskennalliset erät							
****	Muut laskennalliset erät	27	39	39	0,1-	40	41
*****	Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	0	0

### 6.4.1 Hallinto

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta järjestää toimialaansa kuuluvia palveluja kuntalaisille. Hyvinvoinnin palveluiden perustehtävä on muuramelaisten monipuolinen hyvinvointi, terveyden edistäminen, osaaminen sekä osallistuminen. Keskeisiä hyvinvointipalveluja ovat opetuksen ja kasvatuksen, sosiaali- ja terveydenhuollon, kulttuuri- ja nuorisopalvelut, sekä Liikkuva Muurame kokonaisuus. Palveluiden tuottavuutta ja vaikuttavuutta seurataan aktiivisesti, ja hankittu tieto jalostetaan toimenpideohjelmiksi. Asukkaille tarjotaan mahdollisuuksia antaa palautetta ja kehittämisohjeita palveluiden parantamiseksi.

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunnan tuottamat palvelut vastuualueittain:

1. Opetus ja kasvatusta

- Varhaiskasvatusta
- Perusopetus
- Aamu- ja iltapäivätoiminta, kerhot
- Lukio

2. Liikkuva Muurame

- Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- Liikuntapalvelut
- Liikuntapalvelut ja puistoalueet

3. Kulttuuri- ja nuorisopalvelut

- Kulttuuripalvelut
- Taiteen perusopetus
- Kansalaisopisto
- Kirjastopalvelut
- Nuorisopalvelut

4. Sosiaali- ja terveystalvet (Muuramen hyvinvointi –kunnallinen liikelaitos)

- Vanhus- ja vammaispalvelut
- Sosiaali- ja perhepalvelut
- Avoterveydenhuolto
- Suun terveydenhuolto

5. Tuki- ja joukkoliikennepalvelut

## Palvelusuunnitelma

Talousarviovuoden merkittävimmät haasteet koostuvat edelleen valtakunnallisen sosiaali- ja terveystalvet, sekä maakuntauudistuksen mahdollisista vaikutuksista kunnan omaan palvelutuotantoon. Vuonna 2019 pidettävien eduskuntavaalien vaikutusta on mahdoton ennakoida, mutta lienee selvää, että edelleen pyritään jonkinasteiseen sote-palveluiden uudistamiseen. Kunnan ja Muuramen hyvinvointi – liikelaitoksen palveluja kehitetään laadullisesti sekä tuotantokustannusten näkökulmasta kilpailukykyiseen kuntoon huomioiden ikärakenteen muutokset ja sen mukanaan tuomat haasteet.

Kunnan palveluverkkoratkaisuilla pyritään varautumaan erilaisiin vaihtoehtoihin väestörakenteessa. Tavoitteena ovat laadukkaat, monipuoliset ja kuntalaisia yhdenvertaisesti kohtelevat palvelut. Palveluissa pyritään hyödyntämään uuden teknologian tarjoamia mahdollisuuksia sekä kehittämään oppimis- ja kasvuympäristöjä uudenlaisia toimintamalleja mahdollistaviksi.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Palveluiden vaikuttavuuden ja oikea-aikaisuuden varmistaminen	Tehostettujen palveluiden määrän hillitseminen lautakunnan vastuualueella verrattuna edelliseen vuoteen	Läpikäydään ja määritellään palveluprosessit sekä niiden saumakohdat. Selvitystyön ja analyysin perusteella tehdään tarvittavat muutokset palveluprosesseihin,
Tuotantotavoitteet Uuden teknologian hyödyntäminen palvelutuotannossa	Käyttöön otetut uudet järjestelmät asiakastyössä ja sisäisessä toiminnassa	Selvitetään ja otetaan mahdollisuuksien mukaan käyttöön uudenlaista tekniikkaa ja uudistetaan toimintatapoja niiden hyödyntämiseksi

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€						
1 KÄYTTÖTALOUS						
200 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
270 HALLINTO (HYVINV. JA PALV.LTK)						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
*** Toimintatulot	9	0	2	100,0	2	3
*** Toimintamenot	468-	467-	535-	12,8	546-	557-
**** Toimintakate (Netto)	459-	467-	533-	12,4	543-	554-
Laskennalliset erät						
**** Poistot ja arvonalentumiset	0	10-	21-	50,6	20-	23-
**** Muut laskennalliset erät	459	477	554	13,8	566	577
***** Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	2	0

## 6.4.2 Varhaiskasvatuspalvelut

Budjettirahoitteinen

### Toiminta-ajatus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea perheiden kasvatustyötä sekä lasten myönteistä kasvua ja kehitystä perheiden ja yhteiskunnan muuttuvien tarpeiden mukaisesti.

### Palvelusuunnitelma

Varhaiskasvatus on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, jossa painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista lasten kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä varhaiskasvatus on kytketty tiiviiksi osaksi elinikäisen kasvun ja oppimisen polkua sekä opetussuunnitelmien jatkumoa. Varhaiskasvatuspalvelut tukevat ennaltaehkäisevää lastensuojelu- ja perhetyötä. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa. Esiopetusta järjestetään päiväkodeissa tai koululla.

Varhaiskasvatusta, esiopetusta ja avoimia varhaiskasvatuspalveluita järjestetään kysyntää vastaavasti. Palveluita järjestetään oman tuotannon ohella yhteistyökumppaneiden avulla. Alueellisesti heikoimmassa asemassa on tällä Isolahti, jossa ei ole päiväkotia ja nykyisillä ryhmäperhepäivähoito- ja esiopetusjärjestelyillä ei pystytä vastaamaan alueen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tarpeisiin. Niittyahon päiväkodin tulevaisuus on myös auki, toiminta on siirretty Sounakylän päiväkotiin väliaikaisesti. Niittyahon päiväkodin tilanne tulee myös ratkaistavaksi alakoulujärjestelyjen yhteydessä.

Järjestetään maksuton koulukuljetus perusopetuslain mukaisessa esiopetuksessa oleville kuusi- ja seitsemävuotiaille yhdenvertaisesti koululaisten kanssa, nykyisen saattoavustuksen maksamisen sijaan.

Tarjotaan kokeiluna syksy 2019 – kevät 2020 osa-aikaista maksutonta varhaiskasvatusta viisivuotiaille lapsille 4h päivässä. Tämä edellyttää, että kaikille viisivuotiaille lapsille voidaan tarjota paikka päiväkotiryhmästä, jossa työskentelee varhaiskasvatuksen opettaja. Toimintaan osallistuminen on kuitenkin vapaaehtoista. Perusopetuslain mukainen koulukuljetusoikeus ei koske viisivuotiaiden maksutonta vapaaehtoista varhaiskasvatusta.

Lasten ja huoltajien osallisuutta lisätään lapsia koskevien suunnitelmien teossa ja toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. Lasten osallisuuden edistämiseksi ja toiminnan arvioinnissa käytetään lasten palaveria, haastatteluja ja havainnointia kiinnostuksen kohteista. Vanhempainiltoissa ja vasutapaamisissa keskustellaan ja kerätään vanhempien huomioita, toiveita ja ehdotuksia.

Oppimisympäristöjä ja toimintakulttuuria kehitetään lasten liikuntaa edistäväksi, liikkuva Muurame strategian mukaisesti. Varhaiskasvatus on mukana liikkuva varhaiskasvatus hankkeessa, jonka kautta on hankittu välineitä ja kehitetty toimintakulttuuria yhä enemmän liikkumisen sallimaan ja mahdollistamaan suuntaan.

Avoimia varhaiskasvatuspalveluja laajennetaan lasten kerhojen lisäksi vanhempien ja lasten yhteiseen toimintaan, mikäli perhekeskus toteutuu Koskikodin kiinteistöön vuoden 2019 aikana. Suunnitteilla on, että avoin päiväkotitoiminta toimisi kaksi kertaa viikossa aamupäivisin hyvinvointipalvelujen perhetyön yhteydessä uudessa perhekeskuksessa.

Lautakuntatason tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Lapsille tehdään yksilölliset varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmat.</p> <p>Muuramen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään valtakunnallisten perusteiden mukaan.</p> <p>Oppimisympäristöä ja toimintakulttuuria kehitetään lasten liikuntaa edistäväksi, liikkuva Muurame strategian mukaisesti.</p>	<p>Suunnitelmat tehdään 2 kk kuluessa aloittamisesta.</p> <p>Päivitetty kunnan varhaiskasvatussuunnitelma otetaan käyttöön elokuussa 2019.</p> <p>Valtakunnallinen liikuntasuositus 3h/pv. Kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa toteutuu 2h/pv ja osa-aikaisessa 1h/pv.</p>	<p>Lasten ja huoltajien sekä työtiimin osallistuminen suunnitelmien teossa. Päiväkodeissa suunnitelmat laatii varhaiskasvatuksen opettaja.</p> <p>Vasutyöryhmä vastaa vasun päivittämisestä keväällä 2019.</p> <p>Liikunnan vuosisuunnitelma tehty jokaisessa yksikössä/ryhmässä. Kaikki yksiköt mukana valtakunnallisessa "ilo kasvaa liikuen" -ohjelmassa.</p> <p>Suosittelusten toteutumisen arviointi kevät/syksy.</p>
<p>Tuotantotavoitteet</p> <p>Mahdollistetaan viisivuotiaiden lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen.</p> <p>Varhaiskasvatuspalvelut järjestetään laadukkaasti kunnan eri alueilla.</p> <p>Esiopetusikäisille järjestetään maksuton koulukuljetus yhdenvertaisesti perusopetuksen oppilaiden kanssa.</p>	<p>Koko viisivuotiaiden lasten ikäluokka osallistuu varhaiskasvatukseen syksyllä 2019.</p> <p>5-6v lasten ikäluokkien osallistumisaste maksuttomaan varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen syksyllä 2019.</p> <p>Esikoulukuljetuksen saavien esioppilaiden määrä.</p>	<p>Maksuton vapaaehtoinen varhaiskasvatus 4h/pv järjestetään päiväkodeissa.</p> <p>Isolahden päiväkodin perustaminen 2019 ja Niittyahon päiväkodin tilaratkaisut 2020 mennessä.</p> <p>Varaudutaan talousarviossa matkakustannusten kasvuun ja esiopetuksen järjestämiseen siten, että koulukuljetuksessa syntyvien odotusaikojen (max 2,5h/pv) valvonta järjestyy esiopetusyksikössä.</p>

## Tunnusluvut

Varhaiskasvatuspalvelut	TP 17	TA 18	2019	2020	2021
<b>Kunnallisissa, lasten määrä</b>	<b>440</b>	<b>465</b>	<b>455</b>	<b>455</b>	<b>455</b>
- päiväkodit	269				
- perhepäivähoito	46				
- ryhmäperhepäivähoito	39				
- rajat auki paikat (ostetut -myydyt)	17-3=14				
- joista esiopetuksessa	138				
- lasten kerhot, avoin varhaiskasvatus	36				
<b>Yksityisissä, lasten määrä</b>	<b>262</b>	<b>250</b>	<b>260</b>	<b>260</b>	<b>260</b>
- päiväkodit	247				
- perhepäivähoito	15				
- joista esiopetuksessa	33	35	30	30	30
Esiopetuksessa lapsia (sis. edellisiin lukuihin)	171	155	150	150	150
- pelkkä esiopetus	40				
- esiopetus + varhaiskasvatus	131				
<b>Lapsia yhteensä varhaiskasvatuspalveluissa</b>	<b>702</b>	<b>715</b>	<b>715</b>	<b>715</b>	<b>715</b>

Laskennallisen paikan hinta/brutto €/kk	TP 2017	TA 2018	2019	2020	2021
<b>Itse tuotetut palvelut:</b>					
perhepäivähoito	955	910	940	940	940
ryhmäperhepäivähoito	960	1080	1000	1000	1000
päiväkoti (yli/alle 3v)	777/1243	810/1300	830/1330	830/1330	830/1330
esiopetus	466	530	500	500	500
<b>Yksityiset palvelut, palveluseteli, enimmäishinta (yli/alle 3v):</b>					
perhepäivähoito	741/815	750/825	758/834	758/834	758/834
päiväkoti	741/815	750/1200	758/1213	758/1213	758/1213
päiväkoti, iltahoito	834/1334	844/1350	853/1365	853/1365	853/1365
päiväkoti, vuorohoito	1260/2016	1275/2040	1289/2062	1289/2062	1289/2062
<b>Ostopalvelut:</b>					
esiopetus	445	450	455	455	455

## Talousarvion perustelut

Varhaiskasvatusta käyttävien lasten määrä on lisääntynyt vaikka syntyvyys on laskenut. Palvelun suhteellinen kysyntä on viime vuosina lisääntynyt työllisyyden parantuessa ja varhaiskasvatuksen arvostuksen lisääntyessä. Päiväkotikouluverkkoselvityksen (2018) arvion mukaan alle kouluikäisten lasten määrä kääntyisi Muuramen varhaiskasvatuksessakin laskuun jo parin vuoden kuluttua, mitä tarkastellaan vuosittain. Perhepäivähoitoa on edelleen tarjolla sekä kunnallisena että yksityisenä siinä laajuudessa kuin sitä kysytään. Perheiden hakutoiveet kohdistuvat pääosin päiväkotipaikkoihin, ja niiden alueellista sijoittumista tulee arvioida varhaiskasvatuslain mukaisesti. Tällä hetkellä päiväkoteja on Muuramen keskustan asuinalueilla (Jaakkola, Rajala, Tervämäki, Kotiranta) ja Kinkomaalla. Niittyahon päiväkoti toimii Rajalassa Saunakylässä ja Isolahdessa ei päiväkotia ole. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) painottaa lapsen edun ensisijaisuutta palvelujen suunnittelussa, järjestämisessä ja tuottamisessa. Varhaiskasvatusta on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet.

Isolahden päivähoiton ja varhaiskasvatuksen osalta tehdään toteuttamismallia koskevat päätökset talousarviovuoden alkupuolella. Talousarvioon on varattu määräraha tarvittaviin tilajärjestelyihin. Ykkösvaihtoehtona on perustaa päiväkoti Isolahden koulukiinteistöön, johon jäisi myös esi- ja alkuopetus. Palveluverkkoselvityksen mukaan Isolahdessa lasten määrä pysyy nykyisellä tasolla vielä vähintään kymmenen vuotta. Syksyllä 2018 noin 20 varhaiskasvatuksessa olevaa lasta kuljetetaan Isolahdesta Muuramen keskustan päiväkoteihin tai Jyväskylään. Isolahden ryhmäperhepäiväkoti on täynnä ja esikoululaisten tilat koululla ovat pienet ja osin yhteiskäytössä koulun kanssa. Osa lapsista käy aamuhoidossa ryhmäperhepäivähoitossa ja kävelee sieltä koululle esiopetukseen ja iltapäivähoitoon.

Hallitus on esittänyt maksuttoman osa-aikaisen varhaiskasvatuksen käyttöönottoa 5-vuotiaille lapsille, aluksi kokeiluluonteisesti vuodesta 2018 alkaen. Tavoitteena on lisätä varhaiskasvatukseen osallistumista ja lisätä maksuttomuuden kautta tasa-arvoa osallistumiseen. Maksutuloihin hallituksen toimien vaikutus on vuoden 2018 muiden maksunalennusten kanssa 8-10 % luokkaa. Tämä vaikuttaa Muuramessakin edelleen maksutulojen vähenemiseen ja palvelusetelimenojen kasvuun, viisivuotiaiden siirtyessä maksuttoman osa-aikaisen varhaiskasvatuksen piiriin elokuussa 2019. Nuorimpien ikäluokkien pienentyessä lasten määrä varhaiskasvatuksessa säilynee ennallaan vielä muutaman vuoden, jos viisivuotiaiden osallistumisaste nousee.

Perusopetuslain mukaiset maksuttomat koulukuljetukset järjestetään perheiden ja oppilaiden yhdenvertaisen kohtelun vuoksi tammikuun 2019 alusta esioppilaille samojen sovellusohjeiden mukaisesti kuin perusopetuksen oppilaille. Maksuton koulukuljetus on ensisijainen vaihtoehto saattoavustuksen sijaan.

Avoimen päiväkotitoiminnan osuus perhetyön yhden henkilön palkkakustannuksista ja tilojen vuokrakuluista on 20 %. Kustannukset sisältyvät perhekeskuksen talousarvioon.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
200	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
290	VARHAISKASVATUSPALVELUT						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€							
***	Toimintatulot	742	575	517	11,1-	527	538
***	Toimintamenot	6.071-	6.605-	6.724-	1,8	6.858-	6.995-
****	Toimintakate (Netto)	5.329-	6.031-	6.207-	2,8	6.331-	6.457-
Laskennalliset erät							
****	Poistot ja arvonalentumiset	17-	6-	5-	21,8-	5-	5-
****	Muut laskennalliset erät	423-	419-	479-	12,7	489-	499-
*****	Kokonaiskustannukset	5.769-	6.456-	6.691-	3,5	6.825-	6.961-



### 6.4.3 Perusopetus

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Perusopetus on oppilaan perusoikeus. Perusopetuksen tavoitteina opetus- ja kasvatustehtävän näkökulmasta ovat tukea oppilaan monipuolista osaamista, positiivisen identiteetin kehittymistä sekä kasvua yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetuksessa tuetaan oppilaan kykyä kohdata erilaisia muutoksia, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta ja osaa murroksessa olevan yhteiskunnan rakentamiseen. Perusopetuksen oppilas saa valmiuksia tasa-arvon, yhdenvertaisuuden sekä oikeudenmukaisuuden edistämiseen.

Oppilaiden osallisuus, osaaminen sekä kokonaisvaltainen hyvinvointi ovat perusopetuksen perustehtävä.

#### Palvelusuunnitelma

Vuoden 2018 aikana on tehty perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen palveluverkkosuunnitelma, jonka pohjalta jatketaan kouluverkon kehittämistä ja tasapainottamista. Palveluverkon kehittämisen tavoitteena on varmistaa kaikille perusopetuksen oppilaille fyysiset olosuhteet, joissa opetus voidaan järjestää turvallisesti ja laadukkaasti. Pidemmän aikavälin tavoitteena on muodostaa koulujen yhteyteen mahdollisuuksien mukaan toiminnallisia kokonaisuuksia, joissa kuntalaisille voidaan tarjota mm. varhaiskasvatus-, perusopetus-, sekä kulttuuri- ja liikuntapalveluja. Opetuksen järjestämisen näkökulmasta tärkeimpiä painopistealueita ovat uuden Opetussuunnitelman mukaisten oppimisen ja arvioinnin käytänteiden vakiinnuttaminen, sekä tvt –oppimisen ja Liikkuva koulu –ideologian vahvistaminen. Resursoinnin näkökulmasta perusopetuksen perustehtävän toteuttamista mahdollistetaan panostuksilla opetusryhmien koon pitämiseksi kohtuullisena, sekä vahvistamalla opetuksen tukipalveluiden roolia ja volyyminä. Vuoden aikana aloitetaan Mäkelänmäen koulun suunnittelu, jonne mahdollistetaan nykyaikaiset ja monikäyttöiset tilat opetuksen ja muun toiminnan järjestämiseen.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Perusopetuksen oppilas saa tarpeidensa ja osaamistasonsa mukaista opetusta.	Perusopetuksen opetusryhmien keskimääräinen koko on alle 18,5 oppilasta/op.ryhmä.	Panostetaan tuntikehyksen ja opetushenkilöstön määrään.
Tuotantotavoitteet Opetushenkilöstön työhyvinvointi ja jakaminen mahdollistavat laadukkaan ja kustannustehokkaan opetuksen järjestämisen.	Henkilöstölle tehdään työhyvinvointikysely, sekä kyselyn perusteella toteutettava toimenpideohjelma (joka toinen vuosi).	Määritellään työhynteisöittäin tulosten perusteella.

**Tunnusluvut**

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2022
Oppilasmäärä					
luokat 1-6	922	933	971	964	978
luokat 7-9	430	436	439	458	466
YPR	15	16	19	16	16
Yhteensä	1367	1385	1429	1438	1460
Kokonaiskustannukset eu- roa/oppilas	7850	7770	7870		

**TALOUSARVION PERUSTELUT**

Perusopetuksen järjestämisen painopisteitä vuonna 2019 ovat opetuksen räätälöiminen oppilaiden osaamistason sekä yksilöllisten tarpeiden mukaiseksi, uuden OPS:n sisältöjen mukaisen opetuksen juurruttaminen saatujen kokemusten pohjalta, tieto- ja viestintäteknologinen, sekä Liikkuva koulu –sisältöjen kehittäminen opetuksen ja koulujen arjessa. Perusopetuksessa 4. ja 7. luokilla aloitetaan sähköisten oppimateriaalien hyödyntäminen syksyllä 2019, mikäli oppimateriaalit ja niihin liittyvä koulutus on aikataulullisesti toteutettavissa.

Talousarviovuoden aikana tulee ratkaista Isolahden koulun ja varhaiskasvatuksen tilojen rajallisuuteen liittyvät haasteet siten, että ratkaisut on hyödynnettävissä lukuvuoden 2019–2020 alussa. Lisäksi Mäkelänmäen koulun uudisrakennuksen suunnittelu on sisällytetty kunnan investointiohjelmaan.

**AAMU JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA**

Budjettirahoitteinen

**Toiminta-ajatus**

Perusopetuslain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan tarkoituksena on tukea pienen koululaisen kasvua ja kehitystä, sekä tarjota lapselle monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun toimintaan ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilöstön valvonnassa ennen ja jälkeen koulupäivän. Toiminnalla tuetaan huoltajien työssäkäyntiä järjestämällä koululaiselle turvallinen ja valvottu ympäristö koulupäivän jälkeen.

Aamu- ja iltapäivätoiminta pohjautuu perusopetuksen arvoihin ja toimintaa ohjaavat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet. Toiminnalla on oma erityisluonteensa, se perustuu vapaaehtoisuuteen ja sijoittuu lasten vapaa-aikaan.

Mikäli kunta järjestää perusopetuslain mukaista toimintaa, tulee toiminta järjestää aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukaisesti. Kunta voi hakea toimintaan valtionosuutta.

**Palvelusuunnitelma**

Perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään kunnan päättämässä laajuudessa ensimmäisen ja toisen vuosiluokkien oppilaille, sekä oppilaille joilla on perusopetuslain mukainen päätös erityisestä tuesta. Toiminnan tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä yhdessä kodin, koulun ja monialaisen verkoston kanssa. Toiminnalle ominaista on monipuolisuus, vapaaehtoisuus ja tarvelähtöisyys.

Toimintaa järjestetään koulujen tiloissa. Tiloja suunniteltaessa huomiota kiinnitetään tilojen turvallisuuteen ja niiden soveltuvuuteen aamu- ja iltapäivätoiminnan erityispiirteet huomioiden.

Kehitysvammalain mukainen kehitysvammaisten lasten iltapäivähoito järjestetään muun aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä. Kehitysvammaisten koululaisten loma-aikojen hoito järjestetään opetuspalveluiden henkilöstön toimesta. Loma-aikoina toiminnan kustannuksista vastaa vammaispalvelut.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin sekä kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen  Iltapäivätoiminnan laadun kehittäminen	Huoltajien ja lasten palaute toiminnasta alkuvuodesta 2019.  Kaikki oppilaat pääsevät mukaan iltapäivätoimintaan, mikäli perheessä tarve.  Työntekijöiden säännöllinen koulutus  Viestintäkanavien kehittäminen perheiden ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kesken	Monipuolisen ja laadukkaan toiminnan tarjoaminen  Päätöksenteon nopeus toimintaan haettaessa  Osaava ja motivoitunut henkilökunta  Viestinnän ja vuorovaikutuksen kehittäminen
Tuotantotavoitteet Taloudelliset ja tehokkaat rakenteet sekä toimintamallit  Sähköisten palveluiden kehittäminen	Ohjaajien omaa osaamista ja koulutusta hyödynnetään ryhmiä muodostaessa, jolloin oppilas saa mahdollisimman ammattitaitoisen tuen  Sähköisten palveluiden käyttäjäprosentti/ kokonaisasiakasmäärä	Koulunkäynnin- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien työnkierto työpisteiden välillä  Sähköinen hakeminen iltapäivätoimintaan  Sähköinen päätöksenteko

### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Osallistujien määrä (keskimäärin/ kk)	145	160	160	160	160
– kokoaikaiset	86	90	90	90	90
– osa-aikaiset	46	58	58	58	58
– YPR	12	12	12	12	12
Toimintaan osallistuvien oppilaiden %-osuus ikäluokista					
– 1. lk	55	60	60	60	60
– 2. lk	30	40	40	40	40
– YPR	80	100	100	100	100
Nettokustannukset (euroa/ osallistuja)	1897	1980	1900	1900	1900
Bruttokustannukset (euroa/ osallistuja)	2887	2870	2900	2900	2900

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Aamutoimintaa pyritään järjestämään yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa.

Jatketaan iltapäivätoiminnan kehittämistä palvelemaan erityisen tuen oppilaiden, sekä sosiaalisiin perusteisiin toimintaan otettujen oppilaiden tarpeet huomioiden yhdessä sosiaalipalveluiden kanssa.

Perusopetuslaki edellyttää, että oppilailta on mahdollisuus osallistua toimintaan perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Toiminnasta perittävien maksujen huojennus- ja vapautuskäytäntöä kehitetään joustavammaksi.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021	
	/1000€						
1	KÄYTTÖTALOUS						
200	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
320	PERUSOPETUS						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	420	344	332	3,7-	339	345
***	Toimintamenot	10.730-	10.759-	11.241-	4,3	11.466-	11.695-
****	Toimintakate (Netto)	10.310-	10.415-	10.909-	4,5	11.127-	11.350-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	91-	85-	87-	2,1	92-	107-
****	Muut laskennalliset erät	377-	488-	521-	6,4	532-	543-
*****	Kokonaiskustannukset	10.778-	10.989-	11.517-	4,6	11.751-	11.999-

### 6.4.4 Toiseen asteen koulutus

#### MUURAMEN LUKIO

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Muuramen lukio on oppimiskeskus, joka antaa nuorelle hyvän yleissivistyksen sekä tukee oman persoonallisuuden ja elämänhallinnan taitojen kehittymistä. Lisäksi se innostaa jatko-opintoihin ja luo niiden edellyttämät opiskeluvalmiudet.

Lukio-opetuksessa korostetaan aktiivisen nuoren ja kansalaisen kehittymistä. Tätä tuetaan parhaiten ottamalla opiskelijoita laajasti mukaan lukion toimintaan aina suunnittelusta (opettajainkokoukset, kehitysaloitteet, vanhempainkerho) toteutukseen (oppilaskunta, tutortoiminta, lukion juhlien järjestämisvastuu). Tätä ajattelumallia kutsutaan opiskelijälähtöisyydeksi (asiakaskeskeisyys), jonka tarkoituksena on kehittää opiskelijajohtajuutta ja sitoutuneisuutta oppilaitokseen. Konseptia tuetaan runsaalla positiivisella viestinnällä sidosryhmiin ja yhteisön jäseniin.

#### Palvelusuunnitelma

Lukio-opetuksen yhteistyötä muiden ydinprosessien kanssa kehitetään ja lisätään palveluiden kustannusvaikuttavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on nuorten tasapainoisen kasvun turvaaminen. Opiskelijoiden osallisuutta tuetaan ja syrjäytymistä ehkäistään tiiviillä yhteistyöllä (opiskeluhoitoryhmä) sosiaalitoimen, kouluterveydenhoidon ja koulupsykologin avulla. Opiskelijoille tarjotaan fyysisesti ja henkisesti turvallinen ympäristö. Avoimuutta ja luotettavuutta parannetaan tiedottamista ja viestintää kehittämällä.

Lukion taloutta vahvistaa runsas opiskelijamäärä (229) lukuvuonna 2018-19. Jokainen opiskelija tuo mukanaan valtionapua kunnalle 5500 €. Opiskelijamäärän kasvu kasvattaa luonnollisesti tiettyjä käyttötalousmenoja (ruoka, materiaalit, kuljetuskustannukset, palvelut) Lukion tuloissa ja menoissa näkyy FinEduAI tekoäly-, Liikkuva oppilaitos- sekä Future Makers -hankkeiden vaikutus vuoden 2019 loppuun saakka.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Tulevaisuuden taidot ja yritteliäs kokeilukulttuuri (21st century skills)  Kehittyminen jatkuvan oppimisprosessin kautta (kestävän kehityksen sertifikaatti)	Pedagogiset kokeilut (lukumäärä) ja yrittäjämäinen toimintakulttuuri (kurssien, hankkeiden, sidosryhmien/kontaktien määrät)  Tiimien kehittämistavoitteet lukukausittain ja toteumat	Pedagogiset kokeilut Yrittäjyyskurssit LiikkuvaLukio toiminta Työosuuskunta Kisälli Verkostoituminen Hankkeet  Sertifikaatin ylläpitäminen/auditointi 2017-2020. Tiimien vuosittainen kehitystyö
Aktiivinen opiskelijatoiminta  Yhteistyöverkoston ylläpitäminen ja kehittäminen  Kummiyritystoiminnan jatkaminen	Opiskelijoiden tekemät aloitteet  Opiskelijat mukana opettajainkokouksissa, tiimeissä ja toiminnassa (tutor, opiskelijakunta, kekettäjät, yr-opiskelijat)  Vierailijat lukiolla (määrät) Kisällin liikevaihto/työtunnit  Kummiyritykset (nimet/lukumäärä) ja Muuramen Yrittäjät (pidetyt palaverit)	Opiskelija-aloitteet  Opettajainkokoukset ja palaverit, joissa opiskelijoita mukana. Kekettäjien ja yr-opiskelijoiden, tutorien/opiskelijakunnan projektit  Koulu- ja sidosryhmien vierailut, työelämäkontaktit Kisälli-Innolan toiminta  Kummiyritysvierailut, yrittäjätarinat, yhdessä tekeminen

### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Opiskelijamäärä	210	210	229	210	210
Tuntikehys	317	316	316	316	316
	sisältää lukio-kertoimen 1,1	sisältää lukio-kertoimen 1,1	sisältää lukio-kertoimen 1,1	sisältää lukio-kertoimen 1,1	sisältää lukio-kertoimen 1,1

### TALOUSARVION PERUSTELUT

Lukion opiskelijamäärä on lukuvuonna 2018-19 suurin koskaan. Ykkösiä meillä aloitti 75 ja ensisijaisia hakutoiveita oli 91 eli 16 opiskelijaa jäi ulos. Lukiolaisia on kaikkiaan 229. Määrä on tilojen kannalta maksimissaan, koska lukiorakennus on suunniteltu 210 opiskelijalle. Tilanahtautta purkamaan teimme suunnitelman vanhan kielistudion muuttamisesta muunneltavaksi monitoimitilaksi ja -luokaksi. Tämä auttaisi myös uuden opetussuunnitelman toteuttamisessa paremmin (tiimi- ja projektityöskentely).

Lukuvuoden 2019 aikana kaikki ylioppilaskokeet ja lukion kurssikokeet tullaan tekemään sähköisesti ja digitaalisesti. Paperikoe jää siis historiaan. Haemme investointibudjettiin määrärahaa kannettaviin tietokoneisiin (40 kpl) sähköisen ylioppilaskokeen ja sähköisten kurssikokeiden tekemiseen.

Henkilöstökuluissa pysymme hyvin budjetoidussa. Myös sijaiskuluissa tilanne on hyvä, eikä henkilöstö sairastele paljoa. Tehokkuutta ja tuottavuutta nostaa tuntikehyksen pysyminen 316 tunnissa vaikka lukiolaisia on enemmän (20 opiskelijaa) kuin edellisenä lukuvuonna. Lukion vahva hanketoiminta jatkuu edelleen sillä FinEduAI tekoäly –hanke sai rahoitusta Opetushallitukselta 131 000 € vuosille 2018-2020. Lisäksi saimme LiikkuvaLukio hankkeeseen 15 000 euroa aluehallintovirastolta sekä Future Makers kansainvälisyysprojektiin Cimolta 34 334 € yhdessä hollantilaisen kumppanimme kanssa.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021	
	/1000€						
1	KÄYTTÖTALOUS						
200	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
350	TOISEN ASTEEN KOULUTUS						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	62	14	80	82,9	82	83
***	Toimintamenot	1.400-	1.405-	1.416-	0,8	1.444-	1.473-
****	Toimintakate (Netto)	1.338-	1.391-	1.336-	4,2-	1.363-	1.390-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	5-	5-	9-	51,3	10-	10-
****	Muut laskennalliset erät	70-	113-	104-	8,1-	106-	108-
*****	Kokonaiskustannukset	1.413-	1.509-	1.449-	4,1-	1.479-	1.508-

## 6.4.5 Liikkuva Muurame

LIIKUNTAPALVELUT  
Budjettirahoitteinen

### Toiminta-ajatus

Kunnallisen liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda edellytykset seuratoiminnalle ja kuntalaisten omaehtoiselle liikunnalle, järjestää liikunta-toimintaa sellaisille ryhmille, jotka jäävät järjestöjen ohjatun toiminnan ulkopuolelle sekä aktivoida kuntalaiset ottamaan vastuuta omasta hyvinvoinnista. Tavoitteena on tehokas ennaltaehkäisy ja kuntalaisten hyvinvoinnin sekä elämänlaadun edistäminen.

### Palvelusuunnitelma

Luodaan olosuhteet ja aktivoidaan kuntalaiset harrastamaan liikuntaa vähintään terveysliikunnan tasolla, edistään terveyttä ja hyvinvointia sekä ennaltaehkäisten sairauksia. Palveluiden kehittämällä ja saatavuudella kuntalaisia kannustetaan aktiiviseen ja omatoimiseen hyvinvoinnin edistämiseen.

Liikkuva Muurame -toimintaa toteutetaan eri palvelualueiden kanssa läpileikkaavana teemana yhteistyössä kolmannen sektorin ja yritysten kanssa.

Urheiluseuratyötä tuetaan avustuksin ja yhteistyöprojektein sekä tarjoamalla liikuntapaikat (pois lukien uimahalli ja kuntosali) maksutta muuramelaisten järjestöjen junioreiden (alle 18-v.) ja avustuksella tuettuna aikuisryhmien käyttöön.

Uimahalli-kuntosalilla järjestetään lasten uimakouluja, alaluokkien oppilaiden ja esikoululaisten uimaopetusta sekä aikuisten vesiliikunta- ja kuntosaliryhmien ohjausta.

Palvelutarjontaa sekä -aikoja kehitetään resurssien puitteissa. Asiakaspalvelua on kehitetty aloittamalla syksyllä 2018 pienimuotoinen kahviotoiminta uimahalli-kuntosalin tiloissa.

Liikuntapaikkojen ja -reittien olosuhteita kehitetään sekä liikuntatilojen kalusteita ja välineitä uusitaan siten, että varmistetaan turvallinen harrastaminen.

Lisääntyneiden liikuntapaikkojen kunnossapidon ja hoidon sekä kuntalaisten palvelun laadun varmistamiseksi perustetaan liikuntapaikkahoitajan toimi vuoden 2019 alusta lähtien.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Järjestetään toimintasuunnitelman mukaisesti esiopetuksen ja alakoulujen oppilaiden uinninopetus</p> <p>Järjestetään työikäisille ja senioreille toimintakykyä kehittävää ja hyvinvointia edistävää ohjattua toimintaa</p>	<p>Kuudesluokkalaisista oppilaista 100 % suorittaa hyväksytysti pohjoismaiden uimataitotestin.</p> <p>Kaikki esiopetuksen lapset ja alakoulujen oppilaat pääsevät osalliseksi järjestelmällisestä uinninopetuksesta</p> <p>Mitoitetaan ryhmien määrä siten, että mahdollisimman moni halukas mahtuu mukaan toimintaan</p>	<p>Opetuksen järjestämisen yhteistyössä koulujen kanssa</p> <p>Kuntalaisten kuuntelu, suunnittelu, tiedotus ja palvelun toteutus</p> <p>Henkilöstöä täydennyskoulutetaan palvelutarjonnan laadun varmistamiseksi</p>
<p>Tuotantotavoitteet</p> <p>Riittävät ja monipuoliset liikuntapaikat ja liikuntaharrastusmahdollisuudet, mukaan lukien ulkoilureitit ja kevyenliikenteen väylät. Puistoalueet venelaiturit ja matonpesupaikat.</p> <p>Huomioidaan liikuntaesteettömyys.</p>	<p>Kinkomaan lähiliikuntapaikan 3. vaihe, Murto-lammen puistoalue ja Rajalan matonpesupaikka.</p> <p>Käynnistetään liikuntapuiston alueen kehittämissuunnitelman laatiminen</p>	

### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Uimahallikävijät	34 649	36 000	36 000	36 000	36 000
Uimahallin nettomenot euroa/kävijä	16,58	12,09	13,78	14,00	14,00
Kuntosalikävijät	17 025	24 000	18000	18000	18000
Kuntosalin nettomenot euroa/kävijä	+ 2,35	+ 1,12	+ 1,05	+ 1,05	+ 1,05
Pohjoismaiden uimataitotesti/hyväksytty	99,29 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Aikuisten ohjatut tilaisuudet/osallistujat	498/4563	700/4800	500/4700	500/4700	500/4700
Avustusta saaneiden seurojen jäsenmäärä	3571	3700	3600	3600	3600
Liikkuva Muurame käyttömenot €/asukas*	97,58 *	107,00*	130,00	130,00	130,00

\* = organisaatiomuutos 6/2017

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Uimahalli-kuntosalin palvelutarjontaa sekä -aikoja kehitetään resurssien puitteissa. Liikuntapalvelujen järjestämien ohjauspalvelujen lisäksi jatketaan yhteistyötä terveydenhuollon, sosiaalipalvelujen, yritysten ja järjestöjen kanssa matalan kynnyksen liikuntaryhmien toteutuksessa.

Senioritoiminnan tavoitteena on ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitäminen mahdollisimman pitkään ja näin parantaa heidän elämänlaatua ja säästää kunnan terveydenhuollon kustannuksissa. 65-vuotiaille muuramelaisille on käytössä uimahalli-kuntosalin käyttöön oikeuttava virikekortti, jolla kannustetaan senioreita omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Uutena ohjaustoiminnan kohderyhmänä ovat 75+ -seniorit.

Lisääntyneiden liikuntapaikkojen kunnossapidon ja hoidon sekä kuntalaisten palvelun laadun takaamiseksi perustetaan liikuntapaikkahoitajan toimi vuoden 2019 alusta.

Jatketaan Liikkuva Muurame -toiminnan sisältöjen kehittämistä yhteistyössä eri palvelualueiden kanssa kattaen koko muuramelaisen asukkaan elämänkaaren.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
200	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
375	LIIKKUVA MUURAME						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	310	242	242	0,0	247	252
***	Toimintamenot	1.545-	1.558-	1.616-	3,6	1.649-	1.682-
****	Toimintakate (Netto)	1.235-	1.316-	1.374-	4,3	1.402-	1.430-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	151-	193-	169-	14,1-	183-	167-
****	Muut laskennalliset erät	38-	106-	20-	439,1-	20-	20-
*****	Kokonaiskustannukset	1.423-	1.614-	1.563-	3,3-	1.605-	1.617-

### 6.4.6 Joukkoliikenne

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Joukkoliikenteen tehtävänä on järjestää kuntalaisille edulliset, tarkoituksenmukaiset kulkuyhteydet työ-, asiointi- ja vapaa-ajan liikenteessä. Muuramen kunta kuuluu 1.1.2012 toimintansa aloittaneeseen Jyväskylän seudulliseen joukkoliikenneorganisaatioon ja osallistuu sen toimintaan. Kyseinen organisaatio toimii joukkoliikenteen järjestämistä vastuussa seudulla.

Lisäksi Muuramen kunnan alueella toimii arkipäivisin kunnan järjestämä Monipalveluliikenne, joka koostuu asiointiliikenteestä, koulu- ja sosiaalitoimen kuljetustehtävistä sekä kaikille avoimesta palveluliikenteestä.

#### Palvelusuunnitelma

Joukkoliikenteen palvelutarjonnan tavoitteena on käyttäjäkunnan laajentaminen sekä järkevän joukkoliikenneverkon toteuttaminen. Asiakaskunnan laajenemisen ja toimivan reitityksen kautta tavoitellaan mahdollisimman tehokkaasti ja tasapuolisesti rahoitettua joukkoliikennettä seudulla.

Muuramen kunta ei saa enää joukkoliikenteen valtion avustusta, koska kunnan alueella ei ole enää käytössä seutulippua. Se on poistunut käytöstä 1.7.2017 lähtien ja kaikki lipputuotteet ovat Jyväskylän seudun yhteisiä Walitti-tuotteita.



Monipalveluliikenne on kaikille väestöryhmille tarkoitettua, erityisesti liikkumisrajoitteisille suunniteltua joukkoliikennettä.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
200	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
415	JOUKKOLIIKENNE						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	2	0	0	0,0	0	0
***	Toimintamenot	332-	322-	357-	9,8	364-	372-
****	Toimintakate (Netto)	330-	322-	357-	9,8	364-	372-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	3-	0	0	0,0	0	0
*****	Kokonaiskustannukset	333-	322-	357-	9,8	364-	372-

### 6.4.7 Kulttuuri- ja nuorisopalvelut

#### KULTTUURIPALVELUT

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Kulttuuripalvelujen tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa ja tukea kulttuurin ja taiteen harjoittamista ja harrastamista ja siten edistää kuntalaisten hyvinvointia sekä huolehtia kotiseutuun ja sen historiaan liittyvistä asioista. (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta)

#### Palvelusuunnitelma

Palveluja tuotetaan itse tai yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa ja palveluvalikoimaa täydennetään ulkopuolisilta hankituilla kulttuuripalveluilla. Keskeiset kohderyhmät ovat lapset ja ikäihmiset.

Opetus- ja kulttuuripalveluiden yhteistyönä toteutettava, opetussuunnitelmaan sisältyvä Kulttuurikello – perusopetuksen taide- ja kulttuurikasvatusohjelma tavoittaa kaikki peruskoululaiset (noin 1350 oppilasta). Kulttuurikello pitää sisällään vuosittaiset koululaiskonsertit, museoretket ja luokkakohtaiset taidetyöpajat sekä kirjastokäytön opetuksen. Keväällä 2019 Muuramessa pidetään Konserttikeskukseen valtakunnallinen Korvat kävelyille –koulukonserttifestivaali.

Yhdessä varhaiskasvatuspalveluiden kanssa toteutettava Kulttuurikaruselli pitää sisällään henkilökunnan koulutuksen lisäksi päivähoitolaisten taidetyöpajatoimintaa vuosittain sovittavan painotuksen mukaisesti. Kulttuurikarusellin ohjelmapalvelut ovat tarjolla kaikille alle kouluikäisille.

Ikäihmisten hyvinvointia ja viihtymistä tuetaan mm. järjestämällä Koskikodilla säännöllisiä, kaikille avoimia tilaisuuksia kuten yleislauluhetkiä, Kevätpolska-tapahtuma keväällä ja yhdessä vanhuspalveluiden kanssa vanhusten viikko syksyisin.

Kuntalaisten omaehtoista kulttuuritoimintaa tuetaan avustuksilla, tiloilla, tiedottamisella ja yhteisiä tapahtumia järjestämällä. Kotiseututyössä keskitytään paikallisten järjestöjen ja seurakunnan kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi kuntajuhliin.

Muuramesalin ohjelmisto tarjoaa laadukkaita teatteri-, tanssi- ja elokuvaesityksiä sekä konsertteja kaiken ikäisille. Ohjelmatarjontaa täydentävät paikallisten järjestöjen ja harrastajien omaehtoiset ohjelmatuotannot sekä ammattitaiteilijoiden, ohjelmatoimistojen ja taiteen oppilaitosten tuotannot.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Parantaa ihmisten elämänlaatua, tukee alueen luovuutta, edistää myönteistä sosiaalista ilmapiiiriä, rakentaa yhteenkuuluvuutta ja paikallista identiteettiä.		
Tuotantotavoitteet Luo edellytyksiä taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle.  Edistää palvelujen saavutettavuutta ja lisää kulttuuripalveluiden käyttöä.	Kulttuuritoimijoiden tukeminen  Tapahtumien määrä ja monipuolisuus  Kävijämäärä	Avustukset  Kulttuuritilat  Tapahtumatuotanto  Yhteistyö eri toimijoiden kanssa

**Tunnusluvut**

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Nettokustannukset euroa/asukas	15	17,5	18	18	18
Tilaisuudet	86	80	80	80	80
Kävijämäärät	9 000	8 000	8 000	8 000	8 000

**TALOUSARVION PERUSTELUT**

Palvelusuunnitelman mukaisesti.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1840	KULTTUURIPALVELUT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	44	39	40	2,5	40	41
***	Toimintamenot	198-	213-	222-	4,0	226-	231-
****	Toimintakate (Netto)	154-	175-	183-	4,3	186-	190-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	8-	4-	3-	22,8-	3-	3-
*****	Kokonaiskustannukset	162-	178-	186-	3,9	189-	193-

## TAITEEN PERUSOPETUS

### Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Taiteen perusopetuslain mukaisen musiikin, tanssin ja kuvataiteen perusopetuksen järjestäminen ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Taiteen perusopetuksen tehtävänä on tarjota oppilaille mahdollisuuksia opiskella taidetta pitkäjänteisesti, päämäärätietoisesti ja omien kiinnostuksen kohteiden mukaisesti.

#### Palvelusuunnitelma

Tanssin ja musiikin perusopetus (laaja oppimäärä) ja musiikin varhaiskasvatus musiikkileikkikoulua lukuun ottamatta ostetaan Jyväskylän koulutuskuntayhtymältä (Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Gradia Jyväskylä/taiteen perusopetus). Musiikkileikkikoulu ja kuvataiteen perusopetus toteutetaan omassa musiikkileikkikoulussa ja kuvataidekoulussa (yleinen oppimäärä).

Musiikkileikkikoulussa lapset tutustuvat musiikin maailmaan elämyksellisen ja kokonaisvaltaisen kokemisen kautta. Musiikkileikkikoulutoimintaa tarjotaan alle kouluikäisille lapsille viidessä ikäkehityksen mukaisessa ryhmässä. Musiikkileikkikoulussa luodaan pohjaa myös musiikin harrastamisen jatkamiselle.

Musiikin opinnoissa tarjolla on klassisen ja pop/jazz-musiikin opintoja.

Tanssin opinnot antavat oppilaalle monipuoliset perustaidot sekä yleiskuvan tanssista taidemuotona ja ilmaisun välineenä. Uusi opetussuunnitelma on muuttanut opintojen rakennetta alkeisiin, perusteisiin ja syventäviin opintoihin ja mahdollistaa oppilaille vapaamman ja laaja-alaisemman mahdollisuuden rakentaa oma opintopolkunsa.

Kuvataidekoulun opintojen tarkoituksena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Opetus antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään, ymmärtää visuaalista kulttuuria ja hakeutua alan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Opintojen tavoitteena on rohkaista ja tukea oppilaan kuvallista ilmaisua, omakohtaisen taidesuhteen muotoutumista sekä identiteetin rakentumista.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Luo perustaa emotionaaliseen, esteettiseen ja eettiseen kasvuun.</p> <p>Edistää lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia.</p>		
<p>Tuotantotavoitteet</p> <p>Luo edellytyksiä taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle.</p> <p>Edistää palvelujen saavutettavuutta ja lisää kulttuuripalvelujen käyttöä.</p> <p>Tarjoaa pitkäjänteisen ja tavoitteellisen harrastamisen mahdollisuuden.</p>	Opiskelijamäärät	Oma palvelutuotanto Ostopalvelut

## Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Musiikkileikkikoulu/ opiskelijamäärä	33	40	40	40	40
Musiikin varhaisope- tus/ opiskelijamäärä	7	7			
Musiikin opetus/ opiskelijamäärä	51	51	51	55	60
Tanssin opetus/ opiskelijamäärä	11	11	13	15	15
Kuvataidekoulu/ Opiskelijamäärä	101	100	100	100	100
Kuvataidekoulu/ Tuntikehys	24,5	25	25	25	25
Kuvataidekoulu/ Päätöimiset opettajat	1	1	1	1	1
Kuvataidekoulu/ Tuntiopettajien mää- rä	2	2	1-2	1-2	1-2
Euroa/asukas	9	10			

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Palvelusuunnitelman mukainen.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€						
1800 TAITEEN PERUSOPETUS						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
*** Toimintatulot	28	28	28	1,8-	28	29
*** Toimintamenot	116-	126-	131-	3,4	133-	136-
**** Toimintakate (Netto)	88-	98-	103-	4,8	105-	107-
Laskennalliset erät						
**** Muut laskennalliset erät	8-	8-	5-	46,0-	6-	6-
***** Kokonaiskustannukset	96-	106-	109-	2,3	111-	113-

## AIKUISOPETUS (KANSALAI SOPISTO)

Budjettirahoitteinen

### Toiminta-ajatus

Kansalaisopisto tarjoaa kohtuuhintaista ja monipuolista koulutusta sekä laaja-alaisia harrastusmahdollisuuksia. Opiskelu ja harrastaminen mahdollistaa itsensä kehittämisen, lisää henkistä hyvinvointia ja hyvää elämänlaatua sekä tarjoaa onnistumisen ja omaehtoisen oppimisen elämyksiä, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. (Laki vapaasta sivistystyöstä)

## Palvelusuunnitelma

Aikuisopetuspalvelut ostetaan Jyväskylän kansalaisopistolta. Tuntimäärästä ja kurssien sisällöstä käydään keskustelu palveluntuottajan kanssa vuosittain. Kurseja järjestetään yhä enemmän myös päiväaikaan palvelemaan eri väestöryhmiä ja ikääntyviä kuntalaisia. Kurssitarjontaa pyritään lisäämään voimakkaasti kasvavalla Kinkomaalla.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Edistää elinikäisen oppimisen, kansalaisvalmiuksien ja itsensä kehittämisen mahdollisuuksia ja lisää henkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.		
Tuotantotavoitteet Monipuolinen, mielenkiintoinen ja ajassa oleva kurssitarjonta, joka ottaa huomioon eri ikäryhmät ja kunnan eri asuinalueet	Kurssien määrä Kurssilaisten määrä Opetustuntien määrä	Koulutus-, kulttuuri- ja harrastustoiminnan järjestäminen eri-ikäisille

## Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
Opiskelijamäärä	1169	1200	1250	1250	1250
Opintopiirit	79	75	76	77	77
Opetustunnit	2078	2155	2175	2200	2200
Opetustunnin hinta	30	27	27	27	27
Euroa/opiskelija	61,5	60	60	60	60
Euroa/asukas	7	7,3	7,5	7,5	7,5

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Jyväskylän kansalaisopistolta ostettavien valtionosuustuntien määrä on maksimissaan 2 200.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
-----							
1850	KANSALAIPOISTO						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	9	0	0	0,0	0	0
***	Toimintamenot	81-	74-	76-	2,4	77-	79-
****	Toimintakate (Netto)	72-	74-	76-	2,4	77-	79-
	Laskennalliset erät						
*****	Kokonaiskustannukset	72-	74-	76-	2,4	77-	79-

## KIRJASTOTOIMI

### Budjettirahoitteinen

#### **Toiminta-ajatus**

Kirjasto- ja tietopalveluilla edistetään kuntalaisten yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon, lukukokemuksiin sekä muihin sivistystä, kansalaistoimintaa ja elinikäistä oppimista tukeviin kokemuksiin (kirjastolaki 1492/2016).

Kirjastopalvelujen tavoitteena on laajaa käyttäjäkuntaa kiinnostavat ja hyödyttävät monipuoliset palvelut, jotka tuotetaan monikanavaisina (fyysiset palvelut, verkko- ja mobiilipalvelut). Paikallisten palvelutarpeiden mukaan uudistuvat ja pääosin maksuttomat kirjastopalvelut ovat kaikenikäisten asukkaiden saavutettavissa myös alueellisesti mahdollisimman tasa-arvoisesti.

#### **Palvelusuunnitelma**

Kirjaston tehtävänä on:

- tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin
- ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa
- edistää lukemista ja kirjallisuutta
- tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon
- tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan
- edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Kirjastolla on yksi toimipiste, ja lisäksi Isolahden ja Kinkomaan alueen asukkaille ostetaan kirjastoautopalveluja Jyväskylän kaupungilta. Kirjastossa työskentelee kirjastojohtajan ja kolmen kirjastovirkailijan lisäksi kirjastoavustaja, sekä työllisyysmäärärahalta palkattu järjestelyapulainen. Muuramen kirjasto kuuluu Keski-kirjastojen yhteenliittymään, joka kattaa kaikki maakunnan 23 kuntaa. Kirjastot käyttävät yhteistä asiakasrekisteriä ja samaa kirjastojärjestelmää, josta asiakas näkee kaikkien kirjastojen teokset ja voi halutessaan seutulainata aineistoa, jota ei löydy omasta kirjastosta. Keski-kirjastojen välisellä aineistokuljetuksella parannetaan aineistojen saatavuutta koko alueella. Keski-kirjastot myös hankkivat yhteisiä verkkokäyttöisiä aineistokokoelmia (e-kirjat ja e-lehdet) kaikkien alueen kirjastojen asiakkaiden käyttöön.

Kirjasto osallistuu monialaiseen paikalliseen ja alueelliseen palvelutuotantoon muiden palvelutoimialojen (opetus-, kulttuuri-, liikunta-, nuoriso- sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen) kanssa. Koululaisille kirjasto järjestää kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetusta sekä kirjavinkkauksia. Kirjaston ja koulujen yhteistyön toimintatavat on kirjattu Kulttuurikello - kulttuuriopetussuunnitelmaan.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Tiedon ja elämysten tarjoaminen kuntalaisille tuottamalla monipuolisia kirjastopalveluja  Kaikkien lukutaitojen edistäminen		
Tuotantotavoitteet Palvelun helppo saavutettavuus  Laadukkaat kirjastopalvelut sekä osaava ja motivoitunut henkilöstö  Lasten ja nuorten lukemaan innostaminen ja lukemisharrastuksen ylläpitäminen aikuisilla	aukiolotunnit / v kävijämäärä (fyysiset + verkko)  asiakaspalaute, henkilöstön koulutuspäivät pv/v  uutuushankinta kpl / v lainausmäärät / as, kirjavinkkausten osallistujamäärä, aineistonäyttelyt	omatoimikirjasto  palvelujen ja osaamisen jatkuva kehittäminen, koulutuksiin osallistuminen  aktiivinen kokoelma-työ, näyttelyt, kirjavinkkaus, verkkosivujen palvelut

### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
<b>Suoritettavuus:</b>					
Lainausten määrä	181 629	180 000	180 000	180 000	180 000
Kirjastokäynnit (fyysiset- ja verkkokäynnit)	123 758	115 000	120 000	120 000	120 000
<b>Taloudellisuus:</b>					
Menot euroa/asukas	43,7*	47,0	50,0	50,0	50,0
<b>Tehokkuus:</b>					
Lainat/asukas	18,3	19	19	19	19
Käynnit/asukas	12,4	12,0	12,5	12,5	12,5
<b>Vaikuttavuus:</b>					
Käyttäjäkoulutusten osallistujat	518	450	450	450	450
Tapahtumien osallistujamäärä	571	350	500	500	500
<b>Voimavarat:</b>					
Vakinainen henkilökunta	5	5	6	6	6
Työllistetyt	1	1	1	1	1

\* Luku ei sisällä laskennallisia eriä. Valtakunnallinen keskiarvo vuonna 2017 oli 57,3 euroa/asukas.



## TALOUSARVION PERUSTELUT

Kirjastopalveluita tuotetaan palvelusuunnitelman mukaisesti.

Kirjastolaissa (1492/2016) on kirjattu, että kirjaston tulee olla uudenlainen kansalaisten osallistumisen paikka. Lain mukaan kirjastojen pitää tukea yhteisöllisyyttä, aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Käytännössä lain kirjaukset tarkoittavat esim. sitä, että kirjastoissa järjestetään jatkossa aiempaa enemmän erilaisia tapahtumia. Muuramen kirjastossa lain henkeä toteuttaa syksyllä 2018 lanseerattu "MEIDÄNKIRJASTO" tapahtumakonsepti. Kaikille avoimia yleisötapahtumia on tarkoitettu jatkossakin järjestää kirjastossa yhdessä kulttuuritoimen kanssa. Luento- ja kirjailijavierailujen järjestämiskuluihin varataan jatkossa erillinen määräraha kirjaston talousarvioon.

Muurame on ostanut kirjastoautopalveluja Jyväskylän kaupungilta vuodesta 2009 alkaen. Jyväskylän kaikkien kirjastoautojen reittejä uudistettiin elokuussa 2018. Uudistuksen yhteydessä saatiin toivottu uusi aamupäiväajan pysäkki Kinkomaan koululle. Samalla lakkautettiin muutamia pysäkkejä asiakkaiden vähyden vuoksi. Muuramessa on uuden sopimuksen mukaan kaksi kirjastoauto Martin pysäkkiä, Kinkomaan ja Isolahden kouluilla. Muuramen pysäkeissä tapahtuneet muutokset, ja viime vuosien käyttökustannusten kasvu, aiheuttivat tarpeen kirjastoautopalvelujen ostosopimuksen päivittämiselle. Vuosikustannus Muuramen kunnalle on 8/2018 alkaen 12.480 € (alv 0%).

Suunnitelmakauden pidemmän aikavälin tavoitteena on kirjastopalvelujen saatavuuden parantaminen erityisesti Kinkomaan kasvavalla ja kehittyvällä alueella. Vaihtoehdoksi ostopalveluna hankittavalle kirjastoautopalvelulle pyritään jatkossa selvittämään mahdollisuutta saada Kinkomaalle jonkin tyyppinen omatoimikirjasto, esim. koulukiinteistön yhteyteen. Nykyiset kirjastoauton pysäkit palvelevat lähinnä vain koululaisia, jättäen aikuiset työssäkävijät sekä ikäihmiset vaille kirjaston lähipalveluja. Omatoimikirjastopisteen perustamisen myötä voitaisiin luopua kirjastoautopalvelun ostosta.

Kunnan väkiluvun kasvaessa myös kirjastopalvelujen kysyntä kasvaa, ja henkilöstöä tarvitaan kipeästi lisää. Vuoden 2017 alusta voimaan tullut uusi kirjastolaki tuo kirjastoille entistä laajemman tehtäväkentän, ja siinä edellytetään kirjastojen jatkossa myös vastaavan yhä tehokkaammin kuntalaisten kasvavaan palvelutarpeeseen. Muuramen kirjaston nykyinen henkilöstömäärä on riittämätön. Resurssien niukkuus ilmenee hyvin verrattaessa henkilöstötilannetta saman kokoluokan ja/tai väestörakenteen kuntiin. Lisäksi Muuramessa korkeakoulutettujen osuus henkilöstöstä on vain 20%. Henkilöstön osaamispohjaa tulee laajentaa, jotta kirjasto kykenisi vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin ja kirjastoille esitettyihin vaatimuksiin. Muuramen kirjastoon tarvitaan korkeakoulututkinnon suorittanut pedagoginen informaattikko, jonka tehtävän painopistealueena on koulujen kanssa yhdessä tehtävä lasten- ja nuortenkirjastotyö, sisältäen kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetuksen sekä lasten lukemaan innostamisen esim. kirjavinkkausten avulla.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
-----							
1870	KIRJASTOPALVELUT						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€							
***	Toimintatulot	28	11	6	83,3-	6	6
***	Toimintamenot	401-	393-	443-	11,3	451-	460-
****	Toimintakate (Netto)	373-	382-	437-	12,6	445-	454-
Laskennalliset erät							
****	Poistot ja arvonalentumiset	0	0	4-	100,0	6-	6-
****	Muut laskennalliset erät	34-	31-	26-	22,8-	26-	27-
****	Kokonaiskustannukset	407-	413-	466-	11,4	477-	486-

## NUORISOPALVELUT

### Toiminta-ajatus

Muuramen kunnan nuorisopalvelut toteuttavat Nuorisolain mukaista nuorisotyötä Muuramessa. Palvelun päätavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja auttaa nuoren kasvua aktiiviseksi ja hyvinvoivaksi yhteiskunnan kansalaiseksi. Nuorisopalvelut tarjoavat virikkeellistä toimintaa nuorten vapaa-aikaan sekä tukevat vanhempien ja koulujen kasvatustyötä. Kunnan nuorisopalveluiden pääkohderyhmänä ovat 13-17-vuotiaat nuoret sekä nivelvaihtotyönä 11-12-vuotiaat nuoret. Osa toiminnoista koskettaa nuorisolain mukaisesti kaikkia alle 29-vuotiaita.

### Palvelusuunnitelma

Muuramen kunnan nuorisopalvelut järjestävät monipuolista ja monimuotoista toimintaa nuorille. Perustyöhön kuuluu kolmena iltana viikossa auki oleva kunnan nuorisotila, pienryhmätoiminta, koulunuorisotyö, tapahtumat, retket, leirit ja yksilöohjaus. Nuorisotilalla on käytössä nuorisotilakortti, joka on pakollinen kaikille nuorisotilan ja ryhmien aktiivikäyttäjille. Nuorisotilakortin täyttää nuoren huoltaja ja sen tarkoituksena on luoda yhteys perheen ja nuorisohjaajien välille. Lisäksi nuorisotilakortin avulla tilastoidaan aktiivikäyttäjien määrää. Nuorisopalvelut tekevät yhteistyötä koulujen, järjestöjen, ja muiden toimijoiden kanssa sekä toteuttaa nuorisotiedotusta kunnassa.

Vuoden 2018 aikana nuorisopalvelut siirtyivät nykyisistä, väliaikaisiksi suunnitelluista tiloista uusiin toimitiloihin. Uudet tilat ovat isommat ja soveltuvat nuorten kohtaamiseen paremmin. Tämä mahdollistaa palveluiden laadun kasvun (mm. nuorisotilan kävijämäärät, turvallisuus, esiteistömyys) ja monipuolisemmat palvelut.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja tukea nuoren kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja hyvinvoivaksi jäseneksi.	1. Nuorisotilakortin saaneiden, 11-17-vuotiaiden nuorten lukumäärä / 11-17-vuotiaiden nuorten lukumäärä Muuramessa  2. Vuonna 2017 nuorisotilakortin saaneiden, 11-17-vuotiaiden nuorten lukumäärä	Järjestetään monipuolista ja tavoitteellista toimintaa nuorille
<b>Tuotantotavoitteet</b>		

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
	/1000€					
1860 NUORISOPALVELUT						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
*** Toimintatulot	30	23	7	240,6-	7	7
*** Toimintamenot	143-	227-	237-	4,1	231-	236-
**** Toimintakate (Netto)	113-	204-	230-	11,3	224-	229-
Laskennalliset erät						
**** Poistot ja arvonalentumiset	0	1-	2-	52,4	2-	2-
**** Muut laskennalliset erät	11-	8-	18-	57,9	19-	19-
***** Kokonaiskustannukset	124-	212-	250-	15,1	245-	250-

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021	
/1000€							
1	KÄYTTÖTALOUS						
200	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
430	KULTTUURI JA NUORISOPALVELUT YHTEENSÄ						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	138	101	80	26,3-	81	83
***	Toimintamenot	939-	1.033-	1.107-	6,7	1.119-	1.142-
****	Toimintakate (Netto)	801-	932-	1.028-	9,3	1.038-	1.059-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	0	1-	6-	83,4	8-	8-
****	Muut laskennalliset erät	60-	51-	52-	2,9	53-	54-
*****	Kokonaiskustannukset	861-	984-	1.086-	9,4	1.099-	1.121-

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021	
/1000€							
1	KÄYTTÖTALOUS						
200	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	1.683	1.275	1.253	1,7-	1.278	1.304
***	Toimintamenot	21.512-	22.188-	23.035-	3,7	23.486-	23.956-
****	Toimintakate (Netto)	19.829-	20.913-	21.782-	4,0	22.208-	22.652-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	263-	300-	297-	0,9-	318-	318-
****	Muut laskennalliset erät	485-	660-	584-	13,0-	595-	607-
*****	Kokonaiskustannukset	20.577-	21.873-	22.664-	3,5	23.121-	23.577-

## 6.5 Kunnan avustus liikelaitokselle

Kunta on siirtänyt sosiaali- ja terveystalouden tuotantovastuun omistamalleen Muuramen Hyvinvointi –liikelaitokselle. Liikelaitos on vastuussa tuloksestaan ja pyrkii voittoa tuottamattomana toimijana vähintään nollatulokseen tilikaudessa kunnan antaman avustuksen turvin.

Liikelaitos tekee oman talousarvion toiminnastaan, jossa kunnan antama avustus on yhtenä tuloeränä. Liikelaitoksen talousarvion loppusumma on kokonaisuudessaan avustusta suurempi, koska liikelaitos saa tuloina lisäksi omat asiakasmaksutulonsa. Kunnan antaman avustuksen määrästä päättää Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta, jolle sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu kuuluu.

Liikelaitokselle annettavaa avustusta on korotettu kunnanhallituksen antaman talousarvio-ohjeen mukaisesti verrattuna vuoden 2018 talousarvioon. Liikelaitos on omassa talousarviossaan esittänyt suurempaa korotusta avustukseen.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
300	LIIKELAITOS						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintamenot	22.743-	22.921-	23.677-	3,2	24.151-	24.634-
****	Toimintakate (Netto)	22.743-	22.921-	23.677-	3,2	24.151-	24.634-
	Laskennalliset erät						
*****	Kokonaiskustannukset	22.743-	22.921-	23.677-	3,2	24.151-	24.634-

## 6.6 Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta

Talousarvio 2019 - tiivistelmä

Kunnanhallituksen 7.5.2018 antaman talousarvion laadintaohjeen valmistelussa on lähdetty siitä, että kunnan määrittelemät veroprosentit pysyvät vuoden 2018 tasolla. Kuntaliiton huhtikuussa julkistaman ennusteen perusteella näyttää, että vuoden 2019 verotulokertymä olisi noin 1,2 miljoonaa euroa vuoden 2018 kertymää suurempi ja kaikkiaan noin 41,5 miljoonaa euroa. Prosentuaalisesti kasvu olisi noin 3,1 %.

Valtionosuuden perusosan kasvu on Muuramen osalta negatiivinen. Laskua on vuodesta 2018 4,8 %, mikä tarkoittaa 0,5 miljoonan euron laskua. Yhteensä verotulot ja valtionosuus kasvaa 0,7 M€, mikä tarkoittaa kokonaisrahoituksessa (ilman tulo-rahoitusta) noin 1,5 % kasvua.

Menoissa selkeimmin kasvaa edelleen vanhuspalveluiden osuus. Kuntalaisten ikärakenteen muutos selittää tämän kasvun.

Tulo- ja menoarvioiden pohjalta on esitetty, että vuoden 2019 talousarvio laaditaan siten, että menokehys sisältää 3,2 % kasvun henkilöstömenot mukaan lukien.

Lautakunnittain talousarvio laaditaan seuraavaan tavoitetasoon:

Tarkastuslautakunta	27 000 €
Keskusvaalilautakunta	40 000 €
Kunnanhallitus	+3,0 %
Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta	+3,3 %
<b>Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta</b>	<b>+3,0 %</b>

**Elinkeinoelämän kehittämisen** painopisteenä on luoda mahdollisuuksia uudelle yritystoiminnalle ja edesauttaa olemassa olevan yritystoiminnan kasvua. Viimevuosien voimakkaalla maanhankinnalla tulee varmistaa riittävä tonttivaranto. Markkinoinnissa hyödynnetään Muuramen erinomaista mainetta yrittäjäystävällisenä kunta. Viestintää toteutetaan monipuolisesti ja uusia markkinointikanavia kartoitetaan aktiivisesti.

Yrityskoordinaattorin tehtävänä on auttaa sekä nykyisiä että uusia yrityksiä niiden kasvu – ja kehittämissuunnitelmissa esim. koulutuksen, rahoituksen, toimitilojen ja tonttien hankinnassa. Yrityskoordinaattori toimii aktiivisesti uusien yritysten saamiseksi Muurameen ja auttaa näitä niiden sijoittumiseen liittyvien haasteiden osalta. Tärkeimpänä uutena kehittämiskohteena on Sillanniityn alueen markkinointi ja toteuttaminen.

**Kaavoituksen** tärkeimmät ja laajimmat hankkeet ovat elinkeinoelämän kehittämiseen liittyvien Sillanniityn ja Kuusanmäen alueen kaavojen suunnittelutöiden jatkaminen ja loppuunsaattaminen. Taajaman osayleiskaavan eteläosan laatimista jatketaan, samoin Niittyahon kaavamuutosta. Riihivuoren Masterplanin valmistuttua päätetään mahdollisesta jatkosuunnittelusta. Kinkomaalla Vitapoliksen alueella jatkuu päärakennukseen liittyvän kaavamuutoksen laadinta. Keskustan kehittämissuunnitelmaa jatketaan.

**Uusia pientalotontteja** tulee marraskuussa 2018 hakuun yhteensä 22 kpl. Murtolammen alueella tulee tarjontaan uusia tontteja 6 kpl, joista rantatontteja 4 kpl. Kinkomaan uudelta Pelto- lammen alueelta tulee uusia tontteja 6, joista rantatontteja 2 kpl. Uudelta Hautalahden alueelta tulee tontteja tarjontaan 10 kpl. Lisäksi Isolahden kylällä on kunnalla tarjolla isoja tontteja.

**Mittaustoimen** tehtävät ovat suhteessa kaikkeen elinvoiman ja kestävän kasvun osaston suunnitteluun, tonttitarjontaan (lohkominen, kauppakirjat) ja rakentamiseen (rakennusvalvonta, kadut ja vesihuolto). Kalustoa uusitaan vaiheittain. Nykyiset käytössä olevat pohjakartat ovat vanhentuneet ja ne pitää päivittää numeeriseen/digitaaliseen muotoon. Uusi pohjakartoituksen

investointikustannus on noin 90 000 euroa. Opaskarttaa on päivitetty kahden vuoden välein ja vuonna 2019 on uusimistarve (mm. Hautalahden, Peltolammen ja Sillanniityn alueet).

**Rakennusvalvonnan** sähköistä palvelua kehitetään edelleen. Valmistaudutaan siirtymään sähköiseen asiointipalveluun ja arkistointiin. Vertaillaan ohjelmistoja ja tutustutaan eri vaihtoehtoihin. Vuonna 2016 on hankittu suurkuvaskanneri vanhojen lupien arkistointia varten.

**Liikenneväylät.** Joka vuosi laajenevat asuntoalueet lisäävät kunnossapito- ja hoitokustannuksia. Uusien katujen rakentamiskustannukset uusia tontteja varten ovat investoinnin puolella. Hautalahden asuntoalueen avaaminen edellyttää normaalien kunnallisteknisten kustannusten lisäksi ns. kynnyskustannuksia. Peruskorjattaviin ja asfaltoitaviin katuihin varattu määräraha kohdennetaan tarkemmin lautakunnassa vuoden alussa. Kevyen liikenteen väylien kehittämissuunnitelman mukaisesti vuonna 2019 suunnitellaan Peltolantien jatko hautausmaalle ja käynnistetään Keihästien varren kevyen liikenteen väylän rakentaminen. Sanantien rakentaminen on siirtynyt vuodelta 2018 valituksen johdosta. Saunakylän alueella jatketaan kosteikkopuiston rakentamista.

**Vesihuollon** osalla vesilaitoksien kehittäminen tulee edellyttämään investointeja. Kinkomaan taajama kasvaa kaikkein nopeimmin kunnassa ja tulee edellyttämään toimenpiteitä vesihuollon turvaamiseksi. Samoin taajaman laajentaminen valtatie 9 länsipuolelle edellyttää vesihuollon laajempaa tarkastelemista. Vesihuoltoa rakennetaan myyntiin tulevia uusia tontteja varten. Katujen peruskorjausten yhteydessä tarkastellaan myös vesihuollon korjaustarve. Jätevesien puhdistuksen kustannukset kaksinkertaistuivat vuonna 2018 ja tulevina vuosina nousee edelleen Nenäinniemen jätevedenpuhdistamolla vuosina 2016-18 tehtyjen saneeraus- ja laajennustoimenpiteiden johdosta.

**Maa- ja metsätilat.** Metsänhoitoa jatketaan laaditun metsätaloussuunnitelman 2014 mukaisesti. Vuonna 2017 kunta osti raakamaata yli 70 hehtaaria ja vuonna 2018 yli 16 ha (osa vireillä). Metsätaloussuunnitelmaa päivitetään maahankintojen myötä.

**Maatalouden** hallinnon palvelut tuotetaan yhteistoiminta-alueella Laukaan kunnan puolesta ja maatalouden lomituspalvelut Keuruun kaupungin toimesta.

**Palo- ja pelastustoimen** osalta kunnan maksuosuus nousee vuodelle 2019 6,5%, maksuosuus 814 546 €.. Lähivuosina tulee ratkaistavaksi uuden paloaseman sijainti.

**Ympäristöterveydenhuollon** palvelu on ostettu vuodesta 2009 alkaen Jyväskylän kaupungin ympäristöterveydenhuollon palveluyksiköltä. Palveluja ovat muun muassa terveydensuojelu-, elintarvike-, kemikaali- ja eläinsuojelulain mukaiset tehtävät.

**Jätehuolto.** Jyväskylän seudun jätelautakunta on aloittanut toimintansa 1.9.2016. Kunnan tehtävänä on enää viranomaisvalvonta ja sen kustannukset maksetaan ympäristönsuojelun kustannuspaikalta.

Kaikilla toimialoilla kehitetään sähköistä palvelua ja asiointia.

<b>Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet</b>	<b>Mittari ja vertailuarvo</b>	<b>Toimenpiteet</b>
Vaikuttavuustavoitteet Elinkeinoelämän kehittäminen	työpaikkaomavaraisuus	Aktiivinen yritysten kontaktointi ja verkostojen luominen
Tuottavuustavoitteet Monipuoliset ja viihtyisät asuinympäristöt Tehokkaat lupahakemuspalvelut ja edulliset taksat	Riittävä asuintonttien kaavoitusreservi kaikissa taajamissa Seutukunnan edulliset taksat	Taajamien kaavoitushankkeet Ennakoiva ohjaus ja nopea päätöksenteko

<b>Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet</b>	<b>Mittari ja vertailuarvo</b>	<b>Toimenpiteet</b>
Vaikuttavuustavoitteet Yritysten edellytysten luominen Kevytliikenneväyläyhteydet keskustan palveluiden ja asuinalueiden välille	Liike- ja työpaikkatonttien määrä Kevytliikenneväylien määrän lisäys	Liike- ja työpaikka-alueiden kaavoittaminen (Vt 9 länsipuolen / Sillanniityn kaavan laatiminen, Kuusanmäentien varsi) Keskustaajaman eteläosan yleiskaavan laatiminen Kevytliikenneväylien rakentaminen
Tuottavuustavoitteet Asuintonttien määrän lisääminen keskustan, Niittyahon ja Kinkkomaan taajamissa Sujuva ja nopea lupakäsittely	Riittävä asuintonttien kaavoitusreservi kaikissa taajamissa Lupien käsittelyajat ja määrä	Taajamien kaavoitushankkeet Ennakoiva ohjaus ja nopea päätöksenteko

### Tunnusluvut

<b>Tunnusluvut</b>	<b>TP 17</b>	<b>TA 18</b>	<b>TA 19</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>
Hyväksytyt asemakaavat ha	0	50	50		
Kevyenliikenteen väyläkohteet	Havutie I-osa	Havutie II-osa Sanantie	Keihästie	Keihästie Sanantie	Peltolantie
Myönnetty luvat kpl	248	220	250	250	250

### 6.6.1 Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta vastaa kunnan elinkeinoelämän edistämisestä, maankäytön suunnittelusta, rakentamisen suunnittelusta, rakentamisesta/rakennuttamisesta, mittaustoimesta, rakennusvalvonnasta, ympäristönsuojelusta, ympäristöterveydenhuollosta, palo- ja pelastustoimesta, kaduista, yksityisteistä, vesihuollosta ja jätehuollosta.

Lautakunnan kokoonpano on yhdeksän jäsentä.

#### Palvelusuunnitelma

Lautakunta huolehtii sille kuuluvat tehtävät tehokkaasti ja taloudellisesti.

Lautakunta kokoontuu vuoden aikana 11 kertaa.

Lautakunnan alaisen henkilökunnan määrä on 29 henkeä.

Vuoden 2018 lopussa vakituisia on 28. Kunnossapitoon tarvitaan vakituinen henkilö lisää (henkilöstövahvuus tällä hetkellä 1,5).

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	<b>KÄYTTÖTALOUS</b>						
500	ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
610	ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
	<b>Tuloarviot ja määrärahat/1000€</b>						
***	Toimintamenot	109-	109-	113-	4,1	116-	118-
****	Toimintakate (Netto)	109-	109-	113-	4,1	116-	118-
	<b>Laskennalliset erät</b>						
****	Muut laskennalliset erät	109	109	113	4,1	116	118
*****	Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	0	0

### 6.6.2 Infra ja mittaus

ELINVOIMAN JA KESTÄVÄN KASVUN HALLINTO

#### Toiminta-ajatus

Elinvoiman ja kestävän kasvun palveluiden hallinnosta, kehittämisestä, suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta huolehtiminen.

#### Palvelusuunnitelma

Elinvoiman ja kestävän kasvun palveluiden hallinnon suurimmat tehtäväkokonaisuudet:

- Elinkeinoelämän edistäminen
- Maankäytön suunnittelutehtävät
- Mittaus- ja kartoitustyöt
- Katujen rakentaminen ja kunnossapito
- Ympäristönsuojelutehtävät
- Kunnan maa- ja metsätilojen hoito
- Talousveden tuottaminen, vesihuollon rakentaminen ja kunnossapito
- Yksityistielain mukaiset kunnan tehtävät



## TALOUSARVION PERUSTELUT

Elinvoiman ja kestäväen kasvun palveluiden määrän tarve kasvaa kunnan väkiluvun lisääntyessä ja taajamien laajentuessa. Palvelutaso säilytetään kohtuullisena.

### KUNNALLISTEKNIIKAN SUUNNITTELU

#### Toiminta-ajatus

Tehtävä on vastata kevyen liikenteen, katuverkoston sekä vesihuollon yleis- ja rakennussuunnittelusta.

#### Palvelusuunnitelma

Suunnittelutehtävät liittyvät sekä uusien että perusparannettavien kohteiden toteuttamiseen. Katujen perusparannusten yhteydessä pyritään tarkastelemaan myös vesihuolto.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Asemakaava-alueiden kunnallistekninen yleis- ja rakennussuunnitelmien laatiminen sekä niiden ylläpitoon kuuluvat ICT-ohjelmistot ja ylläpitomaksut.

Suunnittelualuekohteina ovat uusien alueiden sekä peruskorjattavien kohteiden hankkeet. Vuonna 2019 tulee suunnitteluun Seunavuoren asemakaava-alueen laajennuksen Usvatien ja Huurpolun alue sekä Peltolantien kadun ja kevyen liikenteen väylän jatkaminen hautausmaalle.

### MITTAUS

#### Toiminta-ajatus

Mittaustoimi vastaa ja valvoo kunnan ja muiden toimijoiden kartoitus- ja mittauksia maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä JHS 185:ssä säädettyllä tavalla kunnan alueella.

#### Palvelusuunnitelma

Tavoitteina ovat edellytysten luominen asemakaavan toteuttamiselle ja maankäytön suunnittelulle merkitsemällä asemakaavan mukaiset rakennuspaikat maastoon ja tekemällä asemakaavotusta varten maankäyttö- ja rakennuslain sekä JHS 185:n vaatimukset täyttävät pohjakartat ja kartta-aineistot.

Palvelualueelle kuuluvat rakennusvalvonnan avustaminen merkitsemällä uusien rakennusten sijainti ja korkeusasema rakennuspaikoille, kunnallisteknisen suunnittelun ja rakentamisen mittaus- ja dokumentointityöt, osoitejärjestelmä- ja opaskartta-aineistojen ylläpito sekä mittaus-toimessa tarvittavan ICT-ohjelmiston ja kaluston ylläpito.

#### Tunnusluvut

Mittaustoimen tehtävät ovat suhteessa kaikkeen elinvoiman ja kestäväen kasvun palvelualueelle liittyvään suunnitteluun ja rakentamiseen. Mittauksen tunnuslukuina voidaan pitää siten kaavoituksen, myytävien tonttien, rakennusvalvonnan ja kunnallistekniikan määrien tunnuslukuja.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Mittauksia ja kartoituksia tehdään etenkin uusilla suunnittelualueilla, kunnallisteknisissä rakennuskohteissa ja uusien tonttien rakennuskohteissa (Seunavuori, Murtolampi, Sillanniitty, Hautalahti, Kinkomaan Peltolampi, keskusta).

Uusia asemakaavatontteja tulee vuodelle 2019 rakennettavaksi 22 kpl.

Opaskarttaa on päivitetty kahden vuoden välein ja vuonna 2019 on uusimistarve mm. Hautalahden, Peltolammen ja Sillanniityn alueilla.

Vanhat pohjakartat uusitaan digitaaliseen muotoon ja kalustoa uusitaan takymetrin osalta (hankinnat investointipuolella).

Vesihuollon tarke- ja kartoitusmittaamista sekä johtokartan laatimista numeeriseen muotoon jatketaan.

## LIIKENNEVÄYLÄT

### Toiminta-ajatus

Katujen, hulevesiverkostojen, kevyen liikenteen väylien sekä valaistuksen hoito ja kunnossapito.

Kunnan yksityistieavustusten jakaminen.

### Palvelusuunnitelma

Liikenneväylien määrät lisääntyvät vuosittain uudisrakentamisen vaikutuksesta, joka lisää väylien hoito- ja kunnossapitokustannuksia. Kunnossapitoon palkataan vakituinen henkilö, henkilöstövahvuus tällä hetkellä 1,5.

Vanhojen asuinalueiden katujen perusparannuksilla ja katujen päällystämällä pyritään alentamaan hoito- ja kunnossapitokustannuksia. Elinvoiman ja kestävä kasvun lautakunta päättää erikseen vanhojen alueiden perusparannettavat kadut, asfaltoinnit ja katuvalaistuksen (määrärahat investointipuolella). Väylien asfaltoinnit ja talvikunnossapito tehdään ostopalveluina.

Liikenneväylien hoitotaso pyritään pitämään kohtuullisena.

Yksityisteiden kunnossapidolle annetaan avustusta niille, joiden varrella on ympärivuotista, pysyvää asutusta ja joiden tiekunnat on perustettu toimituksessa.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Kunnan kasvun jatkuessa liikenneväylämäärät kasvavat. Uusina kohteina tulevat hoitoon vuonna 2018 rakennetut Kinkomaan Ahvenlammen asuntoalueen kadut sekä Niittyahon kevyen liikenteen väylä.

Liikenneväylien hoitotaso säilytetään nykyisellään.

Katuvalaistuskustannukset nousevat tievalaistuksen lisääntymisen ja ilkvallan myötä. Valaistuksen määräaikaista yö- ja kesäkatkaisua jatketaan. Pääsääntöisesti valaistus on katkaistuna kello 24.00–05.30. Asemakaava-alueen ulkopuoliset valaistukset ovat katkaistuina kello 23.00–06.00. Muuramen ydinkeskustan valot palavat koko yön.

Muuramen kunta myöntää vuosittain oman kuntansa yksityistierekisteriin merkityille tiekunnille kunnossapitoavustusta. Kunta myöntää avustusta yksityistien perusparannukseen harkinnan varaisesti ja tapauskohtaisesti. Peruskorjausavustukset käsitellään vuosittain erillisinä asioina, vuodelle 2019 ei ole haettu avustusta.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	<b>KÄYTTÖTALOUS</b>						
500	ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
630	INFRA JA MITTAUS X)						
	<b>Tuloarviot ja määrärahat/1000€</b>						
***	Toimintatulot	144	120	133	9,8	136	138
***	Valmistus omaan käyttöön	193	130	155	16,1	158	161
***	Toimintamenot	1.256-	1.345-	1.311-	2,5-	1.337-	1.364-
****	Toimintakate (Netto)	920-	1.095-	1.023-	7,0-	1.044-	1.065-
	<b>Laskennalliset erät</b>						
****	Poistot ja arvonalentumiset	1.173-	1.210-	1.173-	3,1-	1.311-	1.389-
****	Muut laskennalliset erät	97	85-	22	496,3	22	22
****	<b>Kokonaiskustannukset</b>	<b>1.996-</b>	<b>2.390-</b>	<b>2.175-</b>	<b>9,9-</b>	<b>2.333-</b>	<b>2.431-</b>

X) Myös konekeskus sisältyy otsikon Infra ja mittaus alla oleviin lukuihin

## KONEKESKUS

Kohderahoitteinen

### Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Konekeskuksen tarkoitus on tukea kunnan omia toimintoja ja myydä niihin palveluja omakustannushintaan.

### Palvelusuunnitelma

Konekeskuksen tavoitteena on ylläpitää töiden sujumisen kannalta välttämätöntä konekanta. Vanhentunutta kalustoa uusitaan.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Konekeskus säilytetään entisellään. Pienehkön oman konekannan säilyttäminen on töiden sujuamisen takia välttämätöntä. Omaa kalustoa käytetään teiden, latujen ja kenttien kunnossapitoon. Nosturikuorma-auto tulee uusittavaksi vuonna 2019 ja iso traktori vuonna 2020 (hankinnat investointipuolella).

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€						
1 KÄYTTÖTALOUS						
500 ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
630 INFRA JA MITTAUS						
2330 KONEKESKUS						
Tulosbudjetti						
Toimintatulot						
* Myyntitulot	121	110	120	8,3	0	0
* Valmistus omaan käyttöön	34	30	35	14,3	36	36
* Muut tulot	0	0	0	0,0	0	0
*	0	0	0	0,0	122	125
Toimintamenot						
Materiaalit ja palvelut						
* Aineet, tarvikkeet, tavarat	24-	30-	30-	0,7-	0	0
* Palvelujen ostot	33-	36-	32-	13,0-	0	0
* Henkilöstömenot	40-	38-	37-	3,9-	0	0
* Muut menot	7-	35-	35-	0,0	0	0
*	1-	0	0	0,0	135-	138-
** TOIMINTAKATE	50	1	22	93,9	23	23
Rahoitustulot ja -menot						
*** VUOSIKATE	50	1	22	93,9	23	23
Poistot ja arvonalentumiset						
* Suunnitelman mukaiset poisto	12-	12-	6-	100,0-	52-	60-
**** TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	38	10-	16	164,1	29-	37-

### 6.6.3 Luvat ja valvonta

#### RAKENNUSVALVONTA Budjettirahoitteinen

#### Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Valvoa kaavojen noudattamista, huolehtia rakentamista ja muita toimenpiteitä koskevien lupien käsittelystä sekä valvoa rakennetun ympäristön ja rakennusten kunnossapitoa siten, kuin siitä laissa säädetään.

Valtion lainoittaman/avustaman maatalous- ja asuntorakentamisen suunnitelmien, sekä korjaustoimenpiteiden tekninen valvonta.

Rakennus- ja huoneistorekisterin pitäminen ja tietojen toimittaminen muille viranomaisille.

#### Palvelusuunnitelma

Auttaa ja neuvoa asiakkaita rakentamiseen liittyvissä kysymyksissä ja rakennuslupa-asioissa. Pyritään nopeaan ja oikeudenmukaiseen päätöksentekoon lupa-asioissa, asiakasläheiseen palveluun sekä joustavaan rakennusaikaiseen valvontaan ja ohjaukseen.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Toimiala on jatkuvassa lainsäädäntömuutoksessa, henkilöstön koulutukseen tulee panostaa, jotta pysytään ajan tasalla.

Lupien, rakentamisen ohjauksen, katselmusten ja neuvonnan määrä on suoraan riippuvainen suhdanteista, asukasmäärän kasvusta, kaavoituksesta ja kunnan tonttivarannosta.

Vuonna 2019 jatketaan sähköisen asiakaspalvelun kehittämistä, vertaillaan ohjelmistoja ja tutustutaan eri vaihtoehtoihin. Vuonna 2016 on hankittu suurkuvaskanneri vanhojen lupien sähköistä arkistointia varten.

## YMPÄRISTÖNSUOJELU

### Toiminta-ajatus

Toimialan tehtävä on ympäristö- ja jätelainsäädännön alainen neuvonta ja valvonta, vesihuoltolain ja jätevesiasetuksen edellyttämät tehtävät, ympäristölupien ja maa-aineslupien valmistelu ja valvonta, ympäristön tilan seuranta, luonnon virkistyskäytön edistäminen sekä lupaviranomaisena toimiminen.

### Palvelusuunnitelma

Ympäristönsuojelu edesauttaa terveellisen, turvallisen ja viihtyisän ympäristön aikaansaamista. Toiminnan tavoitteena on sujuva ja nopea lupa- ja ilmoitusasioiden käsittely.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Toimiala on jatkuvassa lainsäädäntömuutoksessa. Ympäristölupien valvonnalla on suunnitelma ja valvonta on maksullista. Määräaikaisten maa-aineslupien uusi luvituskierrös on meneillään. Luonnon virkistyskäyttöä edistetään mm. pitämällä Muuramenjoen luontopolku kunnossa.

## YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO JA ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO

### Toiminta-ajatus

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on vähentää ja ennaltaehkäistä ihmisten terveyttä uhkaavia tekijöitä ja terveyshaittoja, jotka voivat aiheutua mm. elintarvikkeista, talousvedestä, uima-vedestä, sisäilmasta, tupakasta tai kemikaaleista. Eläinlääkintähuolto huolehtii hyöty- ja pieneläinten terveydestä sekä eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisista viranomaistehtävistä. Pieneläinpäivystys ja löytöeläinten hoitopalvelut sisältyvät myös tähän kustannuspaikkaan.

### Palvelusuunnitelma

Muuramen kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtävät hoitaa Jyväskylän kaupunki. Jyväskylän seudun ympäristöhuollon yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat Jyväskylä, Hankasalmi, Joutsa, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjävesi, Toivakka ja Uurainen.

Kuluttajien turvallisuudesta huolehditaan valvomalla ja tarkastamalla kuluttajapalveluita ja tavaroita. Vesilaitoksen talousveden laatua valvotaan, samoin uimapaikkojen veden laatua.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Terveys- ja elintarvikevalvonnan sekä hallinnon kustannukset jaetaan sopijakuntien asukasluvun suhteessa. Eläinlääkintähuollon kustannukset jaetaan 72 % hyötyeläintilojen ja 28 % asukasluvun mukaisesti, (paitsi pieneläinpäivystyksen kustannukset, jotka jaetaan sopijakuntien asukasluvun suhteessa). Ympäristöterveydenhuollon menot kasvavat 3,65 % vuodesta 2018 vuoteen 2019.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	<b>KÄYTTÖTALOUS</b>						
500	ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
720	LUVAT JA VALVONTA						
	<b>Tuloarviot ja määrärahat/1000€</b>						
***	Toimintatulot	130	101	101	0,0	103	105
***	Toimintamenot	329-	357-	372-	4,0	380-	387-
****	Toimintakate (Netto)	200-	256-	271-	5,4	277-	282-
	<b>Laskennalliset erät</b>						
****	Muut laskennalliset erät	57-	27-	45-	40,5	46-	47-
****	<b>Kokonaiskustannukset</b>	<b>257-</b>	<b>283-</b>	<b>316-</b>	<b>10,5</b>	<b>323-</b>	<b>329-</b>

## JÄTEHUOLTO

Jätehuollon palvelutehtävät siirtyivät 1.1.2017 Mustankorkea Oy:lle. Jätehuollon viranomaistehtäviä hoitaa Jyväskylän, Laukaan, Toivakan ja Muuramen yhteinen Jyväskylän seudun jätelautakunta. Lautakunnan menot katetaan Mustankorkea Oy:n tuloista. Kuntalle kuuluu vain jätehuollon valvonta, josta vastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

### 6.6.4 Maankäyttö ja elinkeinot

#### KAAVOITUS

##### Toiminta-ajatus

Vastata kunnan kaavoituksesta ja kehittämisestä maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla. Kunnan tulee huolehtia riittävien raakamaareservien hankinnasta sekä tonttien markkinoinnista.

##### Palvelusuunnitelma

Kaavoituksesta ja tonttien markkinoinnista vastaa kunnan kaavoittaja. Ulkopuolista konsulttia tarvitaan suunnittelutehtävissä ja erilaisten selvitysten laadinnassa (esim. luontoselvitykset, tie-suunnitelmat).

Kaavoitukseen liittyvät toimet edellyttävät entistä parempaa luonnon, ympäristön, maiseman, kuntalaisten, eri viranomaisten ja ympäristövaikutusten huomioinnista.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Kaavoituksen tärkein ja laajin hanke on taajaman osayleiskaavan eteläosan laatiminen. Elinkeinoelämän kehittämiseen liittyen suunnittelutyötä jatketaan kauppakeskuksen alueelta valtatie länsipuolelle (Sillanniityn asemakaava ja entisen saunakylän alueen kunnostaminen). Niittyahon taajamassa jatketaan uusien maanhankintojen johdosta kaavahankkeita teollisuus/työpaikkatonttien saamiseksi (Niittyahon kaavamuutos ja Kuusanmäntien varren kaavoitus).

Muita tärkeitä hankkeita ovat lisäksi Kinkomaan asuntoalueiden laajennukset (Hinkanlampi), sillä kaavavaranto Kinkomaalla on vähäinen. Kinkomaan taajama on kunnan nopeimmin kasvavaa aluetta, väestön vuosittainen kasvu on viime vuosina ollut 5-6 % luokkaa

**Uusia omakotitalotontteja** tulee vuodelle 2019 rakennettavaksi yhteensä 22 kpl. Seunavuoren laajennusalueella tulee tarjontaan tontteja 6 kpl, joista rantatontteja 4 kpl Murtolammen rannalle. Kinkomaan ns. Peltolammen alueelta tulee uusia tontteja 6 kpl, joista 2 kpl on omarantaista Ahvenlammen rantatonttia. Uutena asuinalueena tarjontaan tulee Hautalahden alue, josta tontteja hakuun tulee 10 kpl. Isolahden osayleiskaavan alueella kunnalla on kaikkiaan 17 tonttia.

## KESKUSTAN KEHITTÄMINEN

### Toiminta-ajatus

Tavoitteena on Muuramen keskustan vetovoimaisuuden lisääminen, alueen viihtyvyys ja toimivuus sekä palvelujen säilyminen. Keskustan kehittämisestä on laadittu yleissuunnitelma 2015, joka antaa suuntaviivoja tuleville hankkeille.

### Palvelusuunnitelma

Merkittävimmät uudistus- ja kehittämiskohteet:

- Vanha ja uusi liikekeskus: näiden välinen yhteys, pääpaino vanhan liikekeskuksen alueen kehittämisessä
- Asumisen tehostaminen/tiivistäminen
- Tiejärjestelyt ja kevyenliikenteenväylät
- Muuramejoki ja kylänlahti, rannan hyödyntämismahdollisuudet
- Vihersuunnittelu ja valaistus

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Vuonna 2019 suunnitellaan tarkemmin keskustan kehittämissuunnitelman mukaisia visioita Viirastotien ja Mikkolantien kohdalla liittyen kunnan kiinteistöhankeisiin.

## ELINKEINOELÄMÄN EDISTÄMINEN

Budjettirahoitteinen

### Toiminta-ajatus

Muuramen kunnan strategia vuoteen 2021 nostaa elinvoiman kunnan keskeiseksi menestystekijäksi. Jo strategian nimi, Mahdollisuuksien Muurame – elinvoimainen edelläkävijä on merkittävä linjaus elinvoiman merkityksestä kunnan toiminnassa. Yksi keskeisimmistä elinvoiman tekijöistä on elinkeinoelämän kehittäminen ja sen kasvun tukeminen. Strategiaan onkin valittu elinvoiman ja kestävä kasvun tavoitteeksi yrittäjäaktiivinen elinkeinopolitiikka.

Muuramen kunta toimii elinkeinoelämän kehittämisessä asiakaslähtöisesti ja tavoitteena on auttaa yrityksiä niiden kasvuhaasteissa ja mahdollistaa näin nykyisten työpaikkojen säilyminen ja uusien luominen. Muuramen kunta toimii myös aktiivisesti etsien ja tarjoten mahdollisuuksia uudelle yritystoiminannalle. Kunta hoitaa yhä enemmän itse elinkeinoelämän kehittämistehtävää ja pyrkii ennakoimaan sen myötä nykyistä paremmin toimintaympäristön muutoksia.

Elinkeinoelämän kehittämisessä keskeisessä asemassa on yhteistyö yrittäjäjärjestön kanssa, mutta samanaikaisesti on löydettävä uusia kontakteja ja verkostoja elinkeinoelämän kehittämiseen ja työpaikkojen lisäämiseen.

### **Palvelusuunnitelma**

Kunnan elinkeinoelämän kehittämisessä hyödynnetään sekä kunnan omaa henkilöstöä että julkisia ja yksityisiä elinkeinoelämää palvelevia toimijoita muuramelaisen ja sitä kautta koko seudun elinkeinoelämän edelleen kehittämiseksi. Kunta tekee yhteistyötä yrittäjien, yritysten ja yrittäjäjärjestön sekä muiden yhteistyötahojen kanssa.

Kunnan elinkeinopolitiikassa tuetaan eri tavoin aloittavia tai kuntaan sijoittuvia yrityksiä, mutta samanaikaisesti huolehditaan jo olemassa olevien yritysten kasvu- ja kehitysedellytysten turvaamisesta. Kunnan strategiana on huolehtia niin palvelualan kuin tuotannollisten yritysten toimintaedellytysten turvaamisesta. Kunta on myös aktiivinen toimija ja yhteistyökumppani yritysten elinkaaren ja toiminnan eri vaiheissa.

Muuramen kunta toteuttaa kuntastrategiaa, jonka tavoitteet on jaettu kahteen strategiseen toimintalinjaan: Elinvoima ja kestävä kasvu sekä hyvinvointi ja palvelut. Muuramen kunnassa aiemmin työstetty elinkeino- ja mainestrategia sisältyy elinvoiman ja kestävä kasvun strategiaan. Elinvoiman ja kestävä kasvun strategian toteutumista seurataan muutamilla avainmitta-reilla, joista tärkeimmät ovat muuramelaisten yritysten liikevaihdon kasvu ja Muuramen työpaikkaomavaraisuus.

Viime vuosina työllistäminen ja työllisyyden hoito ovat kasvaneet yhä läheisemmin kiinni kunnan muun elinkeinoelämän tarpeisiin. Muurame on ollut mukana lakisääteisessä TYP-verkostossa. Mahdollisen maakuntauudistuksen yhteydessä on odotettavissa muutoksia myös työllistämisen vastuisiin ja rooleihin.

### **TALOUSARVION PERUSTELUT**

Kuntatalouden haasteissa aktiivisella elinkeinopolitiikalla ja sen onnistumisella on merkittävä asema kuntatalouden liikkumavaran parantamisessa. Aktiivisen ja onnistuneen elinkeinopolitiikan tuloksena kuntaan luodaan työpaikkoja, verotuloja ja hyvinvointia, jonka välilliset vaikutukset kuntatalouteen ovat merkittäviä. Aktiivisella elinkeinopolitiikalla vähennetään tehokkaimmin työllisyyden hoitoon liittyviä kustannuksia.

Haastavassa kunnallistalouden tilanteessa elinkeinoelämään kohdentuvien toimenpiteiden vaikuttavuus korostuu entisestään. Lisäksi valtiosuoksissa työpaikkaomavaraisuus on nostettu yhdeksi valtiosuuden määräytymisperusteeksi, mikä entisestään korostaa kunnan elinkeinopolitiikan vaikuttavuuden merkitystä. Valtiosuus uudistuksessa korostuu aiempaa selkeämmin kuntien keskinäinen kilpailu työpaikoista ja aiemmin keskeiseksi koettu alueellinen elinkeinopolitiikka uhkaa jäädä toissijaiseksi toimintatavaksi. On kuitenkin huomioitava, että tiedot työpaikkaomavaraisuudesta saadaan kolmen vuoden viiveellä.

Suunnittelukaudella tulee varmistaa riittävä tonttivaranto yritystoiminnalle. Tämä edellyttää riittävää maareserviä, valmiiksi kaavoitettuja yritysalueita sekä valmiutta saattaa kaavatontit kunnallisteknisesti rakennettavaan kuntoon. Tonttivarannon riittävyyden varmistamiseksi kunta on toiminut aktiivisesti maanhankinnassa vuoden 2017 aikana ja aiemminkin. Sillanniityn n. 22 ha:n kaavoitusprosessi saadaan loppuun 2018 aikana ja alueen markkinointi ja hyödyntäminen liike- ja teollisuustonteiksi saadaan käyntiin 2019 aikana. Myös Kuusanmäetien kaavoitusprosessi saataneen loppuun v. 2019 aikana. Tällä alueella tulee olemaan n. 15 tonttia teollisuutta ja/tai yrityksiä tukeville toiminnoille.



## MATKAILUN EDISTÄMINEN

### Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Matkailun edistäminen on hoidettu seudullisena toimintana, jota on jossain määrin vahvistettu myös kunnan omalla toiminnalla. Kunnassa toimii lukuisia matkailuyrittäjiä, joiden kanssa yhteistyössä kehitetään matkailua. Lisäksi kunta pyrkii osaltaan osallistumaan resurssiensa puitteissa erilaisten tapahtumien järjestämiseen kunnan alueella.

#### Palvelusuunnitelma

Matkailuelinkeino on ollut kohtuullisen pienellä painotuksella Muuramen elinkeinopolitiikassa, mutta sen merkitys on korostumassa ja toimialan mukanaan tuomia laajenemismahdollisuuksia seurataan jatkuvasti.

Riihivuoren Masterplan valmistunee vuoden 2018 loppuun mennessä ja sen sisältö tulee ohjaamaan Riihivuoren alueen kehittämistä v. 2019 ja siitä eteenpäin.

Kunta on matkailuelinkeinojen osalta mukana maan- ja alueidenkäytön suunnittelussa, aloittavien ja toimivien yritysten toimintaedellytysten varmistamisessa ja edelleen kehittämisessä. Lisäksi kunta osallistuu yritysten ja seudullisten toimijoiden kanssa toteuttavaan markkinointiyhteistyöhön, mm. Visit Jyväskylän kanssa.

#### TALOUSARVION PERUSTELUT

Matkailun edistämiseen varataan määrärahoja saman verran kuin 2018.

## MAATALOUDEN HALLINTO JA LOMITUS

### Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Maaseutuhallinnossa vastataan lainsäädännöllä kunnalle määrättyjen tehtävien hoitamisesta sekä edistetään maaseudun elinvoimaisuutta maatalous- aluepoliittisten tukien avulla.

#### Palvelusuunnitelma

Vuonna 2013 maaseutuhallinnon vastuu on siirtynyt Laukaan kunnalle. Yhteistyöalue muodostuu seuraavista kaupungista/kunnista: Jyväskylä, Muurame, Laukaa, Hankasalmi, Toivakka, Uurainen, Joutsa ja Luhanka. Tulevassa maakuntauudistuksessa maataloustoimen hoitaminen on siirtymässä maakunnan tehtäväksi.

#### TALOUSARVION PERUSTELUT

Maatalouden hallinnon palvelut tuotetaan yhteistoiminta-alueella Laukaan kunnan puolesta ja maatalouden lomituspalvelut Keuruun kaupungin toimesta.

Muuramen kunta tukee maksullista lomitusta edelleen neljä euroa/tunti.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€							
1	KÄYTTÖTALOUS						
500	ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
740	MAANKÄYTTÖ JA ELINKEINOT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	908	1.172	1.165	0,6-	1.988	2.012
***	Toimintamenot	402-	401-	410-	2,2	418-	426-
****	Toimintakate (Netto)	505	771	755	2,2-	1.570	1.585
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	58-	19-	46-	58,2	48-	49-
*****	Kokonaiskustannukset	447	752	709	6,1-	1.522	1.537

## MAA- JA METSÄTILAT

Kohderahoitteinen

### Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Kunnan talousmetsiä hoidetaan ja puuta myydään metsänhoitosuunnitelman mukaisesti. Maata myydään ja vuokrataan tarpeen ja asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kunnan metsistä osa on varsinaista talousmetsää, osa tulevaa rakennusmaata ja osa puistometsää. Rakennusmaiden metsiä hoidetaan niin, että kaavoitusvaiheessa metsä olisi puistometsäksi soveltuva ja kestävä luonnonoloja vastaan. Puistometsiä hoidetaan jatkuvan kasvatuksen periaatteen mukaisesti harventamalla ja isoja puuta poistamalla.

### Palvelusuunnitelma

Vuonna 2014 valmistui kunnalle talousmetsiä koskeva metsätaloussuunnitelma. Talousmetsissä tavoitteena on oikea-aikainen hoito. Painopiste on edelleen harvennushakkuissa. Päätehakkuita on viime vuosina tehty varsin maltillisesti. Puistometsiä hoidetaan aluekohtaisesti tarpeen mukaan.

Raakamaata/metsää hankitaan kunnan omistukseen kaavoitusta varten aina, kun se on kohtuullista mahdollista. Hankintaan liittyvä rahoitus on investointipuolella.

### TALOUSARVION PERUSTELUT

Talousmetsien harvennus- ja päätehakkuita tehdään metsähoitosuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmaa päivitetään maanhankintojen osalta. Pääpaino on harvennushakkuissa. Puistometsien harvennuksia tehdään metsuri- ja konevoimin.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
	/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS					
500	ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK					
740	MAANKÄYTTÖ JA ELINKEINOT					
2500	MAA- JA METSÄTILAT					
	Tulosbudjetti					
	Toimintatulot					
*	Myyntitulot	107	80	80	0,0	0
*	Muut tulot	2	0	2	100,0	0
*		0	0	0	0,0	84
	Toimintamenot					
	Materiaalit ja palvelut					
*	Aineet, tarvikkeet, tavarat	0	1-	1-	0,0	0
*	Palvelujen ostot	90-	51-	55-	7,0	0
*	Henkilöstömenot	16-	7-	7-	5,1	0
*	Muut menot	7-	4-	4-	0,0	0
*		1-	0	0	0,0	63-
**	TOIMINTAKATE	5-	18	15	14,4-	21
	Rahoitustulot ja -menot					
***	VUOSIKATE	5-	18	15	14,4-	21
	Poistot ja arvonalentumiset					
****	TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	5-	18	15	14,4-	21

## TONTIT

### Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Kunta luovuttaa tontteja pääosin myymällä tai vuokraamalla. Pääsääntöisesti tontin luovutukset tehdään ennalta tehdyn suunnitelman mukaisesti, mutta kunnalla on valmius tarvittaessa toimia ennakkoon tehdystä suunnitelmasta poiketen tilanteen vaatiessa.

Kunnan vuokraamien tonttien vuokratuloja ja maanmyyntiä seurataan kirjanpidossa. Kunta luovuttaa tontit pääsääntöisesti valmiiksi muodostettuina tiloina.

### Palvelusuunnitelma

Tontit luovutetaan ennakolta tehdyn suunnitelman mukaisesti rakentamiseen. Tonttien luovutus tapahtuu kaupanteon yhteydessä tai vuokrasopimuksen allekirjoituksella.

Vuonna 2019 tulee rakennuskelpoisiksi ja samalla myyntiin 22 uutta omakotitonttia. Uutena alueena avataan Hautalahden alue. Edellisiltä vuosilta on varaamatta 19 kpl (tilanne 3.9.2018); Seunavuori 8 kpl, Kinkomaa 9 kpl ja Tervämäki 2 kpl). Mikkolantieltä tarjotaan myyntiin yksi kerrostalotontti.

Tonttien luovutusten määrää tarkastellaan kaavoituskatsauksen yhteydessä laajemmin ja suhteessa palveluverkostoon (mm koulu- ja päiväkotipalvelujen riittävyys).

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Tonttien luovutus säilynee suunnitelmakaudella vakaana.  
Kunnan kehitys ja kasvu turvataan sopivalla asuin-/yritystonttien myynnillä.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021	
	/1000€						
1	KÄYTTÖTALOUS						
500	ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
740	MAANKÄYTTÖ JA ELINKEINOT						
2480	TONTIT SEKÄ MAA- JA METSÄTILAT						
	Tulosbudjetti						
	Toimintatulot						
*	Myyntitulot	22	32	23	42,2-	0	0
*	Muut tulot	776	1.060	1.060	0,0	800	800
*		0	0	0	0,0	84	86
	Toimintamenot						
	Materiaalit ja palvelut						
*	Aineet, tarvikkeet, tavarat	0	0	0	100,0	0	0
*	Palvelujen ostot	16-	20-	16-	26,8-	0	0
*	Henkilöstömenot	3-	0	3-	100,0	0	0
*	Muut menot	1-	1-	1-	0,0	0	0
*		0	0	0	0,0	20-	20-
**	TOIMINTAKATE	778	1.071	1.063	0,8-	864	865
	Rahoitustulot ja -menot						
***	VUOSIKATE	778	1.071	1.063	0,8-	864	865
	Poistot ja arvonalentumiset						
****	TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	778	1.071	1.063	0,8-	864	865

### 6.6.5 Muut

PALO- JA PELASTUSTOIMI  
Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Vuoden 2004 alusta alkaen kuntien hoitama pelastustoimi siirtyi alueellisesti järjestettäväksi. Tätä toimintaa hoitamaan on perustettu Keski-Suomen pelastuslaitos, josta vastaa Jyväskylän kaupunki isäntäkuntaperiaatteella.

#### Palvelusuunnitelma

Pelastuslaitos toimii vuokrakiinteistöissä ja kalusto on pelastuslaitoksen omaa. Ensihoitopalveluihin kuuluvan ambulanssin tilat on vuokrattu Punasillan alueelta.

Pelastuslaitoksen suunnitelmiin kuuluu uuden paloaseman (noin 1100–1200 m<sup>2</sup>) rakentaminen Muurameen. Asemalle on löydettävä uusi sijoituspaikka läheltä Muuramen keskustaa.

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Pelastustoimesta aiheutuviksi kustannuksiksi on Keski-Suomen pelastuslaitos arvioinut vuodelle 2019 Muuramen osalle 814 546 euroa, maksuosuus nousee 6,5 %. Kustannukset jaetaan asukasluvun suhteessa.

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
500	ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
760	MUU TOIMINTA						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€							
***	Toimintamenot	700-	773-	824-	6,2	840-	857-
****	Toimintakate (Netto)	700-	773-	824-	6,2	840-	857-
Laskennalliset erät							
****	Kokonaiskustannukset	700-	773-	824-	6,2	840-	857-

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
500	ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€							
***	Toimintatulot	2.792	2.879	3.095	7,0	3.956	4.020
***	Valmistus omaan käyttöön	271	210	267	21,4	272	278
***	Toimintamenot	3.856-	3.966-	4.084-	2,9	4.166-	4.249-
****	Toimintakate (Netto)	793-	877-	722-	21,5-	63	48
Laskennalliset erät							
****	Poistot ja arvonalentumiset	1.481-	1.542-	1.537-	0,3-	1.727-	1.866-
****	Muut laskennalliset erät	83-	83-	82-	0,8-	84-	86-
****	Kokonaiskustannukset	2.357-	2.502-	2.342-	6,9-	1.749-	1.903-

		TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
		/1000€					
1	KÄYTTÖTALOUS						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€							
***	Toimintatulot	36.872	36.533	38.068	4,0	39.605	40.377
***	Valmistus omaan käyttöön	313	238	295	19,4	301	307
***	Toimintamenot	80.620-	82.005-	85.510-	4,1	87.210-	88.954-
****	Toimintakate (Netto)	43.435-	45.234-	47.147-	4,1	47.305-	48.270-
Laskennalliset erät							
****	Poistot ja arvonalentumiset	3.676-	3.851-	3.921-	1,8	4.099-	4.078-
****	Muut laskennalliset erät	0	0	0	0,0	0	0
****	Kokonaiskustannukset	47.110-	49.085-	51.068-	3,9	51.404-	52.348-

## 7 TULOSLASKELMA 2019–2021

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€						
TULOSLASKELMA						
TOIMINTATULOT						
* Myyntitulot	4.164	3.838	4.250	9,7	0	0
* Maksutulot	2.324	2.169	2.199	1,4	0	0
* Tuet ja avustukset	23.335	23.358	24.182	3,4	24.207	24.691
* Muut toimintatulot	7.050	7.168	7.438	3,6	800	800
* 0	0	0	0	0,0	13.578	13.846
** TOIMINTATULOT YHTEENSÄ	36.872	36.533	38.068	4,0	38.585	39.337
** VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	313	238	295	19,4	301	307
TOIMINTAMENOT						
* Henkilöstömenot	21.919-	22.744-	23.724-	4,1	0	0
* Palvelujen ostot	22.785-	22.960-	24.282-	5,4	2-	2-
* Aineet, tarvikkeet ja tavara	3.221-	3.134-	3.204-	2,2	0	0
* Avustukset	26.153-	26.542-	27.382-	3,1	24.151-	24.634-
* Muut toimintamenot	6.542-	6.624-	6.918-	4,3	0	0
* 0	0	0	0	0,0	63.058-	64.318-
** TOIMINTAMENOT YHTEENSÄ	80.620-	82.005-	85.510-	4,1	87.210-	88.954-
TOIMINTAKATE	43.435-	45.234-	47.147-	4,1	48.325-	49.310-
* Verotulot	38.655	38.754	41.217	6,0	43.019	44.631
* Valtionosuudet	9.970	10.121	10.030	0,9-	10.180	10.333
Rahoitustulot ja -menot						
* Korkotulot	12	0	0	0,0	0	0
* Muut rahoitustulot	180	113	162	30,0	50	50
* Korkomenot	79-	98-	88-	11,4-	140-	200-
* Muut rahoitusmenot	54-	53-	54-	0,9	50-	50-
VUOSIKATE	5.249	3.602	4.120	12,6	4.734	5.454
Poistot ja arvonalentumiset						
* Suunn.mukaiset poistot	3.676-	3.851-	3.921-	1,8	4.099-	4.078-
Satunnaiset erät						
TILIKAUDEN TULOS	1.573	248-	199	224,9	636	1.376
* Varausten lis.(-)tai väh.(+)	1.100-	0	0	0,0	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	473	248-	199	224,9	636	1.376

## 8 RAHOITUSLASKELMA 2019–2021

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021	
RAHOITUSLASKELMA							
Toiminnan rahavirta							
**	Vuosikate	5.249	3.602	4.120	14,4	4.734	5.454
**	Tulorahoituksen korjauserät	705-	1.000-	1.000-	0,0	800-	800-
Investointien rahavirta							
*	Investointimenot	4.223-	2.861-	4.375-	52,9	11.061-	7.842-
*	Rah.osuudet invest. menoihin	56	94	138	46,9	45	144
*	Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	758	1.100	1.080	1,8-	860	860
***	Toiminnan ja invest. rahavirta	1.135	935	37-	103,9-	6.222-	2.184-
Rahoituksen rahavirta							
Antolainojen muutokset							
*	Antolainojen lisäykset	72-	0	0	0,0	0	0
*	Antolainojen vähennykset	36	36	72	98,0	72	208
Lainakannan muutokset							
*	Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5.000	1.211	1.429	18,0	7.985	4.281
*	Pitkäaikaisten lainojen vähenn	2.181-	2.183-	1.464-	32,9-	1.835-	2.305-
*	Lyhytaikaisten lainojen muutos	2.400-	0	0	0,0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset							
*	Toimeksiant.var. ja po:n muut.	0	0	0	0,0	0	0
*	Saamisten muutos	937-	0	0	0,0	0	0
*	Korottomien velkojen muutos	192	0	0	0,0	0	0
***	Rahoituksen rahavirta	362-	935-	37	103,9-	6.222	2.184
*****	RAHAVAROJEN MUUTOS	773	0	0	0,0	0	0
*	RAHAVAROJEN MUUTOS	773-	0	0	0,0	0	0

## 9 ALIJÄÄMÄN KATTAMINEN

Kuntalain mukaan talousarviossa ja suunnitelmaosassa tai niiden hyväksymisen yhteydessä on päätettävä toimenpiteistä, joilla edellisen vuoden taseen osoittama alijäämä ja talousarvion laatimisvuonna arvioitu alijäämä katetaan. Muuramen kunnan vuoden 2017 tilinpäätöksen mukaan kunnan kumulatiivinen ylijäämä oli 9 milj. euroa. Investointivarausta kirjattiin 1,1 milj. euroa. Vuoden 2019 talousarvio ei osoita alijäämää, joten sen erilliselle käsittelylle ei tässä kohtaa ole tarvetta.

Rahasto	+ 1 011 664,00 euroa
Tase 31.12.2017 tilikauden + ed. tilikausien ylijäämä	+ 9 038 612,51 euroa
TA 2018 tilikauden alijäämä	- 248 480,00 euroa
TA 2019 tilikauden ylijäämä	+198 950,00 euroa
TA 2020 tilikauden ylijäämä	+635 540,00 euroa
TA 2021 tilikauden ylijäämä	+1 375 760,00 euroa
Yli- ja alijäämät yhteensä	+ 11 000 382,51 euroa
Kaikki yhteensä	+ 12 012 046,51 euroa



## 10 INVESTOINTIOSA

### 10.1 Kunnanhallitus

#### Hanketavoitteet

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
900 KUNNANHALLITUS INV						
8500 Yleishallinnon invest.						
150 MAA- JA VESIALUEET						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1100 Maa- ja vesialueet	0	100-	400-	300,0	100-	100-
* Investointimenot yht.	0	100-	400-	300,0	100-	100-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
1100 Maa- ja vesialueet	0	100	80	20,0-	60	60
* Omaisuuksien myynti yht.	0	100	80	20,0-	60	60
Investoinnit netto	0	0	320-	0,0	40-	40-
900 KUNNANHALLITUS INV						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1005 Tietokoneohjelmistot	2-	0	0	0,0	0	0
1100 Maa- ja vesialueet	732-	100-	400-	300,0	100-	100-
1173 ATK-laitteet	15-	0	0	0,0	0	0
1190 Ennakkomaksut	20-	0	0	0,0	0	0
1201 Tytäryhteisöosakkeet ja	362-	0	0	0,0	0	0
1203 Kuntayhtymäosuudet	20	0	0	0,0	0	0
1210 Muut osakkeet ja osuudet	0	0	0	0,0	0	0
* Investointimenot yht.	1.111-	100-	400-	300,0	100-	100-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
1100 Maa- ja vesialueet	54	100	80	20,0-	60	60
* Omaisuuksien myynti yht.	54	100	80	20,0-	60	60
Investoinnit netto	1.058-	0	320-	0,0	40-	40-

### 10.2 Tukipalvelut

#### Hanketavoitteet

##### KIINTEISTÖTOIMI

Kiinteistötoimen osalta vuoden suurimmat investoinnit kohdistuvat Isolahden päiväkodin ja koulun mahdollisiin muutostöihin, joiden laajuus riippuu lopullisesti hyvinvoinnin ja palveluiden latauskunnan sekä kunnanhallituksen päätöksistä. Lisäksi vuoden 2019 aikana aloitetaan Mäkelänmäen koulun uudisrakennuksen suunnittelu ja varaudutaan tulevaan rakennusprojektiin hoitaen samalla nykyistä kiinteistöä huolellisesti. Nisulanmäen koulun osalta valmistaudutaan kiinteistön energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävän saneerausohjelman valmisteluun ja toteutukseen.

## RUOKAPALVELU

Ruokapalvelussa vuoden 2019 investoinnit ovat määrällisesti pieniä. Tulevien vuosien merkittävimmät hankinnat ovat pienemmän kuljetusauton uusinta sekä lämpö/kylmähauteiden hankinta useaan kohteeseen. Lisäksi Mäkelänmäen koulun uudisrakennuksen suunnittelun yhteydessä tulee pohdittavaksi ruokahuollon järjestämisen tarpeet osana suunnittelua ja toteutusta.

## ICT-PALVELUT

### Hanketavoitteet

ATK-ohjelmien kehittäminen.  
Hankintaan käyttöjärjestelmälisenssejä.  
Hankintaan lisää virtuaalisointilisenssejä.

### Hanketavoitteiden toteutuminen

Hankittiin virtuaalityöpöytien käyttöä varten lisää virtuaalisointilisenssejä.  
Hankitaan virtuaalityöpöytiin tarvittavat käyttöjärjestelmälisenssit.

### Hanketavoitteet

Uusitaan ja lisätään langattoman verkon tukiasemia.  
Uusitaan työasemia.  
Uusitaan palomuurilaitteisto  
Laajennetaan levyjärjestelmää.  
Laajennetaan virtuaalisointialustaa

### Hanketavoitteiden toiminnallisen vaikuttavuuden arviointi

Langattoman verkon kuuluvuus ja kapasiteetin lisäys vaatii uusia tukiasemia.

Työasemien uudistaminen on tarpeen tehokkaan ja nykyaikaisen työskentelyn turvaamiseksi.

Levyjärjestelmän ja virtuaalisointialustan kapasiteetin lisäys mahdollistaa virtuaalityöasemien/palvelimien määrän lisäämisen ja kehittämisen.

Palomuurilaitteisto uusinta on tarpeen tehokkaan ja turvallisen verkkoliikenteen turvaamiseksi.

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
925 TUKIPALVELUIDEN INV						
8525 Tukipalveluiden invest.						
104 UUSI MÄKELÄNMÄEN KOULU Investointien talousarvio Investointimenot						
1115 Hallinto- ja laitosrak.hankinta	0	0	300-	0,0	8.000-	4.440-
* Investointimenot yht.	0	0	300-	0,0	8.000-	4.440-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti Investoinnit netto	0	0	300-	0,0	8.000-	4.440-

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
925 TUKIPALVELUIDEN INV						
8525 Tukipalveluiden invest.						
465 ISOLAHDEN KOULUN MUUTOS						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1115 Hallinto- ja laitosrak.hankinta	0	0	194-	0,0	0	0
* Investointimenot yht.	0	0	194-	0,0	0	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuu den myynti						
Investoinnit netto	0	0	194-	0,0	0	0

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
925 TUKIPALVELUIDEN INV						
8525 Tukipalveluiden invest.						
450 ATK-LAITTEET/tukipalv.						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1173 ATK-laitteet	17-	36-	82-	131,0	59-	50-
* Investointimenot yht.	17-	36-	82-	131,0	59-	50-
Rahoitusosuudet						
Omaisuu den myynti						
Investoinnit netto	17-	36-	82-	131,0	59-	50-

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
925 TUKIPALVELUIDEN INV						
8525 Tukipalveluiden invest.						
475 ATK-OHJELMAT/tukipalv.						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1005 Tietokoneohjelmistot	99-	35-	58-	65,7	30-	30-
* Investointimenot yht.	99-	35-	58-	65,7	30-	30-
Rahoitusosuudet						
Omaisuu den myynti						
Investoinnit netto	99-	35-	58-	65,7	30-	30-

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
925 TUKIPALVELUIDEN INV						
8525 Tukipalveluiden invest.						
463 KESKUSKEIT. LAITE- JA KALUSTO						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1164 Muut kuljetusvälineet	26-	0	0	0,0	20-	0
1174 Muut laitteet ja kalusteet	17-	34-	0	100,0-	0	15-
* Investointimenot yht.	43-	34-	0	100,0-	20-	15-
Rahoitusosuudet						
Omaisuu den myynti						
Investoinnit netto	43-	34-	0	100,0-	20-	15-

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
925	TUKIPALVELUIDEN INVESTOINNIT YHTEENSÄ					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
1005	99-	35-	58-	65,7	30-	30-
1115	118-	519-	494-	4,8-	8.000-	4.440-
1123	500-	0	0	0,0	0	0
1164	26-	0	0	0,0	20-	0
1173	17-	36-	82-	131,0	59-	50-
1174	33-	52-	0	100,0-	0	15-
*	793-	642-	634-	1,2-	8.109-	4.535-
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuu den myynti					
	Investoinnit netto					
	793-	642-	634-	1,2-	8.109-	4.535-

Investoinnit  
Rakentamishjelma 2018 – 2030

MURAMEN KUNTA		P = poisotettavat kiinteistöt												
Kiinteistöt		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Yhteensä
Hankkeen nimi	valmist.v.	p.-ala m <sup>2</sup>												
<b>OLEMASSA OLEVAT KIINTEISTÖT</b>														
Terveyskeskus	1978,2003	3 845	50 000											
Virastotalo	1968,2001	3 557	40 000											
Mäkelänmäen koulu	1976	5 465		P										
Uimahalli	2015	1 098			30 000									
Nisulanmäen koulu	1990,2004	8 875		60 000										20 000
Lukio	1996	629	20 000											0
Kinkomaan koulu	1935,2015	2 620												0
Isolahden koulu	2003	917												0
Niittyahon koulu	1948,2006	1 275		30 000		20 000								20 000
Leikari, koulu	2007	1 087												20 000
Leikari, päiväkot	2000	799			20 000									20 000
Rajalan päiväkot	2009	1 938			30 000									30 000
Koskenranta, keskusvarasto, sos.tilat	1971	688							P					0
Paloasema		500							P					0
Franssila, mielenterveytoimisto		380												0
Kukkaniemi, henkilönnan virkistyspaikka		121		P										0
Ratastien varasto		400												0
Urheilukentän huoltorakennus	2003	153												0
Kinkomaan huoltorakennus	2014	30												0
Nuuttila		200		P										0
Rannantorppa, kuontapiiri		60												0
Isolahden koulun muutos ositt. päiväkodiksi			194 000											194 000
<b>UUDISHANKKEET: 2800€/m<sup>2</sup></b>														0
Etel. päiväkot 2 ryhm.	1 960 000	700							1 200 000	760 000				1 960 000
Paloasema ja tekninen varikko	3 640 000	1 300					1 640 000	2 000 000						3 640 000
Mäkelänmäen uusi koulu	12 740 000	4 550												0
Monttoimitalon uusi liikuntahalli ja keittiö	3 700 000	1 600			2 800 000	900 000								12740000
Virastotalon peruskorj./uudisrakentaminen	7 000 000	2 500									4 000 000	3 000 000		7000000
														0
														0
														0
														0
<b>TALONRAKENNUKSET yhteensä</b>	<b>29 040 000</b>		<b>494 000</b>	<b>8 110 000</b>	<b>4 530 000</b>	<b>2 880 000</b>	<b>1 640 000</b>	<b>2 000 000</b>	<b>1 200 000</b>	<b>760 000</b>	<b>4 000 000</b>	<b>3 000 000</b>	<b>0</b>	<b>29 324 000</b>

### 10.3 Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta

#### Hanketavoitteet

##### VARHAIKASVATUS

ATK INVESTOINNIT	2019	2020	2021
varhaiskasvatus ja esiopetus	10 000 €	10 000 €	-
	Kannettavat tietokoneet päiväkotiryhmiin.	Isolahden ja Niittyahon esiopetusryhmiin dokumenttikamerat tykkeineen ja täydennystä tietokoneiden/ tablettien osalta.	

Tavoitteena 1 kannettava tietokone/päiväkotiryhmä henkilökunnan käyttöön. Kaikkien esiopetusryhmien/päiväkotien atk laitteisto saatetaan samalle tasolle.

Päiväkotien kalustoinvestoinnit	2019
Leikari 15 000 € Rajala 10 000 € Isolahti 10 000 €	35 000€

Leikarin ja Rajalan päiväkoteihin on hankittu muutamaan ryhmään lapsille korkeita tuoleja ja pöytiä, jotka ovat ergonomisesti suositeltavin vaihtoehto työterveyden kannalta. Vuosittain käytötalouden määrärahoilla hankittaessa, täydentäminen etenee hitaasti. Hankitaan vuonna 2019 kertainvestointina puuttuvat korkeat kalusteet., yhteensä noin 35 pöytää ja 160 tuolia. Isolahden koululle perustetaan 42 -paikkainen päiväkotitiloja elokuussa 2019, jonne siirtyy myös Isolahden ryhmäperhepäivähoito. Kalusteissa hyödynnetään olemassa olevia ja hankitaan uutta, lapsimäärän kasvaessa.

#### Perusopetus ja lukio

##### PERUSOPETUS

Sähköisten oppimateriaalien käyttöönotto alkaa ja alustana toimivien kannettavien tietokoneiden (330 kpl) hankintaan haetaan investointimäärärahaa eri kouluille yhteensä 99 000 euroa. Laitteilla ja ohjelmistoilla aloitetaan uusien sähköisten oppimisympäristöjen käyttö perusopetuksessa syksyllä 2019. Ennen käyttöönottoa laitteistoa ja ohjelmistoja testataan mahdollisimman laajasti. Tarvittavaan koulutukseen panostetaan jo kevään 2019 aikana. Koulutusosuudet rahoitetaan käyttötalousmäärärahoista.

##### LUKIO

Muuramen lukio hakee Muuramen kunnan investointibudjettiin 2019 määrärahaa kannettaviin tietokoneisiin (40 kpl a<sup>ˆ</sup> 350 €), joita tullaan käyttämään lukion sähköisissä kurssikokeissa sekä sähköisissä ylioppilaskokeissa. Haemme 14 000 € tähän tulevaisuuden investointiin.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on siirrytty sähköisten kurssikokeiden maailmaan. Tämä tukee sähköisten ylioppilaskokeiden tekemistä ja digitaalisuuden oppimista kaikissa muodoissa. Sähköisiä kurssikokeita voidaan tehdä jo kuudessa luokassa Netti-Niilo systeemillä. Muuramen kunnan atk-tuki on konsultoinut meitä ja tullut siihen lopputulokseen, että sähköisten ylioppilaskirjoitusten suorittaminen lukion omilla koneilla on turvallisin ja paras vaihtoehto. Nyt lainaamme sähköisiä ylioppilaskirjoituksia varten Nisulanmäen ja Mäkelänmäen kannettavia tietokoneita 3 viikoksi syksyllä ja keväällä. Tämän ajan nuot koulut ovat ilman koneita. Opiskelijoiden omien kannettavien tuominen kokeeseen puolestaan aiheuttaisi valtavan tarkastusurakan ja jättäisi aina mahdollisuuden lunttaamiseen ja epärehellisyteen. Lukion omat koneet olisivat aina lukion kontrollissa

## Kulttuuri- ja nuorisopalvelut

### KIRJASTO

Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta on käsitellyt kirjastoautopalvelua korvaavaksi palveluksi Kinkomaalle omatoimikirjaston perustamista. Omatoimikirjaston perustaminen vaatii soveltuvien tilojen löytymisen paikasta, jossa se palvelee niin koulun kuin muiden käyttäjien tarpeita. Talousarvion valmisteluvaiheessa korvaavia tiloja ei ole vielä löydetty, mutta kirjasto toteutetaan, mikäli ko. tilat löytyvät talousarviovuoden aikana.

Omatoimikirjaston perustaminen Kinkomaalle vaatii:

tilan muutostyöt 4.000,  
järjestelmä+ohjelmistokulut 12.200,  
laitehankinnat 2.000,  
kalusteet 8.000,  
peruskokoelman hankinta 6.000  
**Alkuinvestoinnit yht. n. 32.200 euroa**

### LIIKKUVA MUURAME

Liikkuva Muurame -vastuualueen merkittävin investointi vuonna 2019 on Kinkomaan lähiliikuntapaikan viimeinen, kolmas vaihe. Lähiliikuntapaikka on osa monivuotista kunnan taajamien, koulujen ja päiväkotien lähiliikuntamahdollisuuksien kehittämisohjelmaa. Kohteeseen kohdennetaan 161 000 euroa. Vuodelle 2019 kohdennetaan Niittyahon koulun ladun siirtoon 15 000 euroa. Urheilukentän alueen kehittämiseen kohdennetaan taloussuunnitelmassa vuosille 2019 15 000 euroa, vuodelle 2020 100 000 euroa ja vuodelle 2021 100 000 €. Kinkomaan uusien retkeily- ja latureittien linjaukseen ja suunnitteluun kohdennetaan vuodelle 2019 15 000 euroa sekä rakentamiseen vuodelle 2020 50 000 €.

Vuoden 2019 investointeihin haetaan valtionavustusta Kinkomaan lähiliikuntapaikkaan. Arvioitu suuruus on 49 000 euroa.

Vuoden 2020 investointeihin haetaan valtionavustusta urheilukentän alueen kehittämiseen sekä Kinkomaan retkeily- ja latureitteihin. Arvioitu suuruus on yhteensä 45 000 euroa.

Puistojen rakentamisen osalta taloussuunnitelmaan vuosina 2019 ja 2020 investoidaan 30 000 euroa/vuosi kohdennettuna Murtolammen puisto- ja uimaranta-alueeseen.

Tavoitteena on peruskorjata yksi kuntalaisten käytössä olevan matonpesupaikka vuosittain. Vuonna 2019 kohdennetaan 18 000 € Rajalan matonpesupaikan peruskorjaukseen.

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.						
425 PUISTOT						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1130 Kadut, tiet, torit ja puistot	0	0	30-	0,0	30-	50-
* Investointimenot yht.	0	0	30-	0,0	30-	50-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	0	0	30-	0,0	30-	50-

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.						
426 KINKOMAAN LÄHILIIKUNTAPAIKKA						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	83-	146-	161-	10,3	0	0
* Investointimenot yht.	83-	146-	161-	10,3	0	0
Rahoitusosuudet						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	32	44	49	11,4	0	0
* Rahoitusosuudet yht.	32	44	49	11,4	0	0
Omaisuu den myynti						
Investoinnit netto	51-	102-	112-	9,8	0	0
	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.						
428 NIITTYAHON LÄHILIIKUNTAPAIKKA						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	0	0,0	0	40-
* Investointimenot yht.	0	0	0	0,0	0	40-
Rahoitusosuudet						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	0	0,0	0	12
* Rahoitusosuudet yht.	0	0	0	0,0	0	12
Omaisuu den myynti						
Investoinnit netto	0	0	0	0,0	0	28-
	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.						
429 ISOLAHDEN KOULUNPIHA						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	0	0,0	0	40-
* Investointimenot yht.	0	0	0	0,0	0	40-
Rahoitusosuudet						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	0	0,0	0	12
* Rahoitusosuudet yht.	0	0	0	0,0	0	12
Omaisuu den myynti						
Investoinnit netto	0	0	0	0,0	0	28-
	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.						
431 URHEILU-JA ULKOILUALUEET						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	20-	0	0	0,0	0	0
1135 Sillat,laiturit ja uimalat	0	0	18-	0,0	32-	17-
1174 Muut laitteet ja kalusteet	0	0	15-	0,0	0	0
* Investointimenot yht.	20-	0	33-	0,0	32-	17-
Rahoitusosuudet						
Omaisuu den myynti						
Investoinnit netto	20-	0	33-	0,0	32-	17-



	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.						
434 KINKOMAAN RETKEILY- JA LATU Investointien talousarvio Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	15-	0,0	50-	0
* Investointimenot yht.	0	0	15-	0,0	50-	0
Rahoitusosuudet						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	0	0,0	15	0
* Rahoitusosuudet yht.	0	0	0	0,0	15	0
Omaisuuuden myynti Investoinnit netto	0	0	15-	0,0	35-	0
950 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.						
462 ULKOPELIKENTÄN KATE + TEKOJÄÄ Investointien talousarvio Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	0	0,0	10-	300-
* Investointimenot yht.	0	0	0	0,0	10-	300-
Rahoitusosuudet						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	0	0,0	0	90
* Rahoitusosuudet yht.	0	0	0	0,0	0	90
Omaisuuuden myynti Investoinnit netto	0	0	0	0,0	10-	210-
950 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.						
467 URHEILUKENTÄN ALUEEN KEHIT. Investointien talousarvio Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	15-	0,0	100-	100-
* Investointimenot yht.	0	0	15-	0,0	100-	100-
Rahoitusosuudet						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	0	0,0	30	30
* Rahoitusosuudet yht.	0	0	0	0,0	30	30
Omaisuuuden myynti Investoinnit netto	0	0	15-	0,0	70-	70-
950 HYVINVOINNIN JA PALV. LTK						
8570 Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.						
471 NIITYAHON KOULUN LADUN SIIIRTO Investointien talousarvio Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	15-	0,0	0	0
* Investointimenot yht.	0	0	15-	0,0	0	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti Investoinnit netto	0	0	15-	0,0	0	0

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK					
8570	Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.					
480	ATK-LAITTEET/MÄKELÄNMÄKI Investointien talousarvio Investointimenot					
1173	5-	0	30-	0,0	30-	30-
*	5-	0	30-	0,0	30-	30-
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	5-	0	30-	0,0	30-	30-
	Investoinnit netto					

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK					
8570	Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.					
481	ATK-LAITTEET/NISULANMÄKI Investointien talousarvio Investointimenot					
1173	6-	0	51-	0,0	51-	51-
*	6-	0	51-	0,0	51-	51-
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	6-	0	51-	0,0	51-	51-
	Investoinnit netto					

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK					
8570	Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.					
482	ATK-LAITTEET/KINKOMAA Investointien talousarvio Investointimenot					
1173	0	0	9-	0,0	9-	9-
*	0	0	9-	0,0	9-	9-
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	0	0	9-	0,0	9-	9-
	Investoinnit netto					

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK					
8570	Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.					
483	ATK-LAITTEET/NIITYAHO Investointien talousarvio Investointimenot					
1173	1-	0	7-	0,0	7-	7-
*	1-	0	7-	0,0	7-	7-
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	1-	0	7-	0,0	7-	7-
	Investoinnit netto					

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK					
8570	Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.					
484	ATK-LAITTEET/ISOLAHTI Investointien talousarvio Investointimenot					
1173	2-	0	2-	0,0	2-	2-
*	2-	0	2-	0,0	2-	2-
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	2-	0	2-	0,0	2-	2-

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK					
8570	Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.					
485	ATK-LAITTEET/LUKIO Investointien talousarvio Investointimenot					
1173	0	0	14-	0,0	0	0
*	0	0	14-	0,0	0	0
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	0	0	14-	0,0	0	0

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK					
8570	Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.					
494	LUKION KALUSTO JA LAITEHANKINN Investointien talousarvio Investointimenot					
1174	0	0	25-	0,0	0	0
*	0	0	25-	0,0	0	0
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	0	0	25-	0,0	0	0

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK					
8570	Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.					
449	KONEET JA KALUSTO/VARHAISKASVA Investointien talousarvio Investointimenot					
1173	0	15-	10-	34,2-	10-	0
1174	0	0	35-	0,0	0	0
*	0	15-	45-	196,1	10-	0
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	0	15-	45-	196,1	10-	0

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK					
8570	Hyvinv. ja palv. Ltk:n inv.					
454	KONEET JA KALUSTO/KIRJASTO					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
1174	0	13-	10-	23,1-	0	0
*	0	13-	10-	23,1-	0	0
	Rahoitusosuudet					
1174	0	8	0	100,0-	0	0
*	0	8	0	100,0-	0	0
	Omaisuu den myynti					
	0	5-	10-	100,0	0	0
	Investoinnit netto					
	0	5-	10-	100,0	0	0
	-----					
	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
950	HYVINVOINNIN JA PALV. LTK INVESTOINNIT YHTEENSÄ					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
1130	200-	336-	236-	29,8-	190-	530-
1135	0	29-	18-	37,9-	32-	17-
1173	35-	33-	124-	273,5	110-	100-
1174	0	65-	85-	30,5	0	0
*	235-	463-	463-	0,1-	332-	647-
	Rahoitusosuudet					
1130	56	86	49	43,0-	45	144
1174	0	8	0	100,0-	0	0
*	56	94	49	47,9-	45	144
	Omaisuu den myynti					
	179-	369-	414-	12,1	287-	503-
	Investoinnit netto					

KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET							
<b>Puistot</b>							
Puistojen rakentaminen		140 000					
* Murtolampi				30 000	30 000		
* Hautalahti						50 000	30 000
<b>Urheilu- ja ulkoilualueet</b>							
Kinkomaan uimalaituri		12 000	12 000				
Saarenlahden venelaiturin uusinta		20 000			20 000		
Ratastien matonpesupaikka		17 000	17 000				
Rajalan matonpesupaikka		18000		18 000			
Muuramejoen matonpesupaikka		12000			12 000		
Kinkomaan matonpesupaikka		17000				17 000	
Niittyahon koulun ladun siirto		15 000		15 000			
Urheilukentän alueen kehittäminen		315 000		15 000	100 000	100 000	100 000
Kinkomaan retkeily- ja latureitit		65 000		15 000	50 000		
Tekonurmen pinnan uusiminen		190 000	190000				
Kinkomaan lähiliikuntapaikka		307 000	146 000	161 000			
Niittyahon lähiliikuntapaikka		40 000				40000	
Isolahden koulupiha		40 000				40000	
Ulkopelikentän kate + tekojää tekojää					10 000	300 000	
<b>Puistot yms yhteensä</b>		<b>1 208 000</b>	<b>365 000</b>	<b>254 000</b>	<b>222 000</b>	<b>547 000</b>	<b>130 000</b>
* Valtionavustus/Kinkomaan lähiliikuntapaikka			-39 000	-49 000			
* Valtionavustus/Tekonurmen uusinta			-57 000				
* Valtionavustus/Niittyahon lähiliikuntapaikka						-12 000	
* Valtionavustus/Isolahden koulupiha						-12 000	
* Valtionavustus/Urheilukentän alueen kehittäminen					-30 000	-30 000	-30000
* Valtionavustus/Ulkopelikentän kate + tekojää						-90 000	
* Valtionavustus/Kinkomaan retkeily- ja latureitit					-15 000		
<b>RAKENTEET JA LAITTEET yhteensä</b>							

## 10.4 Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunta

### 10.4.1 Liikenneväylät

UUDET ALUEET

#### Hanketavoitteet

Uusien asemakaava-alueiden katujen rakentaminen sekä katualueiden ja niiden ympäristön viimeistelytöiden tekeminen.

#### Investointien toteuma

ALUE	TP 17	TA 18	TA 19
HAUTALAMPI -kaava 2018	-	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>Hautalahdentie 235 000 euroa</li> <li>Myllynsiipi 135 000 euroa</li> <li>Lahdenranta I-osa 32 000 euroa</li> <li>Ahomansikka 36 000 euroa</li> </ul>
SILLANNIITTY -kaava 2018	-	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>Sillanniityntien I-vaihe 150 000 euroa</li> </ul>
KINKOMAA -Peltolampi (kaava 2018) -Liisalan alue valmistui 2018	Liisalan alueen : <ul style="list-style-type: none"> <li>Töyrypolun loppuosa,</li> <li>Kukonaskaleen varteen tonttiyhteys</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Liisalan alueen Pengerpolku (50 000 €)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Peltolammen Vellamonpolun jatko I-vaihe 70 000 euroa</li> </ul>
SEUNAVUORI - Murtolammen alue	<ul style="list-style-type: none"> <li>Murtolammentien,</li> <li>Kissankäpälän,</li> <li>Hiirenportaan</li> <li>Seunavuorentien loppuosa</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Rakentamisessa tauko</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Rakentamisessa tauko</li> </ul>
TERVAMÄKI - Asemakaavan laajennus 2011	Uusia tontteja ei tarjottu	Uusia tontteja ei tarjottu	Uusia tontteja ei tarjota
ASUNTOALUEIDEN VIIMEISTELY -toteutaan kun suurin osa alueiden tonteista on rakennettu -määräraha ei ole tarkoitettu päällystämiseen.	Seunavuoren ja Kinkomaan uusien asuntoalueiden viimeistelyä	Murtolammen ja Kinkomaan asuntoalueiden viimeistely (20 000 €)	Uusien asuntoalueiden viimeistely 20 000 euroa

## Investointien toteutumisen analysointi

Uusia alueita rakennetaan toteutuneiden asemakaavojen mukaisesti ja uusien luovutettavien tonttien mukaisesti.

Sillanniityn, Peltolammen ja Hautalahden asemakaavat valmistuivat vuonna 2018. Vuonna 2019 aloitetaan näiden uusien kaava-alueiden rakentaminen. Hautalahden ja Sillanniityn alueille avautuu aivan uudet asuin- ja yritysalueet.

Murtolammen alueella pidetään rakentamisessa tauko, sillä vuonna 2017 rakennetulta alueelta saadaan tontteja vuoden 2019 tonttitarjontaa varten.

Tervämäen alueella on pidetty rakentamisen osalta taukoa. Alueella on kokonaisuudessaan melko rinteinen ja haastava maasto. Alueella on rakentamatta Riekontietä 150 m, jonka varrella on kaavareserviä 7 tontille.

### KEVYEN LIIKENTEEN VÄYLÄT

#### Hanketavoitteet

Palveluiden saatavuus kävellen ja pyöräillen keskustan ja asuntoalueiden välillä.

#### Investointien toteuma

ALUE	TP 17	TA 18	TA 19
NIITTYAHO	Teollisuustie – Niittyahon koulun I-vaihe	Teollisuustie – Niittyahon koulun II-vaihe (85 000 €)	Keihästien kevyen liikenteen väylä 250 000 euroa
KESKUSTA		Sanantien kevyen liikenteen väylä (suunnitelma meni valitukseen)	

## Investointien toteutumisen analysointi

Sanantien rakentaminen on siirtynyt vuodelta 2018 valituksen johdosta vuodelle 2020.

Kevyen liikenteen väylä parantaa Niittyahon liikenneturvallisuutta ja Niittyahon taajamasta saadaan tämän jälkeen kevytväyläyhteys keskustaan saakka molemmin puolin rautatietä.

Kevyen liikenteen kehittämissuunnitelma valmistuu loppuvuonna 2017. Suunnitelma sisältää verkoston kehittämisen lisäksi myös nykyisen väylästäön korjauskohteet. Tärkeimpinä kehittämiskohteita ovat Niittyahon, Sanantien, Kenttätien kevytliikenneväylät sekä hautausmaalle pääsy.

### MUUT LIIKENNEVÄYLÄT

#### Hanketavoitteet

Kaavateiden ja hulevesijärjestelmien rakentaminen, perusparantaminen, liikenneturvallisuutta lisäävät kohteet ja toimet sekä asfaltointi.

Sillanniityn kosteikkopuiston kustannusarvio on 291 000 €, johon on saatu ELYltä avustusta 121 650 €.

### Investointien toteuma

KOHDE	TP 17	TA 18	TA 19
Peruskorjattavat ja asfaltoitavat kohteet, hulevesijärjestelmät, kohteet, jotka vaativat välitöntä korjausta kesken toimintakauden	500 000 €	550 000 €	500 000 €
Sillanniityn kosteikkopuisto		71 000 €	139 000 €

### Investointien toteutumisen analysointi

Teiden päällystäminen vähentää liikenneväylien kunnossapitokustannuksia ja lisää käyttömukavuutta. Uudet kokonaan rakennetut kadut asfaltoidaan yleensä seuraavana vuonna. Ns. vanhoilla alueilla asfalointi edellyttää, että katu on peruskorjattu. Vanhoilla alueilla tehdyt toimet tiivistävät yhdyskuntarakennetta.

Vuonna 2019 tavoitteena on rakentaa uusia alueita (Hautalahti, Peltolampi, Sillanniitty) ja vanhoja katuja peruskorjata vähemmän.

Asfaltoitaviin katuihin varattu määräraha kohdennetaan tarkemmin lautakunnassa vuoden alussa.

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
1050 ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
8725 Elinv. ja K. Kasvun Ltk:n inv						
409 LIIKENNEVÄYLÄT						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	871-	1.428-	63,9	1.380-	1.510-
* Investointimenot yht.	0	871-	1.428-	63,9	1.380-	1.510-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	0	871-	1.428-	63,9	1.380-	1.510-
1050 ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
8725 Elinv. ja K. Kasvun Ltk:n inv						
418 HULEVESIVERKOSTO						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	17-	0	203-	0,0	0	0
1141 Hulevesiverkostot	27-	0	0	0,0	0	0
* Investointimenot yht.	44-	0	203-	0,0	0	0
Rahoitusosuudet						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	89	0,0	0	0
* Rahoitusosuudet yht.	0	0	89	0,0	0	0
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	44-	0	114-	0,0	0	0



## 10.4.2 Tievalaistus

### Hanketavoitteet

Kunnan pitkän aikavälin tavoitteena on kaikkien katujen ja kevyen liikenteen väylien valaiseminen energiatehokkaasti.

### Investointien toteuma

KOHDE	TP 17	TA 18	TA 19
Katuvalaistusta uusien katujen sekä kadun perusrannushankkeiden kohteisiin	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Uudet valaisimet: Hollipolku, Keksi-polku, Tyynitie, Korentotiet, Kukon-Kananaskel, Jyväpolku</li> <li>• Valaisinvaihdot 45 kpl</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Uudet valaisimet</li> <li>• Valaisinvaihdot</li> </ul> 60 000 €	Uudet valaisimet Valaisinvaihdot 30 000 euroa

Valaistukseen varattu määräraha kohdennetaan tarkemmin lautakunnassa.

Vuonna 2016 saatiin päätökseen elohopeapohjoisten katuvalolamppujen vaihto ja vuonna 2017 suoritettiin katuvalokeskusten kuntokartoitus. Lähivuosina tulee tehtäväksi katuvalojen ohjausjärjestelmän uusiminen.

### Investointien toteutumisen analysointi

Tievalaistuksen tarkoituksena on parantaa ihmisten asuin- ja työympäristöä sekä edistää viihtyvyyttä ja turvallisuutta. Valaistuksen laajentaminen lisää käyttömenoja.

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
1050 ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
8725 Elinv. ja K. Kasvun Ltk:n inv						
410 TIEVALAISTUS						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1142 Sähköjohdot, ulkovalaistuslait-	32-	60-	30-	50,0-	50-	50-
* Investointimenot yht.	32-	60-	30-	50,0-	50-	50-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	32-	60-	30-	50,0-	50-	50-

## 10.4.3 Mittaus

### Hanketavoitteet

Tavoitteina ovat edellytysten luominen asemakaavan toteuttamiselle ja maankäytön suunnitellulle merkittävällä asemakaavan mukaiset rakennuspaikat maastoon ja tekemällä asemakaavoi- tusta varten maankäyttö- ja rakennuslain sekä JHS 185:n vaatimukset täyttävät pohjakartat ja kartta-aineistot.

## Investointien toteutuma

KOHDE	TP 17	TA 18	TA 19
Mittauskalusto			• takymetri 22 000 euroa
Kartat			• numeerinen pohjakartta 90 000 euroa

## Investointien toteutumisen analysointi

Mittausstoimen kalustoa uusitaan tekniikan kehittyessä, jotta pystytään tuottamaan asianmukaisia mittauspalveluja kunnan toimintaan.

Muuramen kunta kasvaa ja kehittyä, jonka johdosta uusia alueita asemakaavoitetaan. Kunnan rasterimuotoinen pohjakartta on vanhentunut, jonka johdosta on tullut ajankohtaiseksi pohjakartan ajantasaistaminen ja muuttaminen numeeriseen muotoon.

### 10.4.4 Kaluston hankinta

#### Hanketavoitteet

Elinvoiman ja kestävän kasvun lautakunnan toimintaan tarvittavan kaluston hankinta.

#### Investointien toteuma

KOHDE	TP 17	TA 18	TA 19
Kalusto	ei hankintoja	ei hankintoja	• nosturikuorma-auto 180 000 euroa

Vuonna 2020 tulee uusittavaksi toinen vanhoista traktoreista (100 000 euroa).

## Investointien toteutumisen analysointi

Konekeskuksen tarkoitus on tukea kunnan omia toimintoja ja myydä niihin palveluja omakustannushintaan sekä ylläpitää töiden sujumisen kannalta välttämätöntä konekantaa.

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
1050 ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK						
8725 Elinv. ja K. Kasvun Ltk:n inv						
460 ELKA LTK:N IRTAIMISTO						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1005 Tietokoneohjelmistot	0	0	90-	0,0	0	0
1164 Muut kuljetusvälineet	0	0	180-	0,0	0	0
1170 Muut liikkuvat työkoneet	0	0	0	0,0	120-	0
1174 Muut laitteet ja kalusteet	0	0	22-	0,0	0	0
* Investointimenot yht.	0	0	292-	0,0	120-	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	0	0	292-	0,0	120-	0

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
<b>1050 ELINVOIMAN JA KEST. KASVUN LTK INVESTOINNIT YHTEENSÄ</b>						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
1005 Tietokoneohjelmistot	0	0	90-	0,0	0	0
1115 Hallinto- ja laitosrak.hankinta	45-	0	0	0,0	0	0
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	1.213-	871-	1.631-	87,3	1.380-	1.510-
1141 Hulevesiverkostot	78-	0	0	0,0	0	0
1142 Sähköjohdot,ulkovalaistuslait-	32-	60-	30-	50,0-	50-	50-
1164 Muut kuljetusvälineet	0	0	180-	0,0	0	0
1170 Muut liikkuvat työkoneet	0	0	0	0,0	120-	0
1174 Muut laitteet ja kalusteet	30-	0	22-	0,0	0	0
* Investointimenot yht.	1.398-	931-	1.953-	109,8	1.550-	1.560-
Rahoitusosuudet						
1130 Kadut,tiet,torit ja puistot	0	0	89	0,0	0	0
* Rahoitusosuudet yht.	0	0	89	0,0	0	0
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	1.398-	931-	1.864-	100,2	1.550-	1.560-

KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	Kokonaiskust.arvio		2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hankkeen nimi	euroa							
<b>Liikenneväylät/Uudet alueet</b>								
Hautalahti	988 000				438 000	200 000	200 000	150 000
Kinkomaa	570 000		95 000	45 000	70 000	110 000	100 000	150 000
Sillanniitty	700 000				150 000	200 000	150 000	200 000
Seunawori	725 000		245 000			250 000	130 000	100 000
Tervämäki	180 000						80 000	100 000
Velkapohja (Peltolantien jatko)	230 000						230 000	
Asuntoalueiden viimeistely	120 000		20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Yhteensä uudet väylät			360 000	65 000	678 000	780 000	910 000	720 000
<b>Kevyen liikenteen väylät</b>								
Keihästien kevyen liikenteen väylä	250 000				250 000			
Sanantien kevyen liikenteen väylä	100 000					100 000		
Peltolantien kevyen liikenteen väylä	100 000						100 000	
Kenttätien kevyen liikenteen väylä	100 000							100 000
Muut liikenneväylät	3 050 000		500 000	550 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Sillanniityn kosteikkopuisto	291 000		17 000	71 000	203 000			
<b>avustus</b>	<b>-121 650</b>			<b>-32 550</b>	<b>-89 100</b>			
Tievalaistuksen rakentaminen	300 000		60 000	60 000	30 000	50 000	50 000	50 000
Pohjakartat					90 000			
Kalusto	322 000				202 000	120 000		
<b>RAKENTEET JA LAITTEET yhteensä</b>	<b>7 904 350</b>		<b>937 000</b>	<b>713 450</b>	<b>1 863 900</b>	<b>1 550 000</b>	<b>1 560 000</b>	<b>1 370 000</b>

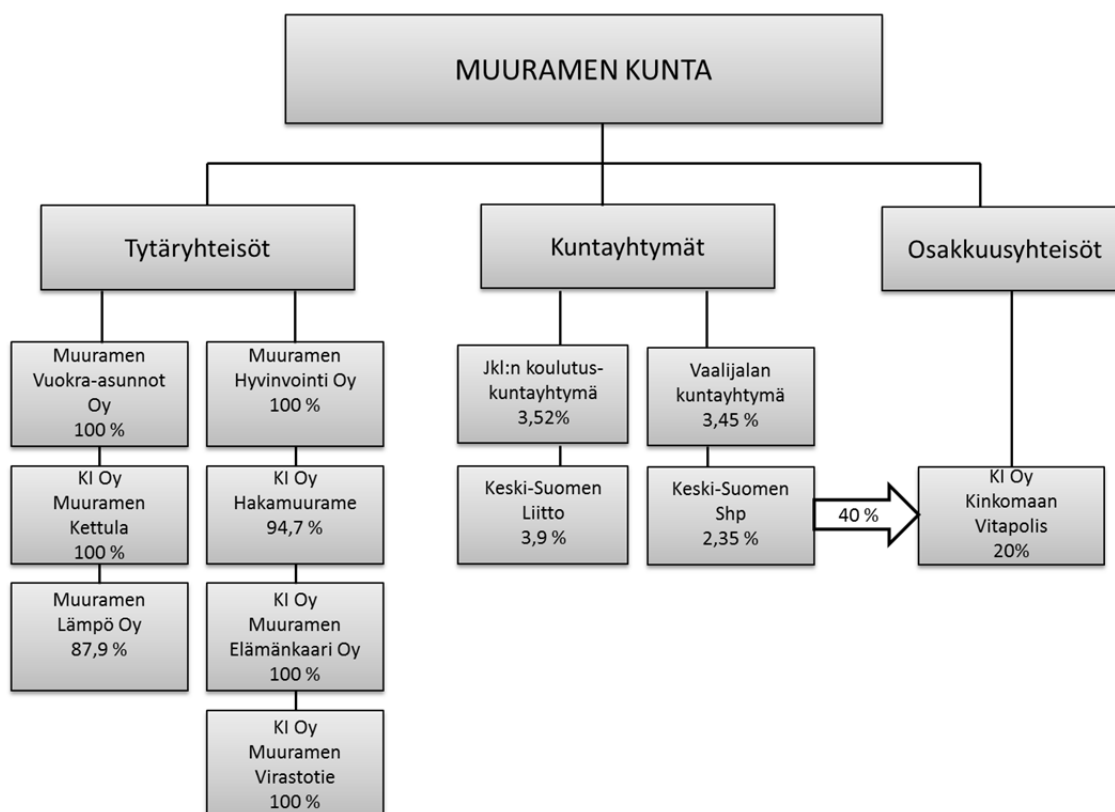
Koko kunnan investoinnit yhteensä (mukana eriytetty vesihuolto ja Muuramen Hyvinvointi –liikelaitos)

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021	
Investointien talousarvio							
Investointimenot							
1005	Tietokoneohjelmistot	101-	35-	148-	322,9	30-	30-
1100	Maa- ja vesialueet	922-	100-	400-	300,0	100-	100-
1115	Hallinto- ja laitosrak.hankinta	163-	519-	494-	4,8-	8.000-	4.440-
1123	Muiden rakennusten hankinta	500-	0	0	0,0	0	0
1130	Kadut, tiet, torit ja puistot	1.413-	1.207-	1.867-	54,7	1.570-	2.040-
1135	Sillat, laiturit ja uimalat	0	29-	18-	37,9-	32-	17-
1140	Vedenjakelu- ja viemäriverkko	408-	715-	893-	24,9	970-	1.000-
1141	Hulevesiverkostot	78-	0	0	0,0	0	0
1142	Sähköjohdot, ulkovalaistuslait-	32-	60-	30-	50,0-	50-	50-
1164	Muut kuljetusvälineet	67-	0	200-	0,0	20-	0
1170	Muut liikkuvat työkoneet	0	0	0	0,0	120-	0
1173	ATK-laitteet	78-	69-	206-	199,9	169-	150-
1174	Muut laitteet ja kalusteet	99-	127-	119-	6,6-	0	15-
1190	Ennakkomaksut	20-	0	0	0,0	0	0
1201	Tytäryhteisöosakkeet ja	362-	0	0	0,0	0	0
1203	Kuntayhtymäosuudet	20	0	0	0,0	0	0
1210	Muut osakkeet ja osuudet	0	0	0	0,0	0	0
*	Investointimenot yht.	4.223-	2.861-	4.375-	52,9	11.061-	7.842-
Rahoitusosuudet							
1130	Kadut, tiet, torit ja puistot	56	86	138	60,6	45	144
1174	Muut laitteet ja kalusteet	0	8	0	100,0-	0	0
*	Rahoitusosuudet yht.	56	94	138	46,9	45	144
Omaisuuksien myynti							
1100	Maa- ja vesialueet	54	100	80	20,0-	60	60
*	Omaisuuksien myynti yht.	54	100	80	20,0-	60	60
	Investoinnit netto	4.114-	2.667-	4.157-	55,9	10.956-	7.638-

<b>KONEET JA KALUSTO 2019 - 2021</b>		<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>
<b>TUKIPALVELUKESKUS</b>				
Atk-ohjelmat				
	Windows käyttöjärjestelmän lisenssit	44000		
	Virtualisointi lisenssit	14000		
	Ohjelmat		30000	30000
Atk-laitteet				
	Langaton verkko	2000		
	Tukiasemat kouluille	6000	9000	
	Palvelimien uusiminen	34000		
	Palomuri laitteide uusinta	25000		
	Levyjärjestelmän laajennus	15000	50000	50000
	Keskuskeittiö:			
	Kuljetusauto		20000	
	Lämpö- /kylmähauteita useaan kohteeseen			15000
	<b>Tukipalvelukeskus yhteensä</b>	<b>230000</b>	<b>109000</b>	<b>95000</b>
<b>Hyvinvoinnin ja palveluiden lautakunta</b>				
Atk-laitteet Varhaiskasvatus		10000	10000	
	Koulut Chromebookit	100000	100000	100000
	Lukio	14000		
Muu kalusto Varhaiskasvatus		35000		
	Lukio	25000		
	Liikunta ja puistot/ Moottorikelkka Kmaa	15000		
	Liikelaitos/ EKG-laite	12000		
	Kirjasto	10000		
	<b>Hypa ltk yhteensä</b>	<b>221000</b>	<b>110000</b>	<b>100000</b>
<b>Elinvoiman ja kasvun lautakunta</b>				
Atk-ohjelmat Sähköiset kartat		90000		
Muut koneet Konekeskus:				
	Nosturi-kuorma-auto ja traktori	180000	120000	
	Takymetri	22000		
	Vesihuolto:			
	Pakettiauto	20000		
	<b>Elk ltk yhteensä</b>	<b>312000</b>	<b>120000</b>	
<b>Kaikki yhteensä</b>		<b>763000</b>	<b>339000</b>	<b>195000</b>

## 11 KONSERNI

Muuramen kunnan konsernin osalta aloitetaan vuonna 2019 kokonaistarkastelu, jossa selvitetään konsernirakenteen tarkoituksenmukaisuutta ja tehdään tarvittavat esitykset konsernirakenteen uudelleenjärjestelyiksi. Tarkastelussa selvitetään sekä konserniyhtiöiden että suoraan kunnan omistamien kiinteistöjen tarkoituksenmukaista hallintaa.



### 11.1.1 Kiinteistö Oy Hakamuurame

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Yhtiön toimiala on rakennuttaa, omistaa ja hallita kiinteistöjä sekä vuokrata kiinteistöissä olevia huoneistoja. Kunnan omistusosuus 94,70 % osakekannasta.

#### Palvelusuunnitelma

Tuotetaan vuokra-asumista Muuramen kunnan asukkaille. Toteutetaan terveellistä asumista turvallisuudessa ympäristössä.

Sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Asukasmäärän kasvattaminen Vuokrausaste	Käyttöaste 97 %	Asuminen edullista Asunnon kunnossa
Vuokrasaattavat / Liikevaihto	> 1,5 %	Perinnän tehostaminen

**Tunnusluvut**

<b>Tunnusluvut</b>	<b>TP 17</b>	<b>TA 18</b>	<b>TA 19</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>
<i>Talouden tunnusluvut:</i>					
- velkojen takaisinmaksuaika	- lainaohjelma mukaiset - 110 864 €	- lainaohjelman mukaiset - 13 694 €	- lainaohjelman mukaiset - 113 322 €	- lainaohjelman mukaiset - 135 500 €	- lainaohjelman mukaiset - 136 500€
- Vuokratulot	- 0 €	- 0 €	- 0 €	- 0 €	- 0 €
- tulos	- 47 t€	- 0 €	- 0 €	- 0 €	- 0 €
- lainavastuut		- 15 t€	- 0 t€	- 0 t€	- 0 t€
<i>Toiminnan tunnusluvut:</i>					
- asuntojen määrä	- 21 kpl	- 21 kpl	- 21 kpl	- 21 kpl	- 21 kpl
- asunton kkm.	- 98 %	- 98 %	- 98 %	- 98 %	- 98 %
- käyttöaste	- 30 %	- 30 %	- 30 %	- 28 %	- 28 %
- vaihtuvuus					

**TALOUSARVIOPERUSTEET**

Talousarvio perustuu vuoden 2017 toteutuneisiin tietoihin sekä vuoden 2018 ennusteisiin ja tiedoissa oleviin kustannuksien nousuun.

**Tulot****Vuokratulot**

Vuokra (tulo) nousee keskimäärin n. 1,2 %. Keskimäärin vuokria peritään 8,39 €/m<sup>2</sup>/kk. Vuokratuloissa on huomioitu käyttöaste tuomat vuokratulojen menetykset 2000 €/v.

**Kulut**

Arviona hoitokulujen nousussa varaudutaan n. 1,2 % tasoon kustannuksien nousu verran mm. vakuutusmaksut. Korjauskulujen osalta on varauduttu aktivoimaan korjauksia 30 200 € vuoden 2019 aikana.

Lainojen päättyessä pääomavuokria vuodelle 2019 ei ole tarvinnut arvioida talousarvioon.

**Investoinnit ja lainat**

Yhtiöllä ei ole lainaa. Tulevat korjaukset ja investoinnit toteutetaan hoitokulujen varauksilla.

**Poistot ja tulos**

Suunnitelman mukaiset poistot ovat vuosittain asuinrakennuksista 4 %, koneet ja laitteet 25 % sekä rakennelmista 20 %. Suunnitelman mukaiset poistot käsitellään tilipäätöksen yhteydessä. Vuosittainen tulos on 0 €.

## Talousarvio

	arv.2019	arv.2018	tot. 2017
<b>KIINTEISTÖN TUOTOT</b>	€/vuosi	€/vuosi	€/vuosi
Asuinhuon.vuokrat	112 672,65 €	112 644,00 €	111 368,16 €
Muut vuokrat	- €	- €	- €
Autopaikat	1 600,00 €	1 500,00 €	1 688,00 €
Käyttökorvaukset	1 050,00 €	1 050,00 €	1 008,00 €
Korkotuotot	- €	- €	- €
Muut tuotot	- €	- €	- €
Oikaisuerät ( tyhjät asunnot )	- 2 000,00 €	- 1 500,00 €	- 2 191,89 €
<b>TUOTOT YHTEENSÄ</b>	<b>113 322,65 €</b>	<b>113 694,28 €</b>	<b>111 872,27 €</b>
<b>KIINTEISTÖN HOITOKULUT</b>			
Henkilöstökulut	900,00 €	900,00 €	895,00 €
Hallintopalvelut	8 190,72 €	8 159,02 €	8 283,81 €
Käyttö- ja huoltopalvelut	14 890,16 €	14 666,70 €	16 256,37 €
Ulkoalueiden hoitopalvelut	850,00 €	850,00 €	666,81 €
Siivouspalvelut	300,00 €	300,00 €	154,76 €
Lämmitys:	21 607,40 €	21 350,90 €	19 458,33 €
Vesi- ja jätevesi	7 846,03 €	7 586,03 €	5 058,51 €
Sähkö	6 389,00 €	6 010,00 €	4 002,09 €
Jätehuolto	2 200,00 €	2 200,00 €	2 008,39 €
Vahinkovakuutukset	1 450,00 €	1 000,00 €	1 417,52 €
Kiinteistövero	4 631,34 €	4 631,34 €	4 567,20 €
Korjaukset	13 700,00 €	13 700,00 €	23 097,16 €
Aktivoinnit	30 200,00 €	- €	- €
Muut hoitokulut	168,00 €	168,00 €	45,00 €
Luottotappiot	- €	- €	- €
<b>HOITOKULUT YHTEENSÄ</b>	<b>113 322,65 €</b>	<b>81 521,99 €</b>	<b>85 015,95 €</b>
<b>HOITOLAINAT</b>	<b>- €</b>	<b>- €</b>	<b>- €</b>
Otetaan huomioon ali/ylijäämä	- €	- €	- €
<b>HOITOKULUT YHTEENSÄ</b>	<b>113322,65</b>	<b>81521,99</b>	<b>85015,95</b>
<b>PÄÄOMAMENO</b>			
Osakepääoma	<b>31787,52</b>		
- osinko			
Kuntarahoitus Oyj	- €		
- korko	- €		
- kuoletus	- €		
<b>PÄÄOMAMENO YHTEENSÄ</b>	<b>- €</b>	<b>- €</b>	<b>- €</b>



### 11.1.2 Muuramen Lämpö Oy

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Tuottaa lämpöä (kaukolämpöä) asiakasyhtiöille, tuottaa kiinteistönhoitopalveluja asiakasyhtiöille (huolto ja siivous) sekä vuokrata tiloja Y4-Yrittäjyystalolta ja Kiinteistö Oy Muuramenportista. Kunnan omistusosuus 100 %.

#### Palvelusuunnitelma

Muuramen kaukolämpöverkkoalueen kaukolämpö ostetaan Jyväskylän Energialta vuonna 2013 solmitulla hankintasopimuksella. Kaukolämpö tuotetaan ekotehokkaana yhteistuotantona turpeella ja puulla. Punasillanalueen kaukolämpö ostetaan Vapo Oy:ltä vuonna 2007 sovitulla hankintasopimuksella. Kaukolämpö tuotetaan pelletillä.

Sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Asiakasmäärän kasvattaminen Vuokrausaste	vuokrausasteen ja asiakassuhteiden pitäminen nykytasolla	liikevaihto, markkinointi, asiakassuhteet
Tuotantotavoitteet Lämpöverkon laajuus	säilytetään nykytasolla MWh	verkon ylläpito, hukkalämmön minimointi, hinnoittelu

#### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TA 17	TP 17	TA 18 31.8.2018	TA19	2020
<i>Talouden tunnusluvut:</i>					
- omavaraisuusaste		- 15,3 %		- 15,0 %	- 15,0 %
- velkojen takaisinmaksuaika	- lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset
- lämmöntuotanto	- 22.000 MWh	- 21.800 MWh	- 16.400 MWh	- 23.000 MWh	- 24.000 MWh
- liikevaihto	- 2,141 M€	- 2,166 M€	- 1,5 M€	- 2,4 M€	- 2,5 M€
- tulos	- 75.550 €	- 169.000 €	- 62.000 €	- 134.000 €	- 80.000 €
- lainavastuut	- 1,1 M€	- 1,9 M€	- 1,8 M€	- 1,74 M€	- 1,4 M€
<i>Toiminnan tunnusluvut:</i>					
- liittymien määrä	- 115 kpl	- 108 kpl	- 109 kpl	- 110 kpl	- 111 kpl
- hoidettavat kiinteistöt, lkm	- 50 kpl	- 50 kpl	- 50 kpl	- 51 kpl	- 52 kpl
Henkilöstö (lkm vuoden lopussa)	9 vakituista ja 3 – 6 kesä-talvituuraajaa	9 vakituista ja 3 – 6 kesä-talvituuraajaa	9 vakituista ja 3 – 5 kesä-talvituuraajaa	9 vakituista ja 3 – 5 kesä-talvituuraajaa	9 vakituista ja 3 – 5 kesä-talvituuraajaa

## TALOUSARVIOPERUSTEET 2019

Talousarvio perustuu aikaisempien vuosien toteutuneisiin tietoihin sekä vuoden 2019 ennusteisiin ja kotimaisella polttoaineella toteutettuun lämmönhankintasopimukseen Vapon ja JE:n kanssa.

### Tulot

#### Lämpötalous

Lämmönmyynnin kasvu on kohtalainen eli vuoden 2019 aikana uusia liittyjiä on muutama. Tällä hetkellä ei ole näköpiirissä laajentaa verkkoa, mutta alustava suunnittelu on käynnistetty kunnan kaavoittamalle alueelle 9-tien vieressä. Myynti lasketaan n. 15 %:n häviön mukaisesti ostoista. Hyötysuhde on asetettu kyseiselle tasolle (putkistohäviö ja mittarivirheet aiheuttavat häviön).

Lämmön myyntihintaa nostettiin viimeksi 1.1.2015 alkaen 1,6 %:lla (energian hintaa ja perusmaksuja). Vuodelle 2019 nousupainetta ei ole lämpöenergiassa, koska lämpöenergian ostohinta ja näkymät vuoden loppupuolella ovat laskevat. Perusmaksun osuus sen sijaan kokonaisliikevaihdosta on tällä hetkellä 16,0 %, joka olisi hyvä olla tasolla 20,0 %. Esitän lämpöenergian hintaa pidettäväksi ennallaan 63,00 €/MWh alv 0 ja perusmaksujen nostamista kahdessa erässä 2019 12,0 % ja 2020 12,0 %. **Hallitus esittää vuoden 2019 korotuksiksi lämpöenergian osalta 0,0 % ja perusmaksujen osalta 12,0 %.**

#### Kiinteistönhoito

Nykyisellä henkilöstöllä voidaan hoitaa tämän hetkiset asiakkaat. Huoltoautoista kolme on omia ja neljännestä huoltoautosta on tehty leasing-sopimus. Ulkoaluekohteista kaksi on omaa ja kolmannesta on tehty leasing-sopimus. Kesäisin nurmikonhoito ja talvisin lumityöt työllistävät tilapäisesti 4 - 6 henkilöä.

Kiinteistöhoitomaksuja on korotettu viimeksi 1.1.2017 alkaen 1,5 %. Vuodelle 2019 hinnannousupainetta on, koska seuraavia korotuksia kustannuksiin on tulossa:

palkat, yleiskorotus	+1,6 %
polttoaineiden hinnat	+9,8 %
kone- ja ajoneuvo kustannukset	+5,0 %
muut yleiskustannukset	+3,0 %

Näiden kustannusnousujen johdosta esitän, että kiinteistöhoitoon sopimushintoja ja lisätyöhintoja korotettaisiin 2,5 % 1.1.2019 alkaen.

**Hallitus esittää vuoden 2019 korotuksiksi 2,5 %.**

Muuramen Vuokra-asunnot Oy:lle tehdään lisäpalveluna edelleen huoneistojen muuttotarkastuksia, joiden yhteydessä tehdään pienet korjaukset kunnan tulevan omistajapolitiikan mukaisesti. Pienkorjauksia ja asiakkaiden pienhankintoja varten ostetaan edelleen tarvikkeita huoltoautoon ja varastoon, jotka sitten laskutetaan asiakkailta toimitusten mukaan.

#### Vuokraus

Vuokratiloja on tällä hetkellä Y4 Yrittäjäyys talossa ja Kiinteistö Oy Muuramenportissa. Muuramenportin tilat on lähes kokonaan vuokrattu, ainoastaan 74 m<sup>2</sup> liiketila on vapaana. Y4:ssä tilat on vuokrattu 70 % eli vapaana on pieniä ja isoja toimistohuoneita.

#### Investoinnit ja lainat

Yhtiöllä on lainaa kaiken kaikkiaan n. 1,75 M€ vuoden 2019 alussa.

#### Poistot ja tulos

Suunnitelman mukaiset poistot on esitetty talousarviossa. Talousarviossa pyritään positiiviseen tulokseen.

### 11.1.3 Kiinteistö Oy Muuramen Elämänkaari

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Yhtiön tehtävänä on hallita ja ylläpitää sille vuokrattua tonttia ja sille rakennettua kiinteistöä. Yhtiön omistaa Muuramen kunta 100 %.

#### Palvelusuunnitelma

Kiinteistön toiminta on vanhusten palveluasumista ja lasten päivähoitoa.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet		
Tuotantotavoitteet Kustannukset (hoito ja rahoitus)	yhtiön tulot kattavat menot	laskutus ajantasainen

#### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TP18 30.9.18	TA19	2020
<i>Talouden tunnusluvut:</i> - velkojen takaisinmaksuaika - hoitokulu - rahoituskulu - lainavastuut	- lainaohjelman mukaiset - 79.900 € - 94.244 € - 1,129 M€	- lainaohjelman mukaiset - 80.631 € - 104.344 € - 1,042 M€	- lainaohjelman mukaiset - 52.000 € - 50.000 € - 0,98 M€	- lainaohjelman mukaiset - 97.000 € - 79.000 € - 0,918 M€	- lainaohjelman mukaiset - 84.000 € - 90.000 € - 0,86 M€
<i>Toiminnan tunnusluvut:</i> - huoneistoja - neliövuokra	- 2 - 12,96 €/m <sup>2</sup>	- 2 - 13,00 €/m <sup>2</sup>	- 2 - 13,00 €/m <sup>2</sup>	- 2 - 12,90 €/m <sup>2</sup>	- 2 - 14,00 €/m <sup>2</sup>

#### TALOUSARVIOPERUSTEET 2019

Talousarvion perustaksi on otettu toteutuneet kulutukset ja hintamuutokset vuodelle 2019.

Isännöintipalkkiossa on huomioitu 3,0 % korotus vuodelle 2019.

Hätäkeskuksen vuosimaksu on 120,00 €/vuosi.

Pääsääntöisesti hallinnon kuluihin on arvioitu 3,0 % nousu.

Talonmiespalkkiossa on huomioitu Muuramen Lämpö Oy:n ilmoitus 2,5 % korotuksesta vuodelle 2019.

Lämpöenergian hintaan ei ole tulossa korotusta vuodelle 2019 mutta perusmaksussa on huomioitu Muuramen Lämpö Oy:n ilmoitus 12,0 % korotuksesta vuodelle 2019.

Veden hinta on hinnoiteltu kunnan taksan mukaan ja korotusta vuodelle 2019 ei ole tiedossa.

Sähkön hinta: Elenian siirtohintaa perusmaksuineen, arvioitu siirtohinnan korotus vuodelle 2019 on 10,0 %. Energia ostetaan kunnan kilpailutuksen mukaisena. Kokonaiskulutuksesta kumpikin käyttäjä maksaa osuutensa yhtiölle jälkimitoituksen mukaan.

Jätehuollon maksuihin on laskettu 7,0 % korotus, tyhjennyskustannukset nousevat 0,10 – 0,70 €/tyhjennyskertaa.

Vahinkovakuutusmaksut tulevat kunnan sopimuksen mukaisesti, kunnan laskuttamana, maksu n. 600 €/vuosi. Lisäksi yhtiöllä on vastuuvakuutus.

Kiinteistövero määräytyy rakennuksen arvon pohjalta. Kiinteistöveroprosentti on kunnan vuoden 2018 prosentti.

Korjauksiin varataan vuodelle 2019 8.500 €.

Pääomamenojen osalta kulut on laskettu Kuntarahoitus Oyj:n lainaehtojen mukaan.

**Hoitokulukorvaus on 6,71 €/m<sup>2</sup>/kk (2018 6,85 €/m<sup>2</sup>/kk)**

**Rahoituskulukorvaus on 6,15 €/m<sup>2</sup>/kk (2018 6,15 €/m<sup>2</sup>/kk, perustamislaina)**

**Rahoituskulukorvaus on 5,29 €/m<sup>2</sup>/kk (2018 6,64 €/m<sup>2</sup>/kk remonttilaina)**

Maksut käyttäjien kesken määräytyvät sopimuksen mukaisesti ja neliöinä on käytetty käyttäjien käytössä olevia neliöitä, jotka ovat yhteensä 933,90 m<sup>2</sup>.

Päiväkoti Aarresaari maksaa yhtiölle vuokraa 6.384,65 €/kk, joka vähennetään kokonaiskustannuksista. Näiden erotuksen Muuramen kunta maksaa yhtiölle.

Maksut muuttuvat vuodelle 2019 seuraavasti:

Muuramen kunta 7.974,67 €/kk

### 11.1.4 Kiinteistö Oy Muuramen Kettula

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Yhtiön tehtävänä on hallita ja ylläpitää sille vuokrattuja tontteja ja niille rakennettuja rakennuksia.

Yhtiön omistaa Muuramen kunta 100 %.

#### Palvelusuunnitelma

Yhtiön omistamia asuntoja vuokrataan muuramelaisille syrjäytymisuhan alaisille tai syrjäytyneille, entisille tai nykyisille pähteiden käyttäjille ja muille henkilöille, joiden on vaikea saada muuta asuntoa.

Yhtiö tarvitsee lähes vuosittain avustusta kunnalta, koska toiminta on tappiollista.

Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	saatavien hallinta, vuokralaisten määrä	laskutus, perinnän tehokkuus
Tuotantotavoitteet Kustannukset (hoito ja rahoitus) Avustukset omistajalta	yhtiön tulot kattavat menot avustusten määrän pieneneminen	vuokralaisvalinta, avustuksen piene- neminen kunnalta

#### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TP 31.8.18	TA19	2020
<i>Talouden tunnusluvut:</i> - velkojen takaisinmaksuaika - hoitokulu - rahoituskulu - lainavastuut	- lainaohjelman mukaiset - 42.294 € - 34.679 € - 0,456 M€	- lainaohjelman mukaiset - 40.707 € - 35.040 € - 0,425 M€	- lainaohjelman mukaiset - 27.000 € - 28.000 € - 0,425 M€	- lainaohjelman mukaiset - 43.000 € - 35.000 € - 0,39 M€	- lainaohjelman mukaiset - 50.000 € - 35.000 € - 0,36 M€
<i>Toiminnan tunnusluvut:</i> - huoneistoja - neliövuokra	- 16 - 13,15 €/m <sup>2</sup>	- 16 - 13,15 €/m <sup>2</sup>	- 16 - 13,15 €/m <sup>2</sup>	- 16 - 13,60 €/m <sup>2</sup>	- 16 - 13,90 €/m <sup>2</sup>

#### TALOUSARVIOPERUSTEET 2019

Talousarvion perustaksi on otettu aikaisempien vuosien toteutuneet kulutukset ja nyt tiedossa olevat hinnat tai hintojen muutosennusteet vuonna 2019. Talousarvion laskelmat on tehty yhteisenä kummankin kiinteistön osalta.

Kiinteistöhoitopalkkioon on Muuramen Lämmön ilmoituksen mukaan laskettu 2,5 % korotus vuodelle 2019.

Isännöintitehtävien palkkiossa on huomioitu 3,0 % korotus vuodelle 2019.

Tilintarkastuspalkkioon on huomioitu 3,0 % korotus vuodelle 2019.

Veden hintaan Muuramen kunnalta ei ole esitystä vuodelle 2019.

Sähköstä energian hinta on kilpailutettu ajalle 1.1.2019 – 31.12.2019 (kiinteistöjen ja huoneistojen sähkö ostetaan JE:ltä). Kulutus on riippuvainen asuntojen käyttöasteesta.

Jätehuollossa on varauduttu 7,0 % hinnankorotukseen. Astioiden tyhjennyskerrat on minimoitu. **Eri jätelajien erottelu toisistaan on olennaisen tärkeää kustannusten pitämiseksi kohtuullisina.**

Vahinkovakuutusmaksut ovat voimassa 30.9.2019 saakka. Korotusta aiempaan vakuutusjaksoon on 0,0 %.

Kiinteistövero prosentti pysyy ennallaan rakennuksen osalta: 0,50 %.

Tontin vuokra nousee sopimuksen mukaisesti inflaation verran.

Korjauksiin ja huoltoihin on varattu välttämättömät toimenpiteet.

HOITOKULUVUOKRA määritetään kummankin kiinteistön osalta samaksi.

Rahoituskuluvuokran osalta maksut ovat lähes samat, joten kummankin kiinteistön osalta voidaan vuokrat tasata. Vuosimaksut elävät Valtiokonttorin ilmoitusten mukaisesti.

**Vuokria ei koroteta 1.3.2019 alkaen.**

**Vuokrat:**

<b>Teollisuustie 22</b>	<b>13,60 €/m<sup>2</sup>/kk (vuokra sisältää sähkön)</b>
<b>Kenttätie 23</b>	<b>13,60 €/m<sup>2</sup>/kk (vuokra sisältää sähkön)</b>

**On mahdollista, että omistajalta tarvitaan kulujen kattamiseksi avustusta vuoden varrella.**

### 11.1.5 Kiinteistö Oy Muuramen Virastotie

#### Kiinteistö Oy Muuramen Virastotie TALOUSARVIOPERUSTEET 2019

Talousarvion perustaksi on otettu toteutuneet kulutukset ja hintamuutokset vuodelle 2019.

Isännöintipalkkiossa on huomioitu 3,0 % korotus vuodelle 2019. Pääsääntöisesti hallinnon kuluihin on arvioitu 3,0 % nousu.

Talonmiespalkkiossa on huomioitu Muuramen Lämpö Oy:n ilmoitus 2,5 % korotuksesta vuodelle 2019.

Lämpöenergian hintaan ei ole tulossa korotusta vuodelle 2019 mutta perusmaksussa on huomioitu Muuramen Lämpö Oy:n ilmoitus 12,0 % korotuksesta vuodelle 2019.

Veden hinta on hinnoiteltu kunnan taksan mukaan ja korotusta vuodelle 2019 ei ole tiedossa.

Sähkön hinta: Elenian siirtohintaa perusmaksuineen, arvioitu siirtohinnan korotus vuodelle 2019 on 10,0 %. Energia ostetaan kunnan kilpailutuksen mukaisena. Kokonaiskulutuksesta kumpikin käyttäjä maksaa osuutensa yhtiölle jälkimittauksen mukaan.

Jätehuollon maksuihin on laskettu 7,0 % korotus, tyhjennyskustannukset nousevat 0,10 – 0,70 €/tyhjennyskertaa.

Vahinkovakuutus on kilpailutettu vuoden 2017 lopulla kun yhtiö siirtyi kunnalle.

Kiinteistövero määräytyy rakennuksen arvon pohjalta. Kiinteistöveroprosentti on kunnan vuoden 2018 prosentti.

Korjauksiin varataan vuodelle 2019 14.000 €.

Vuokralaiset maksavat vuokrat yhtiöille, joilla katetaan yhtiön kulut. Kunta ei erikseen maksa yhtiölle vastiketta.

Vuokratuotot alv 0 ja alv 24 yhteensä 94.904 € vähennettynä tilitettävä alv-osuus.

Kiinteistö Oy Muuramen Virastotie					TALOUSARVIO 2019			
Kiinteistön tuotot					TOT 2018	TA 2019		
	kk		€/kk		31.8.2018			
3100		Vuokratuotot alv 24	12	6046,40	24 260	72 557		
3120		Vuokratuotot alv 0	12	3032,56	37 956	36 391		
		<b>Vuokratuotot yhteensä</b>			<b>62 217</b>	<b>108 948</b>		
3800		<b>Suoritettava ALV kiinteistön tuotoista</b>			<b>7 346</b>	<b>14 043</b>		
		Yli/alijäämä ed. vuosilta			0	0		
		<b>Kiinteistön tuotot yhteensä</b>			<b>54 870</b>	<b>94 904</b>		
		<b>Kiinteistön hoitokulut</b>						
		Hallituksen kokouspalkkiot	105,00	3	70,00	6	0	735
		Tilintarkastus					0	1 300
53301		Isännöinti	830,18	12	124,00	3	6 907	10 334
53701		Toimistokulut ja -tarvikkeet					1 334	1 500
		Kokouskulut					0	200
5377		Pankki- ja maksuliikennekulut					297	600
		Viranomaismaksut					0	85
		Muut hallinnon kulut (Pelsu)					0	124
		<b>Hallinto yhteensä</b>					<b>8 538</b>	<b>14 878</b>
5431		Kiinteistönhoito		12		970,94	6 631	11 651
54321		Kiinteistönhoidon lisätyöt					90	500
5441		Hälytysvalvonta (hissi)					100	200
54431		LV-huoltokulut					75	500
54451		IV-huoltokulut					2 914	3 000
54471		Sähkölaitehuoltokulut					687	500
54491		Muut käytön ja huollon kulut					237	500
54501		Käytön ja huollon tarveaineet					141	200
		<b>Käyttö ja huolto yhteensä</b>					<b>10 875</b>	<b>17 251</b>
55301		Ulkoalueiden hoito					207	1 000
		<b>Ulkoalueiden hoito yhteensä</b>					<b>207</b>	<b>1 000</b>
56311		Siivous		12		462,04	4 949	5 544
		<b>Siivous</b>					<b>4 949</b>	<b>5 544</b>
57001		Kaukolämpö	355,58	12	78,12	160	9 908	16 766
		<b>Lämmitys</b>					<b>9 908</b>	<b>16 766</b>
58001		Vesi ja jätevesi	3,93	280	11,26	12	727	1 236
		<b>Vesi ja jätevesi</b>					<b>727</b>	<b>1 236</b>
59001		Sähkö 3x25 kiinteistö	0,12	61000	17,91	12	11 355	7 358
59001		Sähkö 3x100 arkipv.	0,09	6000	242,79	12	0	3 465
59001		Sähkö 3x100 muu	0,11	20000			0	2 288
59001		Sähkö 3x25 tsto	0,12	15000	17,91	12	0	1 971
59001		Sähkö 3x25 Mre	0,12	5000	17,91	12	0	800
		<b>Sähkö</b>					<b>11 355</b>	<b>15 882</b>
60001		Jätehuolto					1 308	1 600
		<b>Jätehuolto</b>					<b>1 308</b>	<b>1 600</b>
6110		<b>Vahinkovakuutukset</b>					<b>1 535</b>	<b>1 600</b>
6300		<b>Kiinteistövero</b>					<b>1 178</b>	<b>2 000</b>
64301		Kiinteistön korjaukset					20 594	10 000
64651		Lukostojen uusiminen					5 752	0
65301		LV-korjaukset					979	1 000
6683		IV-korjaukset					0	1 000
6684		Sähkölaitekorjaukset					0	1 000
6688		Muut laitekorjaukset					0	1 000
		<b>Korjaukset yhteensä</b>					<b>27 325</b>	<b>14 000</b>
6900		<b>Vähennettävä ALV kiinteistön kuluista</b>					<b>-11 446</b>	<b>-18 000</b>
		<b>Kiinteistön hoitokulut yhteensä</b>					<b>66 459</b>	<b>72 522</b>
		<b>Käyttö/Hoitokate</b>					<b>-11 588</b>	<b>22 382</b>
		Poistot ja arvonalentumiset					0	0
		<b>Rahoitustuotot ja -kulut</b>					<b>-12</b>	<b>0</b>
		<b>Tilikauden tulos</b>					<b>-11 600</b>	<b>22 382</b>



### 11.1.6 Muuramen Vuokra-asunnot Oy

Budjettirahoitteinen

#### Toiminta-ajatus

Yhtiön toimiala on rakennuttaa, omistaa ja hallita kiinteistöjä sekä vuokrata kiinteistöissä olevia huoneistoja. Kunnan omistusosuus 100 %.

#### Palvelusuunnitelma

Tuotetaan vuokra-asumista Muuramen kunnan asukkaille. Toteutetaan terveellistä asumista turvallisessa ympäristössä.

Sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Asukasmäärän kasvattaminen Vuokrausaste Vaihtuvuuden pienentäminen	Käyttöaste 91 % Vaihtuvuus 35 %	Asuminen edullista Asunnon kunnossa Markkinointi
Vuokrasaatavat / Liikevaihto	> 2,9 %	Perinnän tehostaminen

#### Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 17	TA 18	TA 19	2020	2021
<i>Talouden tunnusluvut:</i>					
- velkojen takaisinmaksuaika	- lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset	- lainaohjelman mukaiset
- Vuokratulot	- 3,575 M€	- 3,999 M€	- 3,796 M€	- 3,8 M€	- 3,8 M€
- tulos	- 0 €	- 0 €	- 0 €	- 0 €	- 0 €
- lainavastuut	- 18,7 M€	- 18,8 M€	- 18,7 M€	- 18,5 M€	- 21,5 M€
<i>Toiminnan tunnusluvut:</i>					
- asuntojen määrä	- 527 kpl	- 509 kpl	- 509 kpl	- 492 kpl	- 512 kpl
- asuntolkm.	- 86,61 %	- 96 %	- 91 %	- 92 %	- 92 %
- käyttöaste	- 35 %	- 35 %	- 35 %	- 32 %	- 30 %
- vaihtuvuus					

#### TALOUSARVIOPERUSTEET

Talousarvio perustuu vuoden 2017 toteutuneisiin tietoihin sekä vuoden 2018 ennusteisiin ja tiedoissa oleviin kustannuksien nousuun.

#### Tulot

##### Vuokratulot

Vuokra(tulo) nousee keskimäärin n. 2 %. Keskimäärin vuokria peritään 10,28 €/m<sup>2</sup>/kk. Vuokratuloja rasittaa käyttöaste tuomat vuokratulojen menetykset. Vuokran nousu on ollut samansuuntainen kuin muissakin kunnissa Jyväskylän ympäristössä.

#### Kulut

Arviona hoitokulujen nousussa varaudutaan n. 0,8 % tasoon mm. jätehuolto ja kiinteistön sähkön osalta.

Pääomavuokrien osalta arvioidaan nousua 1,2 % tasoon mm. Arava vuosimaksulainojen ja bullet lainojen (konvertoitu vuosittain) lyhennyksien kasvaessa.

## Investoinnit ja lainat

Yhtiöllä on lainaa kaiken kaikkiaan n. 18,7 M€ vuoden 2018 alussa. BULLET-lainoja joudutaan konvertoimaan vuoden 2019 aikana.

## Poistot ja tulos

Suunnitelman mukaiset poistot ovat vuosittain asuinrakennuksista 4 %, koneet ja laitteet 25 % sekä rakennelmista 20 %. Suunnitelman mukaiset poistot käsitellään tilipäätöksen yhteydessä. Vuosittainen tulos on 0 €.

**TALOUSARVIO**

	2019	2018 arvio	2017
	€/vuosi	€/vuosi	€/vuosi
<b>KIINTEISTÖN TUOTOT</b>			
Asuinhuon. vuokrat	3 976 881,59 €	3 999 140,15 €	3 986 082,12 €
Muut vuokrat	- €	- €	- €
Autopaikat	35 426,00 €	34 628,67 €	33 847,10 €
Käyttökorvaukset sauna/pesula	6 590,00 €	6 374,93 €	6 677,39 €
Vesimaksut	63 056,00 €	50 546,49 €	60 517,47 €
Korkotuotot	- €	- €	- €
Muut tuotot	- €	- €	- €
Y-säätiöntuotot	234 089,34 €	227 271,20 €	220 200,00 €
Tyhjät asunnot	9 920,00 €	- €	- 527 757,98 €
<b>TUOTOT YHTEENSÄ</b>	<b>4 090 648,96 €</b>	<b>3 561 375,27 €</b>	<b>3 779 566,10 €</b>
<b>KIINTEISTÖN HOITOKULUT</b>			
Henkilöstökulut	13 464,00 €	10 388,00 €	13 088,97 €
Hallintopalvelut	172 927,88 €	387 264,31 €	395 136,15 €
Y-säätiön vuokrat	216 448,76 €	216 448,76 €	207 585,00 €
Käyttö- ja huoltopalvelut	426 151,76 €	420 396,31 €	434 066,03 €
Ulkoalueiden hoitopalvelut	9 577,71 €	9 577,71 €	8 755,98 €
Siivouspalvelut	4 158,00 €	4 158,00 €	2 282,12 €
Lämmitys:	522 517,86 €	520 969,23 €	498 184,17 €
Vesi- ja jätevesi	170 794,31 €	170 194,31 €	154 482,34 €
Sähkö	88 195,56 €	83 423,82 €	72 610,28 €
Jätehuolto	71 314,00 €	71 214,00 €	63 363,39 €
Vahinkovakuutukset	29 326,54 €	31 102,96 €	35 966,13 €
Tontin vuokra	48 545,00 €	48 545,00 €	47 487,50 €
Kiinteistövero	92 970,00 €	93 130,00 €	94 866,54 €
Korjaukset	366 478,00 €	363 950,00 €	557 376,50 €
Muut hoitokulut	7 875,00 €	7 875,00 €	2 678,72 €
Luottotappiot	10 683,82 €	- €	12 090,33 €
<b>HOITOKULUT YHTEENSÄ</b>	<b>2 251 428,19 €</b>	<b>2 222 188,64 €</b>	<b>2 392 435,15 €</b>
<b>HOITOLAINAT</b>	<b>- €</b>	<b>- €</b>	<b>- €</b>
Otetaan huomioon ali/ylijäämää	- €	- €	- €
<b>HOITOKULUT YHTEENSÄ</b>	<b>2 251 428,19 €</b>	<b>2 222 188,64 €</b>	<b>2 392 435,15 €</b>
<b>PÄÄOMAMENO</b>	<b>1 839 220,77 €</b>	<b>1 776 951,51 €</b>	<b>1 387 130,95 €</b>
<b>AKTIVOIDUT HANKINNAT</b>	<b>- €</b>	<b>- €</b>	<b>- €</b>
<b>KULUT YHTEENSÄ</b>	<b>4 090 648,96 €</b>	<b>3 999 140,15 €</b>	<b>3 779 566,10 €</b>

## 12 ERIYTETTY VESIHUOLTO

Kohderahoitteinen

Vesihuoltolakia koskevat muutokset ovat tulleet voimaan 1.9.2014. Lain mukaan kunnan tai yrityksen tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista ja vesihuollolle on tilikausittain laadittava kirjanpitolain mukainen tase ja tuloslaskelma, rahoituslaskelma sekä esitettävä niiden liitteenä olevat tiedot.

Muuramen kunnassa vesihuoltolaitos ei hoida hulevesien viemärointiä vaan se kuuluu kunnan toimialaan. Eriyttämällä pyritään varmistamaan tasejatkuvuutta. Vesihuoltolaitosten laskelmien ja arvostus- ja jaksotusperiaatteet pohjautuisivat yhdenmukaisiin periaatteisiin ja kunnallisten laitosten tuloslaskelmasta ja taseesta tulisi vertailukelpoinen osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa.

Vesihuolto sisältyy Muuramen kunnan tilinpäätökseen. Vuoden 2014 tilinpäätökseen asti vesihuolto on ollut laskennallisesti eriytetty taseyksikkö. Tilikaudella 2015 eriyttäminen on tehty kirjanpidollisesti uuden ohjeistuksen mukaisesti.

Vesihuollolle on määritelty uusi aloittava tase vuoden 2014 tilinpäätöksen taseesta. Vuoden 2014 korjattu taseen loppusumma on 4.423.383,29 €. Aloittavan taseen peruspääomaa määriteltäessä huomioitiin hulevesiverkoston erottaminen kunnan toiminnaksi. Erottaminen tehtiin tilikauden 2015 aikana.

### Toiminta-ajatus

Jaettava talousvesi täyttää Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1352/2015) mukaiset vaatimukset.

Kunnan alueella muodostuva jätevesi johdetaan puhdistettaviksi Nenäinniemen keskuspuhdistamolle.

Kunnan vesihuoltolaitos toimii kunnallisena liikelaitoksena ja toiminta on kannattavaa.

### Palvelusuunnitelma

Vesihuoltolaitos tuottaa ja jakelee hyvälaatuista talousvettä Muuramen kirkonkylässä ja Kinkomaalla sekä tukkumyyntinä Jyväskylän Säynätsalon ja Korpilahden kaupunginosaan ja seitsemälle vesiosuuskunnalle. Vesilaitoksen toiminta-alueita laajennetaan kaavoituksen myötä.

Haja-alueiden vesihuolto on järjestetty joko vesiosuuskuntien toimesta tai kiinteistökohtaisilla laitteilla.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vesilaitos tuottaa STM:n asetuksen mukaista talousvettä ja hoitaa jätevedet ympäristöystävällisesti.	Veden laatu	Henkilöstön koulutus, saneeraus-toimenpiteet
Vesihuoltolaitoksen tulee toimia kannattavasti.	Tulo- ja menoarvio	Taksapolitiikka ja riittävät resurssit

## TALOUSARVION PERUSTELUT

Vesi- ja viemärlaitoksen toiminta jatkuu suunnitelmakaudella kunnan liikelaitoksena, joka itse kattaa menonsa.

Suunnitelmakaudella toiminta painottuu vesi- ja viemärlaitoksen toimintavarmuuden kehittämiseen ja talousveden laadun varmistamiseen sekä saneeraustoimenpiteisiin.

Jätevesien puhdistuksen kustannukset kaksinkertaistuivat vuonna 2018 ja tulevana vuosina nousee edelleen Nenäinniemen jätevedenpuhdistamolla vuosina 2016-2018 tehtävien saneeraus- ja laajennustoimenpiteiden johdosta.

	TP2017	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
/1000€						
-----						
Tulosbudjetti/1000€						
* Liikevaihto	1.573	1.486	1.698	12,5	0	0
* Valmistus omaan käyttöön	78	80	112	28,6	114	117
* Liiketoiminnan muut tuotot	41	0	0	0,0	1.730	1.765
Materiaalit ja palvelut						
* Aineet, tarvikkeet, tavarat	223-	192-	193-	0,5	0	0
* Palvelujen ostot	483-	386-	443-	12,9	0	0
Henkilöstökulut						
* Palkat ja palkkiot	368-	363-	398-	9,0	0	0
Henkilösivukulut						
* Eläkekulut	82-	71-	84-	15,0	0	0
* Muut henkilösivukulut	16-	15-	15-	2,7	0	0
Poistot ja arvonalentumiset						
* Suunnitelman muk. poistot	308-	332-	364-	8,8	416-	476-
* Liiketoiminnan muut kulut	65-	16-	48-	67,4	1.203-	1.227-
** Liikelylijäämä (-alijäämä)	149	192	264	27,5	225	178
Rahoitustuotot ja -kulut						
* Korvaus peruspääomasta	47-	47-	47-	0,0	47-	47-
** Yli-/(alijäämä) ennen sat.eriä	47-	47-	47-	0,0	47-	47-
Satunnaiset tuotot ja -kulut						
*** Tilikauden yli-jäämä (alijäämä)	102	145	218	33,4	178	131

## VESIHUOLLON INVESTOINNIT

## UUDET ALUEET

**Hanketavoitteet**

Uusien asemakaava-alueiden vesihuollon rakentaminen kadun rakentamisen yhteydessä.

**Investointien toteuma**

ALUE	TP 17	TA 18	TA 19
HAUTALAMPI -kaava 2018	-	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Hautalahdentie 230 000 euroa</li> <li>• Myllynsiipi 115 000 euroa</li> <li>• Lahdenranta I-osa 28 000 euroa</li> <li>• Ahomansikka 35 000 euroa</li> </ul>
SILLANNIITTY -kaava 2018	-	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sillanniityntien I-vaihe 150 000 euroa</li> </ul>
KINKOMAA -Peltolampi (kaava 2018) -Liisalan alue valmistui 2018	Liisalan alueen : <ul style="list-style-type: none"> <li>• Töyrypolun loppuosa,</li> <li>• Kukonaskeleen varteen tonttiyhteys</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liisalan alueen Pengerpolku (45 000 €)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Peltolammen Vellamonpolun jatko I-vaihe 25 000 euroa</li> </ul>
SEUNAVUORI - Murtolammen alue	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Murtolammentien,</li> <li>• Kissankäpälän,</li> <li>• Hiirenportaan</li> <li>• Seunavuorentien loppuosa</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rakentamisessa tauko</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rakentamisessa tauko</li> </ul>
TERVAMÄKI - Asemakaavan laajennus 2011	Uusia tontteja ei tarjottu	Uusia tontteja ei tarjottu	Uusia tontteja ei tarjota

**Investointien toteutumisen analysointi**

Uusia alueita rakennetaan toteutuneiden asemakaavojen mukaisesti ja uusien luovutettavien tonttien mukaisesti.

Sillanniityn, Peltolammen ja Hautalahden asemakaavat valmistuivat vuonna 2018. Vuonna 2019 aloitetaan näiden uusien kaava-alueiden rakentaminen.

Murtolammen alueella pidetään rakentamisessa tauko, sillä vuonna 2017 rakennetulta alueelta saadaan tontteja vuoden 2019 tonttitarjontaa varten.

Tervämäen alueella on pidetty rakentamisen osalta taukoa. Alueella on kokonaisuudessaan melko rinteinen ja haastava maasto, jonka johdosta tontteja oli jäänyt myymättä ja rakentamatta. Alueella on rakentamatta Riekontietä 150 m, jonka varrella on kaavareserviä 7 tontille.

## VESIHUOLTOLAITOKSEN YLLÄPITO JA KEHITTÄMINEN

## Hanketavoitteet

Vesihuoltolaitoksen tavoitteena on tuottaa ja toimittaa asiakkaille Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1352/2015) mukaista talousveden laatukriteerit täyttävää vettä.

Lisäksi vesihuoltolaitoksen tavoitteena on vastaanottaa ja johtaa jätevesiverkostoon tulevat jätevedet asianmukaisesti Nenäinniemen jätevedenpuhdistamolle.

## Investointien toteuma

KOHDE		TA 19
<b>SUURUSKANKAAN VESILAITOS</b> Suuruskankaan vesilaitoksen vedestä osa on Muuratjärvestä rantaimetyntyttä vettä, jonka johdosta pohjaveden happipitoisuus on laskenut. Tällöin riskinä on veden mangaani- ja rautapitoisuuden nousu. Laitoksen vedenlaatu tulisi varmistaa ennen kuin riskitekijät alkavat näkyä vedenlaadussa.	Suuruskankaan vesilaitoksen vedenlaadun varmistamiseksi on aloitettu laitoksen toiminnan tehostamisen suunnitelman laatiminen vuonna 2014. Vedenlaadun laadun varmistamisen toimenpiteiden rakentaminen alkaa lupien tultua voimaan.	suunnitelman laatimista ja eteenpäin viemistä jatketaan 50 000 euroa.
<b>KINKOMAAN VESILAITOS</b> Kinkomaan vesilaitokselta johdetaan talousvettä Kinkomaan taajama-alueelle, joka on voimakkaassa kasvussa. Alueelle tullaan lähivuosina kaavoittamaan uusia asuinalueita sekä olemassa olevien kaava-alueiden rakentaminen jatkuu.  Tällä hetkellä Kinkomaan vesilaitoksella on käytössä yksi siiviläkaivo, jonka vedentuottokapasiteetti on jo maksimikäytössä. Vesilaitoksen kapasiteettiä ja tuottovarmuutta on kohotettava, jotta pystytään vastaamaan kasvavaan vedenkulutukseen	Kehittämissuunnitelman esisuunnitelma on valmistunut vuonna 2017	suunnitelman eteenpäin viemistä jatketaan 30 000 euroa
<b>INNANLAHDEN VESILAITOS</b> Innanlahden vesilaitos on otettu käyttöön vuonna 1968, ja laitos on pitkälti tekniikaltaan alkupe räiskunnossa. Viime vuosikymmenten aikana laitokselle ei ole tehty suurempia investointeja. Laitos on toiminut pitkään varavesilaitoksena, mutta on nykyään jatkuvassa käytössä. Nykyiseltään pitkällä aikavälillä laitos ei tule täyttämään vedenlaadun vaatimuksia (hygieniasointi)	Innanlahden vesilaitoksen asemasta kunnan vedentuotannossa selvitys on valmistunut vuonna 2017	suunnitelman eteenpäin viemistä jatketaan 30 000 euroa
<b>VESIHUOLLON PERUSPARANNUS</b> Vesihuoltoverkoston, pumppaamoiden yms. kunnostus- ja peruskorjauksien suunnittelu sekä niiden toteuttaminen.	Vesihuollon perusparannuksen suunnitelmien laatiminen ja hankkeiden toteuttaminen on aloitettu	toteuttamista jatketaan 150 000 euroa
<b>MUU VESIHUOLTOTYÖ</b> Kesken toimintakauden pienehköjen vesihuoltohankkeiden toteuttaminen sekä yksittäisten kiinteistöjen pitkien tonttilinjojen rakentaminen	Rakentamisen takia kesken talousarviovuoden tulevat pienehköt vesihuoltotyöt.	50 000 euroa

## Investointien toteutumisen analysointi

Vesihuoltolaitoksen investoinnit tulevat jatkossa kasvamaan kunnan kasvun mukana, mutta myös vesihuoltoverkoston sekä vesilaitosten ikääntymisen vuoksi. Verkostoissa ja vesilaitoksilla ei ole tehty suurempia kunnostustoimenpiteitä vuosien aikana. Tämä alkaa näkyä mm. veden laadun sekä vedenjakeluhäiriönä (vesijohtovuodot).

Vuonna 2019 toimenpiteet suunnataan pääsääntöisesti vesihuollon kehittämiseen, jotta voidaan kehittäistoimenpiteet.

### VESIHUOLTOLAITOKSEN KALUSTO

#### Hanketavoitteet

Vesihuoltolaitoksen toimintaan tarvittavan kaluston hankinta.

#### Investointien toteuma

KOHDE	TP 17	TA 18	TA 19
Kalusto	<ul style="list-style-type: none"> <li>Vesilaitoksen pakettiauto</li> </ul>	-ei hankintoja	<ul style="list-style-type: none"> <li>vesi- ja viemäreiden maanrakennuksen pakettiauto 20 000 €</li> </ul>

## Investointien toteutumisen analysointi

Vesihuoltolaitoksen vesi- ja viemäriputkien rakentamiseen tarkoitettun kaluston ylläpito.

	TP2017 /1000€	TA2018	TA2019	Muutos-% 2018-19	TS2020	TS2021
1050 ELINVOIMAN JA KEST.KASV. LTK						
1075 VESIHUOLLON INV.						
8750 Vesihuollon inv. Investointien talousarvio Investointimenot						
1100 Maa- ja vesialueet	190-	0	0	0,0	0	0
1140 Vedenjakelu- ja viemäriverkko	408-	715-	893-	24,9	970-	1.000-
1164 Muut kuljetusvälineet	41-	0	20-	0,0	0	0
* Investointimenot yht.	639-	715-	913-	27,7	970-	1.000-
<b>Rahoitusosuudet</b>						
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	639-	715-	913-	27,7	970-	1.000-

VESIHUOLTO		Kokonaiskust.arvio		2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hankkeen nimi		euroa							
<b>Vesihuolto</b>									
Hautalahti		678 000				408 000	120 000	50 000	100 000
Kinkomaa		320 000	30 000	45 000	25 000	100 000	60 000	60 000	
Sillanniitty		575 000	30 000	45 000	150 000	140 000	110 000	100 000	
Seunavuori		555 000	155 000			200 000	100 000	100 000	
Tervämäki		100 000					50 000	50 000	
Vesihuolto yhteensä			<b>215 000</b>	<b>90 000</b>	<b>583 000</b>	<b>560 000</b>	<b>370 000</b>	<b>410 000</b>	
<b>Vesilaitoksen</b>	Suuruskangas	550 000	50 000	50 000	50 000	50 000	200 000	150 000	
<b>kehittäminen</b>	Kinkomaa	420 000	30 000	30 000	30 000	80 000	150 000	100 000	
	Innanlahti	320 000	20 000	30 000	30 000	80 000	80 000	80 000	
Vesihuollon perusparannus		1 240 000	130 000	510 000	150 000	150 000	150 000	150 000	
Muu vesihuoltotyö		300 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	
Kalusto		65 000	45 000		20 000				
<b>VESIHUOLTO yhteensä</b>		<b>5 123 000</b>	<b>540 000</b>	<b>760 000</b>	<b>913 000</b>	<b>970 000</b>	<b>1 000 000</b>	<b>940 000</b>	



### 13 TULOSLASKELMAVERTAILU KUNTA, VESIHUOLTO, MUURAMEN HYVINVOINTI-LIIKELAITOS

	Kunta ilman vesihuoltoa ja liikelaitosta	Vesihuolto	Muuramen Hyvinvointi - liikelaitos	Kunta yhteensä
/1000€	TA2019	TA2019	TA2019	TA2019
TULOSLASKELMA, SISÄINEN (EI LASKENNALLISIA)				
TOIMINTATULOT				
* Myyntitulot	2 003	1 696	551	4 250
* Maksutulot	776		1 423	2 199
* Tuet ja avustukset	207		23 975	24 182
* Muut toimintatulot	6 693		745	7 438
** TOIMINTATULOT YHTEENSÄ	9 678	1 696	26 694	38 068
** VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	183	112		295
TOIMINTAMENOT				
* Henkilöstömenot	-16 921	-437	-6 366	-23 724
* Palvelujen ostot	-6 843	-424	-17 016	-24 282
* Aineet, tarvikkeet ja tavara	-2 298	-175	-731	-3 204
* Avustukset	-26 293		-1 089	-27 382
* Muut toimintamenot	-4 957	-18	-1 943	-6 918
** TOIMINTAMENOT YHTEENSÄ	-57 311	-1 054	-27 145	-85 510
TOIMINTAKATE	-47 450	754	-451	-47 147
* Verotulot	41 217			41 217
* Valtionosuudet	10 030			10 030
Rahoitustulot ja -menot				
* Muut rahoitustulot	162			162
* Korkomenot	-88			-88
* Muut rahoitusmenot	-4	-47	-3	-54
VUOSIKATE	3 866	708	-454	4 120
Poistot ja arvonalentumiset				
* Suunn.mukaiset poistot	-3 487	-364	-69	-3 921
Satunnaiset erät				
TILIKAUDEN TULOS	379	343	-523	199
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	379	343	-523	199